

UNIVERZITA KARLOVA
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Veselá klavírní škola Agnes Lakos a její srovnání
s vybranými českými a zahraničními klavírními školami**

The Cheerful Piano Method by Agnes Lakos
in Comparison with Selected Czech and Foreign Piano Methods

Daniel Rojek

Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Hudební výchova se zaměřením na vzdělání –
Hra na nástroj se zaměřením na vzdělání
Vedoucí práce: doc. MgA. Libuše Tichá, Ph.D.
2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Veselá klavírní škola Agnes Lakos a její srovnání s vybranými českými a zahraničními klavírními školami* vypracoval samostatně pod vedením vedoucí práce s použitím citovaných informačních pramenů a literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze bakalářské práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne

.....

Daniel Rojek

Poděkování:

Velice děkuji své vedoucí práce doc. MgA. Libuši Tiché, Ph.D. za její velkou ochotu, cenné rady a připomínky, odborné vedení práce a trpělivost.

Anotace:

Cílem bakalářské práce *Veselá klavírní škola Agnes Lakos a její srovnání s vybranými českými a zahraničními klavírními školami* je zhodnotit metodické postupy maďarské klavírní školy, srovnat je s nejpoužívanějšími školami v Čechách a v zahraničí a objevit jejich přínosy a nedostatky. Práce stručně charakterizuje několik nejpoužívanějších klavírních škol dle výsledků dotazníku pro učitele klavírní hry, a poté se věnuje všem čtyřem dílům *Veselé klavírní školy*. U jednotlivých klavírních škol se práce zaměřuje především na postupy rozvoje hudebnosti, technických dovedností a improvizace u dětí – začátečníků. Obsah každé školy znázorňují grafy, a to jak s ohledem na poměr lidových písní, instruktivních skladeb, technických cvičení apod., tak i na jejich celkové počty. Důležitým faktorem je také propojování teoretických znalostí s praktickou hrou na klavír a samotné zpracování klavírní školy jako celku, který má žáka upoutat a motivovat v jeho dalším rozvoji. Ještě před charakteristikou jednotlivých klavírních škol je představena stručná historie klavírní výuky, pohled na její současnost a úvaha nad budoucností, především jak by se ve výuce mohly využít moderní technologie nebo jak propojit výuku s online prostorem. V závěru práce je nastíněna představa jakési ideální klavírní školy z pohledu jejího obsahu i zpracování, a nakonec zhodnocení *Veselé klavírní školy* s ohledem na tuto představu.

Klíčová slova:

Veselá klavírní škola, Agnes Lakos, klavír, pedagogika, metodika, rozvoj hudebnosti.

Anotation:

The bachelor's thesis Cheerful piano method Agnes Lakos and its comparison with selected Czech and foreign piano methods deal with evaluating methodic approaches of the Hungarian piano method, comparing them with the most used methods in Czechia and abroad and discovering its benefits and flaws. The thesis briefly characterizes some of the most used piano methods by the results of a survey given to piano teachers, and afterward focuses on all four parts of Cheerful piano method. For particular piano methods, the thesis focuses mostly on processes of musicality development, technical skills, and children's beginner improvisation. The content of each piano school is visualized in graphs, both in regard to the proportion of folk songs, instructive compositions, technique exercises, and their total numbers. An important factor is also connecting theoretical knowledge with practical piano play and utilizing piano method as a whole, which is supposed to attract and motivate students in their future development. The brief history of piano lessons, view on its contemporaneity, and consideration of the future, especially how modern technologies could be used or how piano lessons could be involved in an online environment is introduced just before characteristics of particular piano methods. An idea of an ideal piano method from a point of view of its content and processing and finally, an evaluation of Cheerful piano method in regard to this idea, is presented in the final part of this thesis.

Klíčová slova:

Cheerful Piano Method, Agnes Lakos, Piano, Pedagogy, Methodology, Musicality development

„Úderem do tělesa způsobíme, že se otřese. Zvláštní pohyb tělesa, kmitáním nebo chvěním zvaný, přenesem pak vlnícím se vzduchem k uchu našemu, působí na vnitřní ústrojí jeho, čímž dojem slyšení vzniká. Vše, co sluchem pojmáme, slove zvuk.

Zvuk v určité výšce slove tón. Nevelké říši tónů vládne hudba, umění, jež skrovnými prostředky – tóny – předce mocně působí na duši naši.“¹

¹ FIBICH, Zdeněk a MALÁT, Jan. *Velká theoreticko-praktická škola pro piano*. 16. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek a synové, 1883, s. 5.

OBSAH

Úvod	9
1 Výuka hry na klavír včera, dnes a zítra	11
1.1 Historie klavírních škol a pojetí způsobu výuky	12
1.2 Současné trendy	18
1.3 Budoucnost výuky	21
2 Nejpoužívanější české klavírní školy	23
2.1 Klavírní škola pro začátečníky.....	24
2.2 Klavírní prvouka	26
2.3 Klavírní školička a Nová klavírní škola	27
2.4 Klavihrátky	29
2.5 Shrnutí českých klavírních škol.....	30
3 Nejpoužívanější zahraniční klavírní školy	32
3.1 Evropské školy.....	33
3.1.1 Ruská klavírní škola	34
3.1.2 Piano Time (The Oxford Piano Method).....	35
3.1.3 Me and My Piano	37
3.1.4 Chester's Easiest Piano Course	38
3.1.5 Evropská klavírní škola	39
3.1.6 Klavierspielen mit der Maus.....	41
3.1.7 Piano Kids	43
3.1.8 Little Amadeus – Klavierschule	45
3.1.9 Tastenzauberei Klavierschule.....	46
3.2 Americké školy	48
3.2.1 John Thompson's Modern Piano Course	49
3.2.2 Michael Aaron Piano Course.....	50
3.2.3 John W. Schaum Piano Course.....	52

3.2.4	Leila Fletcher Piano Course	53
3.2.5	The Music Tree.....	55
3.2.6	Bastien Piano Basics.....	56
3.2.7	Denes Agay's Learning to Play Piano.....	58
3.2.8	Začínáme hrát na klavír	60
3.2.9	Faber & Faber: Piano Adventures	61
3.2.10	Hal Leonard Student Piano Library.....	63
3.2.11	Alfred's Piano Library.....	66
3.2.12	Piano Discoveries	70
3.2.13	Piano Town.....	71
3.2.14	Succeeding at the Piano	73
3.3	Asijské školy	75
3.3.1	Suzuki Piano Method	75
3.3.2	Poco Piano for Young Children.....	76
3.4	Shrnutí zahraničních klavírních škol	78
4	Veselá klavírní škola	79
4.1	Charakteristika klavírní školy	79
4.2	Sešit 1.....	80
4.3	Sešit 2.....	83
4.4	Sešit 3.....	85
4.5	Sešit 4.....	87
4.6	Srovnání s vybranými klavírními školami.....	89
4.6.1	Formát a grafická úprava.....	89
4.6.2	Struktura a postup výuky	90
4.6.3	Obsah.....	91
4.7	Představa ideální klavírní školy	98
	Závěr.....	100

ÚVOD

Před šesti lety jsem začal učit hru na klavír v domě dětí a mládeže. Nikdy nezapomenu na ty první hodiny, kdy jsem naivně vycházel z nějakého mnou vytvořeného plánu postupu výuky. Velice rychle jsem zjistil, že práce s každým žákem je jiná a ke každému musím přistupovat individuálně. A také že nebude fungovat, když s žákem, který se poprvé posadil ke klavíru, začnu hrát písničku *Kočka leze dírou*. To byl příklad mé první hodiny. Druhou hodinu jsem pohotově upravil a začal písničkou *Halí, belí*. Po prvním dni jsem se okamžitě pustil do studia různých metodických materiálů, začal jsem číst knížky o výuce hry na klavír a akademické práce o všech možných klavírních školách a získané vědomosti jsem v dalších dnech, měsících a letech rovnou aplikoval na svých žácích. Se zdokonalováním výuky mi velmi pomáhá studium na Pedagogické fakultě a na konzervatoři a nejvíc mě samozřejmě posouvají praktické zkušenosti. Za dobu své dosavadní praxe jsem měl možnost učit celkem 55 žáků různého věku a některé z nich učím dodnes. Pracuji s úplnými začátečníky i převzatými žáky od jiných učitelů, mám zkušenosti s výukou v domě dětí a mládeže, na základní umělecké škole a některé žáky jsem dříve učil i soukromě. Kromě standardní výuky jsem byl v posledních měsících nucen vyzkoušet také distanční výuku online. Ve výuce nepoužívám jednu konkrétní klavírní školu, ale kombinuji různé materiály, což je v dnešní době mnohými pedagogy doporučováno. Kombinace různých materiálů je ale velmi obtížná, především kvůli ustálení nějakého systematického postupu všestranného rozvoje žáka. A tak neustále hledám jakousi ideální klavírní školu, která by mi ve všech směrech vyhovovala a mohl bych ji doplňovat jen o pestrý repertoár.

Každý učitel, který má dobrý přehled o klavírní pedagogice a dostupných materiálech, ví, že ideální klavírní škola neexistuje. Znamená to, že ani existovat nemůže? A proč? Jak by vůbec měla ideální klavírní škola vypadat? Tomu se budu věnovat v jedné z následujících kapitol. Ve své bakalářské práci bych rád představil maďarskou *Veselou klavírní školu*², která je u českých pedagogů většinou dosud neznámá. Právě na tuto školu jsem narazil v jejím slovenském překladu během svého pátrání po různých klavírních školách, které se mohly té „ideální“ alespoň trochu přiblížit. *Veselou klavírní školu* porovná s českými i zahraničními klavírními školami,

² LAKOS, Agnes. *A barátságos zongoraiskola*.

které se v dnešní době nejvíce používají u nás i ve světě. Všechny tyto školy budu představovat jen velmi stručně a zaměřím se především na jejich rozdíly ve zpracování a postupu výuky. Tato práce si neklade za cíl *Veselou klavírní školu* propagovat a za každou cenu ji doporučovat pro výuku hry na klavír v našich školách. Budu na ni nahlížet kriticky a pokusím se objektivně zhodnotit její přednosti, kterými mě na první pohled zaujala, ale také její nedostatky, na které jsem v průběhu jejího testování a detailního zkoumání narazil.

Aby bylo možné porovnávat různé metody výuky hry na klavír, je potřeba znát také alespoň všeobecně historii vývoje klavírních škol, mít povědomí o tom, které metody se ve výuce využívají v současnosti, a částečně také nahlédnout do budoucnosti, kterým směrem se pravděpodobně výuka bude ubírat. Tomu se budu věnovat v první části své bakalářské práce.

1 VÝUKA HRY NA KLAVÍR VČERA, DNES A ZÍTRA

Stejně jako v jiných odvětvích je výuka dětí, především začátečníků, pro pedagoga velmi specifická. Výuka hry na nástroj se od standardních předmětů, které se děti učí na základních školách, liší hlavně tím, že jde o výuku dobrovolnou a většinou nepovinnou. Ať už se dítě přihlásí do základní umělecké školy, do kroužku v domě dětí a mládeže nebo jiné organizace, nebo zahájí výuku hry na klavír u soukromého pedagoga, ve všech případech je nutné dítě zaujmout. To je pro pedagoga nelehký úkol, protože každé dítě je individuální osobnost, ke které musíme také individuálně přistupovat. Nestačí tedy pouze výborně hrát a znát kompletní problematiku klavírní techniky, výrazových prostředků, improvizace atd. Pedagog dětí je z části také psycholog, herec a pro své žáky často i vzor. „Úkolem pedagoga není naučit žáka zahrát několik skladeb, ale rozvinout jeho talent (samostatnost).“³ Aby mohl úspěšně vést nové klavíristy, ať už k jejich budoucímu koníčku, nebo k profesionální kariéře, musí mít přehled o různých metodikách a postupech výuky.

Klavír patří mezi hudební nástroje, ke kterým bylo napsáno mnoho klavírních škol, pracovních listů a dalších metodických materiálů. I v současné době stále vznikají nové a tvoří je často dokonce sami učitelé na míru svým žákům nebo jako pomocné materiály pro další pedagogy. Často je sdílí v různých skupinách na sociálních sítích nebo na svém blogu. To může potvrzovat hypotézu, že žádná z velké řady dosud vydaných klavírních škol se dostatečně nevěnuje všem prvkům klavírní problematiky, se kterými se při výuce můžeme setkat. Přitom právě klavírní školy mají za cíl učitelům usnadnit vedení žáka vhodným postupem přes všechny teoretické i praktické hudební činnosti. Systematický postup výuky považují učitelé především v počátcích elementární hry na klavír za velmi důležitý a zvolení vhodné klavírní školy je tedy základní předpoklad k úspěchu pedagoga i jeho žáků. Díky jejímu použití se učiteli nestane, že během výuky na nějaký konkrétní problém, týkající se elementárních problémů klavírní hry zapomene, nebo se k němu dostane až příliš pozdě, nebo naopak příliš brzy. Klavírní školy pomáhají ale také žákům, a to nejen s upoutáním pozornosti a lepší představivosti přímo v hodinách při výuce, ale také doma při samostatné přípravě.

³ BALOGHOVÁ, Dagmar. *Metodika klavírní hry – I.* 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 1990, s. 184.

Známý klavírista a pedagog Genrich Nejgauz má za to, že jedním z hlavních úkolů pedagoga je být žákovi co nejdřív nepotřebným⁴. U kvalitní klavírní školy by to mělo platit podobně. Ve spolupráci s učitelem by měla žákům předat co nejvíce užitečných podnětů, informací, žánrově pestrnou nabídku skladeb různých autorů a co nejvíce žáka motivovat k samostatnosti a dalšímu vzdělávání.

1.1 Historie klavírních škol a pojetí způsobu výuky

Učební materiály se pochopitelně vyvíjely paralelně s vývojem nástroje. Kladívkový klavír vznikl v 18. století a mezi jeho předchůdce řadíme klavichord a později cembalo. Historie klavírních škol sahá až po materiály, které ani nebyly určeny pro klavír, jak ho známe dnes. V tehdejších školách se nerozlišovala teorie od nástrojové přípravy. Důraz se kladl na technická cvičení a čtení z tabulatur. Improvizace byla úzce spojená s harmonií a kontrapunktem. Nejstarší učebnici hry na varhany a klávesové nástroje napsal v 15. století Němec Conrad Paumann. Ve své učebnici s názvem *Fundamentum organisandi* seřadil převážně dvouhlasá interpretační cvičení. Popsal také návod na improvizaci zpracování cantu firmu⁵, což bylo hlavním interpretačním prvkem varhaníků a cembalistů.

Další vývoj ovlivnila španělská škola Antonia de Cabezóna – *Obras de música para tecla arpa y vihuela*⁶. Právě v této škole se vyskytují převážně výklady o tabulatuře, prstokladech a ozdobách. Čtyřsetstránkovou učebnici *Arte de taner fantasia* napsal v roce 1565 Tomas de Santa Maria. Jeho cílem bylo naučit hráče improvizace (tzv. volné fantasie) na klávesových nástrojích. Kladl důraz na správné postavení ruky, úhoz, prstoklad a rytmické cítění. V druhé části uvedl výklad o kontrapunktu a harmonii. Vývoj ovlivnila také italská škola na varhany *Il Transilvano* (1593), kterou napsal Giorlamo Diruta. Kromě kontrapunktu se zde věnoval také kompozici a jako první popsal rozdíl mezi úhozem varhanním a úhozem ostatních klávesových nástrojů. V této škole jsou popsány názvy tónů, klíče, postavení ruky i prstoklad. V závěru školy jsou uvedeny jeho autorské skladby i skladby dalších skladatelů.

⁴ NEJGAUZ, Genrich, Gustavovič. *O umění klavírní hry*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 1983, s. 120.

⁵ Cantus firmus je hlavní, pevný, předem daný hlas v kontrapunktických skladbách.

⁶ „Hudební díla pro harfu a vihuelu“ (vihuela byl nástroj podobný viole).

Do této doby se v prstokladech nepoužíval palec, dříve dokonce ani malík. Francois Couperin již napsal školu pro cembalo⁷ a používá všechny prsty. V této škole si můžeme všimnout, že se ještě nepodkládal palec, ale překládaly se delší prsty přes kratší, např. třetí přes čtvrtý nebo třetí přes druhý:

Obrázek č. 1 – Ukázka prstokladu ve škole *L'art de toucher Le Clavecin*

Na rozdíl od svých předchůdců se už nevěnuje tabulatuře a číslovanému basu, opustil dokonce také improvizaci. Nově hovoří o krásném tónu, jemném úhozu, výrazu atd. Tato škola je dodnes využívána mezi cembalisty. Další významné školy napsali v 18. století v Německu Carl Philip Emanuel Bach a Daniel Gottlob Türk. Důraz se kladl na volnost ruky a drobnou prstovou techniku. Nové požadavky na klavírní metodiku přišly s vývojem fortepiana⁸.

Hudba se zpočátku vyučovala v chrámových prostředích. Učitelé tehdy soukromě vyučovali své žáky téměř každý den. S rozvojem měšťanstva se klavír rozšiřoval i do domácností a intenzita vyučování klesala. Rozšířila se poptávka po rychlejší výuce klavíru a s ní začaly vznikat další klavírní školy. Mezi autory těchto škol patří Jan Ladislav Dusík, Ignaz Joseph Pleyel, Muzio Clementi, Johann Baptist Cramer, Johann Nepomuk Hummel a další.

Významnou roli v 19. století sehrál Carl Czerny, který napsal *Pianoforte-Schule*. Prosazoval fáze cvičení, kdy se žák nejdříve naučil hrát skladbu v pomalém tempu, poté si vytvořil prstoklad, postupně zrychloval tempo a teprve nakonec přidal výraz. Tuto metodu dnes považujeme za chybnou. Modernější metodika zařazuje práci s výrazem hned od začátku. Mezi další důležité klavíristy, kteří se zasloužili o vývoj klavírní hry (vlastní klavírní školy ale nenapsali), patří Fryderyk Chopin a Ferenc Liszt. Teprve u těchto klavíristů se začalo přemýšlet nad individuálností každého prstu. V metodice se postupně začal klást důraz na váhu celé paže, nikoli na pouhé prsty.

⁷ COUPERIN, Francois. *L'art de toucher Le Clavecin*.

⁸ Takto se označovaly klavíry od prvních pokusů konstruktéra Bartolomea Cristofori od poloviny 17. století až do počátku 19. století.

O první české klavírní školy se na přelomu 18. a 19. století pokoušeli František Xaver Dušek a Václav Jan Tomášek, nikdy ale žádné jejich učebnice nevyšly. První vytištěnou školu napsal až Josef Proksch⁹, a to v němčině. Byla velmi populární, u nás se používala přes 50 let. Její druhé vydání už bylo německo-české, třetí vydání nakonec v češtině. Před samotným hraním se škola věnuje teorii, rytmu a intonaci. Proksch i do svých hodin zařazoval teorii o intervalech, stupnicích, akordech, harmonii a modulacích. Nácvik úhozu ve své škole provádí nejdříve na desce stolu. Úhoz jednotlivými prsty má přesně rytmicky rozvržený. S podobným přístupem se můžeme setkat ještě v dnes hojně používané *Klavírní škole pro začátečníky* (Böhmová, Grünfeldová, Sarauer). Proksch ve svých postupech počítá s nadanými žáky. Těm průměrným nepřizpůsobuje rychlost. V prvním díle své školy odkazuje na *chiroplast* – dřevěný nástroj, který se používal pro vedení rukou a prstů a udržení jejich správné polohy.

O školy výhradně v českém jazyce se zasloužil Leopold Zvonař (*Teoreticko-praktická škola piana* (1863) a Zdeněk Fibich s Janem Malátem (*Velká teoreticko-praktická škola pro piano* (1883–1899)). Jde o pět dílů, které stále obsahují nespočet prstových cvičení, nachází se v nich už ale také české lidové písně, které jsou zpočátku psány buď s harmonicky zajímavým doprovodem učitele, nebo je doprovod jednoduše zapsán pro žáka a rozvinutější melodii má hrát učitel. Dále se zde nachází i spousta autorských skladeb. Škola je vybavena bohatým souborem hudebně-teoretických informací, které jsou rovněž použity v praktických cvičeních. Velmi mě zaujal úvodní popis týkající se zařízení klavíru, zápisu klíčů, držení těla při hře, počátků hraní, cvičení apod. Popisy jsou velmi zajímavé pro mě, ale určitě ne pro většinu dětí, hlavně kvůli jejich velkému rozsahu. Cituji příklad, jak se správně starat o klavír:

„Piano, jsouc ze dříví dokonale vysušeného zhotoveno, hltavě přijímá do sebe každou vlhkost, čímž dřevo nestejně se roztahuje a stahuje. Následek bývá ten, že piano se rozladí. Stává-li se tak častěji, nedrží ladění, ba někdy pukne deska ozvučná. Pročež nemá piano nikdy státi těsně u zdi, kteréž opatrnosti zvláště zimního času šetřiti se má. Též nemá státi ve světnici, kde se vaří nebo prádlo

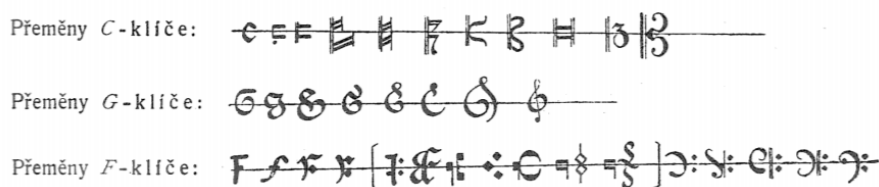
Obrázek č. 2 – Obálka Velké teoreticko-praktické školy pro piano

⁹ Pianoforte-Schule: Versuch einer rationellen Lehr – Methode im Pianofortespiel (1831)

pere, poněvadž páry týmž způsobem škodí; mimo to pára, ochladivši se o studené struny, proměňuje se ve vodu a usazuje se na struny, jež později rezovatí a trhají se.

Neméně škodlivě účinkuje svit slunce; pročež dobře činíme, spouštějíce záslonu v čas, kdy paprsky sluneční do pokoje na piano padají. Blízko kamen zimního času piano státi nemá; kde není vyhnutí, nechť stojí mezi pianem a kamny silná a vysoká plenta. Na piano nemají se žádné vlhké věci, knihy a jiné těžké předměty klásti. I prach škodí vnitřnímu ústrojí; pročež piano má ob čas míškem vyfukováno býti.

Žák konečně nechť vystříhá se silného na klávesy tlučení, strun vlhkými prsty ohmatávání a všetečného klávesnice vytahování. Aby klávesy nepozbyly bělosti, má žák přede hrou rukou svých umýti. Potí-li se žákovi při hraní ruce, nechť je i klávesnici suchým šatem často osouší. Každodenně má však klávesnice vlhkým a po té suchým šatem otřena býti. Kdo se chce přesvědčiti o rozdílu v úhoze na kláves, nechť udeří 1. prstem mokrým, 2. suchým ale nečistým, 3. mastným na čistý, tudíž suchý a hladký kláves, 4. suchým prstem na kláves od potu a prachu zašpiněný, a konečně 5. čistým suchým prstem na kláves úplně čistý, suchý a hladký; pozná zajisté, že úhoz za podmínek v posledním případě uvedených nejzpůsobilejší jest k vyluzování tónu dokonale krásného. Časté ladění piana prospívá nástroji a blahodárně působí na sluch žákův i učitelův.¹⁰

Obrázek č. 3 – Přeměny klíčů ve Velké theoreticko-praktické hry na piano

Obrázek č. 4 – Ukázka písně Šel tudy, měl dudy

Stejně jako Prokschova škola, i tato se používala řadu let. Ve své době svou uměleckou úroveň značně převyšovala ostatní školy. Už zde nebyl ideálem chiroplast, ale ruka. Prsty byly při hře v rovině se zápěstím se „zataženými“ klouby. Zřejmě šlo o pozůstatek

¹⁰ FIBICH, Zdeněk a MALÁT Jan. *Velká theoreticko-praktická škola pro piano*. 16. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek a synové, 1883, s. 8.

hry na cembalo a klavichord s jejich lehkou mechanikou, kde byl důraz kladen na aktivitu samotných prstů při zachování naprostého klidu dlaně a zápěstí.

Nové směry klavírní pedagogiky na přelomu 19. a 20. století nastavili Ludwig Deepe, Rudolf Maria Breithaupt, Theodor Leszeticky, Tobias Matthay... Všichni tito autoři prosazovali novou metodu, která se soustředila na potřebu hudební představy a váhu celé paže. Tyto nové směry přinesl do Čech Adolf Mikeš a Vilém Kurz, který vycházel z Prokschovy školy a spojil různé metody do jedné své školy – *Technické základy klavírní hry* (1924). Kurz se příliš soustředil na detaily technické hry a postavení ruky. Sám dobře věděl, jak se svou metodou pracovat a vychoval také spoustu svých dobrých žáků. Když ale s touto metodou pracovali jiní učitelé, vedlo to u jejich žáků pochopitelně ke strnulosti ruky. Na tuto metodu navázala a částečně ji přepracovala jeho dcera Ilona Štěpánková–Kurzová. Přes 20 let pracovala na díle *Klavírní technika*, ve kterém místy cituje svého otce a klavírní techniku detailně rozebírá. Ve svých cvičeních vychází z příkladů koncertní klavírní literatury. Na rozdíl od svých předchůdců např. připouští hru palcem na černých klávesách. Její názory potvrdil celosvětový trend klavírní techniky.

Od poloviny 19. století se v Německu čím dál víc rozšiřovala škola Ferdinanda Beyera – *Přípravná škola klavírní hry*¹¹. Oproti školám, které jsem uvedl v předchozím odstavci, se v této škole vyskytují převážně prstová cvičení, podobně jako u školy Josefa Proksche. Na první melodie můžeme narazit až velice pozdě, kdy už žák prošel desítkami cvičení bez invence. Přitom je ale postup příliš rychlý a první písničky jsou napsány rovnou pro obě ruce. „*Studium klavírní hry je běh na velmi dlouhou vzdálenost a některé zásadní procesy nelze uspěchat, a to ani u velmi nadaných studentů.*“¹² Pro obohacení harmonie je k většině prvních melodií napsán i doprovod pro učitele. Dále se ve škole vyskytují skladby, které napsal sám Ferdinand Beyer. Ty se naopak příliš dlouho drží v pětiprsté poloze a v tónině C dur. Dlouhou dobu se žák učí hrát oběma rukama v houslovém klíči, na basový klíč přijde řada až přibližně v polovině školy. Některé skladby jsou ale zdařilé i po hudební stránce a mohly by se ve výuce použít i dnes. Většina z nich je nicméně zaměřená jednostranně na technickou stránku bez

¹¹ BEYER, Ferdinand. *Vorschule im Klavierspiel*. 1. vyd. Mainz: Schott, 1850.

¹² GREGOR, Vít. *O klavírních školách (obecná úvaha)*. In: *Instruktivní klavírní literatura I*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta, 2012, s. 35.

hudebního ducha. Přes všechny zmíněné nedostatky byla tato škola velmi populární více než 100 let, vyšla v několika vydáních, a dokonce i dnes ji někteří učitelé mají ve svých sbírkách. V české verzi jsou některé melodie nahrazeny českými lidovými písničkami, což považuji za dobrý krok – jak motivační, tak výchovný. První česká písnička je na místě osmého cvičení, v českém vydání z roku 1946 na straně 19.

Obrázek č. 5 – Melodie z původního vydání Beyerovy školy

Obrázek č. 6 – Upravená melodie v českém vydání Beyerovy školy

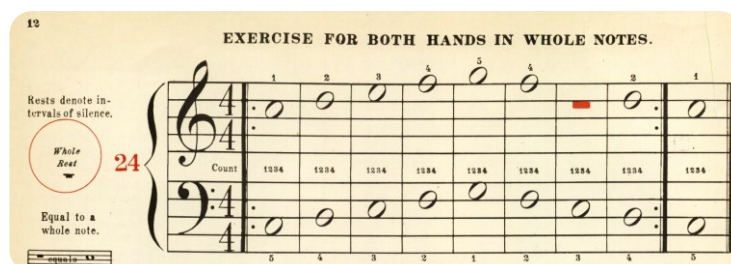
Na Beyerovu školu po více než 100 letech zareagovala *Klavírní škola pro začátečníky* autorů Zdenky Böhmové, Arnošky Grünfeldové a Aloise Sarauera. Škola byla poprvé vydána v roce 1956 a dodnes je mezi učiteli známá pod zkratkou BGS. Protože se tato škola i v dnešní době stále často používá, věnuji se jí v samostatné podkapitole 2.1.

V roce 1971 poprvé vyšla „zábavná klavírní škola s lidovými písněmi, hrami a hádankami“ *Nový Beyer*¹³. Autor Jan Dostal navázal na původní Beyerovu školu a cílil na učitele, kteří chtěli vést výuku tradičnějším způsobem, než je tomu u *Klavírní školy*

¹³ DOSTAL, Jan. *Nový Beyer*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1973.

pro začátečníky (BGS). V úvodu své školy začíná hrou podle sluchu, využívá transpozice a upřednostňuje hudební hříčky nad technickými cvičeními, které zde ale samozřejmě nechybí. Některá cvičení i skladby jsou přeneseny z původní školy. Od začátku hry z not je zde ale uvedeno mnohem více melodií, a to dokonce i pro každou ruku zvlášť. Škola je obohacena o ilustrace a po celou dobu ji provází různé sluchové hry, cvičení představitivosti, cvičení rytmu atd. Oproti předchozím školám je zde teorie vysvětlována postupně před jednotlivými skladbami. Škola se tak přibližuje modernější metodice, přesto ale stále trpí některými nedostatky, jako např. pozdní zařazení basového klíče.

Pokud bychom ještě krátce nahlédli do amerických škol, mohli bychom zjistit, že ve vývoji k dnešním moderním trendům byly o několik let napřed. Např. v klavírní škole *The Junior Illustrated Piano Method*¹⁴, která byla poprvé vydána už v roce 1911, autor používá houslový i basový klíč již od počátku výuky, noty píše do zvětšených notových osnov a školu oživil červenou barvou a ilustracemi, které mají upoutat pozornost žáků, jak sám píše hned v úvodu této školy. Toto jsou moderní prvky, které se v evropských školách objevují až o několik desítek let později.

Obrázek č. 7 – Ukázka cvičení v obou klíčích ve škole *The Junior Illustrated Piano Method*

1.2 Současné trendy

Moderní metodika vychází z toho, na co se díky jejímu bohatému vývoji v průběhu historie přišlo. Zároveň se poučila z chyb a nefunkčních pokusů. V platnosti zůstává např. soustředění na používání váhy celé paže, od drobných pohybů v prstech se dospělo až k používání celého těla. Žáci se nezačínají učit na malém prostoru pěti kláves, ale od začátku využívají celou klaviaturu. V počátcích výuky se již neklade jednosměrný důraz na technické stisknutí klávesy, ale na všestranný umělecký i osobní

¹⁴ MOLINEUX, George. *The Junior Illustrated Piano Method*. 1. vyd. New Jersey: Geo. Molineux, 1911

rozvoj žáka. Pozornost je upjatá především na sluch a sluchovou představu, důležité je provedení krásného tónu. Zásadním rozdílem oproti historickým metodám je hra melodických písní podle sluchu ještě před tím, než se žák začne učit hru z not. Nejprve se hra podle sluchu a hra z not od sebe úplně oddělovala, moderní metodika se už ale snaží o jejich plynulý přechod.

Noty se žáci učí hrát od c^1 zároveň v houslovém i basovém klíči, aby nenabýli dojmu, že houslový klíč je ten hlavní a aby nedošlo k problémům se čtením not v basovém klíči, kterého se mnohdy žáci již nikdy nezbaví. Díky modernějšímu přístupu mají lepší představu i pochopení notového systému přímo ve spojitosti s klaviaturou. L. Tichá ve své knize píše: „*Množinu not, s nimiž se dítě seznamuje, rozšiřujeme přirozeně postupně, ale už od počátku je dobré používat houslový i basový klíč jako jednotný souvislý systém.*“¹⁵ Tento přístup se od tehdejších názorů výrazně změnil, což dokazuje i metodická poznámka z výše uvedené školy Zdeňka Fibicha a Jana Maláta: „*Budiž zde připomenuto, že není třeba, ba bylo by velmi nepedaagogické žádati od žáka, aby hned na počátku všechny noty v obou klíčích jmenoval. Škola tato, šetříc zásad didaktických, jest tak sestavena, že žákovi k prvnímu cvičení ve hře dostačí, znáti pět not a to pouze v G-klíči. Znenáhla bude obor not a jejich jmen rozšířen, a to nejprve v G-klíči, později v F-klíči.*“¹⁶

Dnešní české školy se liší i v postupu artikulací při tvoření tónu. Žáci se nejdříve učí hrát portamento, aby nedošlo ke strnulosti zápěstí a používání jen prstů místo celé paže a váhy celého těla. Ještě v Beyerově škole nebo *Klavírní škole pro začátečníky* (BGS) se ale začíná hrát v legatu, portamento a další úhozové varianty se procvičují až později. Legato jako základní úhoz je uplatněn i v mnoha novějších školách, např. v *Evropské klavírní škole* nebo také ve většině amerických škol. Na tyto porovnání těchto postupů se zaměřím v následujících kapitolách.

Z historie klavírních škol je patrné, že od prvotního zaměření na hru číslovaného basu, tvorbu kontrapunktických hlasů ke cantu firmu i na volnou fantasii, resp. improvizaci, se postupem času upustilo a novější školy jsou soustředěny převážně

¹⁵ TICHÁ, Libuše. *Slyšet a myslet u klavíru: Práce na rozvoji talentu interpreta – klavíristy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze, 2009, s. 42. ISBN 978-80-7331-151-3.

¹⁶ FIBICH, Zdeněk, MALÁT Jan. *Velká theoreticko-praktická škola pro piano*. 16. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek a synové, 1883, s. 9.

na hru z not. Dnešní tendence se už snaží improvizaci zařazovat do výuky a některé podněty k improvizaci se objevují i v aktuálně používaných klavírních školách. Jde především o transpozice snadných lidových písní nebo různých melodií, harmonizaci doprovodu pomocí základních harmonických funkcí atd. Některé klavírní školy zařazují i různé pokusy, jako je třeba hra na struny nebo skládání vlastních skladbiček. Všechny tyto aktivity rozvíjí u dětí hudebnost a posilují atraktivitu a jejich motivaci.

Některé klavírní školy současnosti zařazují do výuky také teorii, kterou úzce propojují přímo s hrou na klavír. Jednotlivé teoretické části jsou žákům představovány postupně a vždy jsou hned názorně použity v několika skladbičkách. Obsahují také různá cvičení, u kterých žák použije i tužku nebo pastelky. Nejde tak o dlouhý výčet ještě před tím, než začne vůbec hrát. Propojení teorie přímo s hrou u klavíru považuji za velmi prospěšné. Pro děti je tak mnohem jednodušší uvědomit si, k čemu a proč potřebují teorii znát, než když se učitel spoléhá na to, že vše znají z hudební nauky.

Etudy a prstová cvičení už nebývají jen prostou technickou záležitostí, ale jsou zároveň i hudbou, která v sobě ukrývá nějaký zajímavý melodický nápad. V dnešní době se na výuku klavíru bohužel čím dál víc nahlíží jako na koníček, což je sice na jednu stranu pozitivní, protože by dítě nemělo být do hry na nástroj a všeobecně do hudby žádným způsobem nuceno, na druhou stranu by měla při výuce zůstat nějaká disciplína, aby vývoj dítěte stále směřoval dopředu. Především u mladších žáků je třeba, aby byli dostatečně vedeni a motivováni učitelem i rodiči, zvláště potom v hraničním období, kdy si děti začínají uvědomovat, že výuka klavíru pro ně není povinná a jde tak o další „zátěž“, kterou musí podstupovat. Po tomto období se u dětí většinou projeví jejich vlastní chuť a motivace k dalšímu studiu. V ideálním případě, kdy je žák veden dobrým učitelem a má dostatečnou podporu i ze strany rodičů, vůbec nemusí k takovému meziobdobí dojít. Často se ale bohužel stává, že rodiče výuce nerozumí a přihlásí své dítě do základní umělecké školy jako do nějakého kroužku, kde může trávit svůj volný čas. Rodič v takovém případě ani nemá zájem se jakýmkoliv způsobem na výuce podílet, pomáhat dítěti s domácí přípravou, natož pak být s ním přítomen na hodinách. Takového žáka pak učitel udrží u klavíru jen díky známým a oblíbeným písničkám, z výuky úplně vypustí klasickou instruktivní literaturu, etudy i jiná cvičení, jako je hra stupnic a akordů. To považuji za velký neúspěch, kvůli kterému se kvalita výuky hry na klavír postupem času nenápadně snižuje.

V souvislosti s motivací žáků se začaly vyvíjet i pomůcky, které při výuce učitelé používají. Současné klavírní školy jsou barevné a plné obrázků. Některé navíc obsahují spoustu tipů na aktivity, které mají výuku zpestřit. Třídy jsou vybaveny různými hudebními pomůckami, plyšáky, knížkami a někteří učitelé si vytváří své vlastní materiály – např. pracovní listy na procvičení rytmu, hudební teorie apod.

V současné době je na trhu k dispozici nespočet instruktivní literatury, klavírních škol nebo pracovních sešitů. Pro spoustu pedagogů může být obtížné se v nich vyznat a vybrat ty správné materiály pro své žáky. Na druhou stranu máme k dispozici velkého pomocníka – internet. Nespočet materiálu máme díky internetu snadno k dispozici, můžeme si najít a poslechnout nahrávky různých skladbiček a také k žákům se dostává mnoho příležitostí, jak se dostat k hudbě i mimo hodiny klavíru.

Pro výuku hudby se u českých dětí vyskytuje další problém. Rodiče svým malým dětem čím dál méně zpívají, v důsledku čehož je negativně ovlivněna jejich hudební představitelost a znalost lidových písní. Ve své dosavadní praxi jsem se již několikrát setkal s žáky, kteří neznali ani nejznámější dětské lidové písničky, jako *Maličká su, Já jsem z Kutné Hory* nebo *Šel tudy, měl dudy*. Přitom české klavírní školy z lidových písní vychází a pro děti je důležité, aby písně dobře znali dřív, než se je začnou učit hrát. Také se zřídkakdy můžeme setkat s případy, kdy rodiče s dětmi navštěvují nějaké instruktivní programy s klasickou hudbou. Na spoustě základních škol se děti nesetkají ani s kvalitní výukou hudební výchovy, takže hodiny klavíru, případně hudební nauky, pokud navštěvují základní uměleckou školu, jsou pro takové děti jedinou příležitostí, kdy jsou v kontaktu s jinou než populární hudbou. Proto považuji lidové písně a klasickou instruktivní literaturu ve výuce za důležitou a v žádné české klavírní škole by neměla ani jedna z těchto složek chybět. Přesto ale zastávám názor, že je vhodné do výuky zařadit i hru populárních písní a skladeb jiných žánrů, jako je jazzová nebo taneční hudba. Takový přístup najdeme ve spoustě zahraničních klavírních škol, v těch českých ale zatím nikoliv.

1.3 Budoucnost výuky

V předchozí podkapitole jsem poukázal na důležitost motivace, která je pro dnešní děti čím dál důležitější. Někteří zaneprázdnění rodiče přihlašují své děti na nejrůznější

zájmové kroužky. Nejednou jsem se setkal s žáky, kteří chodili od pondělí do pátku každé odpoledne do nějakého kroužku, někdy stihli i dva za jedno odpoledne. Aby si našli chvíli na cvičení u klavíru, museli by se zbavit svého volného času, který ale raději tráví u elektroniky. Pokud bychom se ale na tuto situaci podívali optimisticky, mohli bychom připustit, že i technologický vývoj může motivaci i výuce nakonec pomoci.

Děti se na internetu pohybují rok od roku více, vyznají se v aktuálních trendech a postupně nacházejí své idoly a virtuální kamarády. Pokud ale třeba na *YouTube*¹⁷ narazí na někoho, kdo se věnuje hře na klavír a o své výkony se se svými sledujícími podělí, může to mít pozitivní vliv právě na zmíněnou motivaci ke cvičení. Podobného efektu může využít i učitel, který svého žáka navede na kvalitní a zajímavá videa nebo jinou zábavu spojenou s hudbou, jako např. různé online hry podporující hudební sluch nebo smysl pro rytmus apod.

I mobilní telefon nebo tablet můžou být dobrými pomocníky přímo v hodinách i doma při cvičení. Už dnes existuje nespočet mobilních aplikací, které pomáhají nejen s procvičováním hudební teorie, ale třeba i se zobrazováním not. Některé aplikace umí analyzovat zpívanou melodii a rovnou ji zapsat do not, zobrazit akordy jakékoliv písně na YouTube nebo naskenovat noty v tištěném formátu a rovnou je přehrát nebo změnit tempo, tóninu, nástroje atd.

Poslední dobou jsou také oblíbené online klavírní kurzy, především pro dospělé začátečníky. Video návody sice nemůžou stoprocentně nahradit živé hodiny, ve kterých učitel neustále kontroluje žakovu hru, mohly by ale v budoucnu rozšířit možnosti, jak navést třeba i děti ke cvičení dalšího repertoáru nebo k různým hudebním pokusům a hrám u klavíru. S velkou pravděpodobností se u nás také bude rozšiřovat nabídka distanční výuky, ať chceme, nebo ne. O distanční výuce povídá i klavírista a pedagog Richard Pohl v rozhovoru pro časopis *Pianissimo*: „*Zatímco v České republice má s tímto způsobem učení zkušenosti jen mizivé procento pedagogů uměleckých škol, v jiných zemích je distanční výuka již řadu let nedílnou součástí hudebního vzdělávání.*“¹⁸ Pohl hovoří o výhodách volné organizace práce a flexibility, učitel s žákem se může domluvit na spojení třeba i třikrát týdně a žák může třeba i každý den posílat učiteli své výstupy.

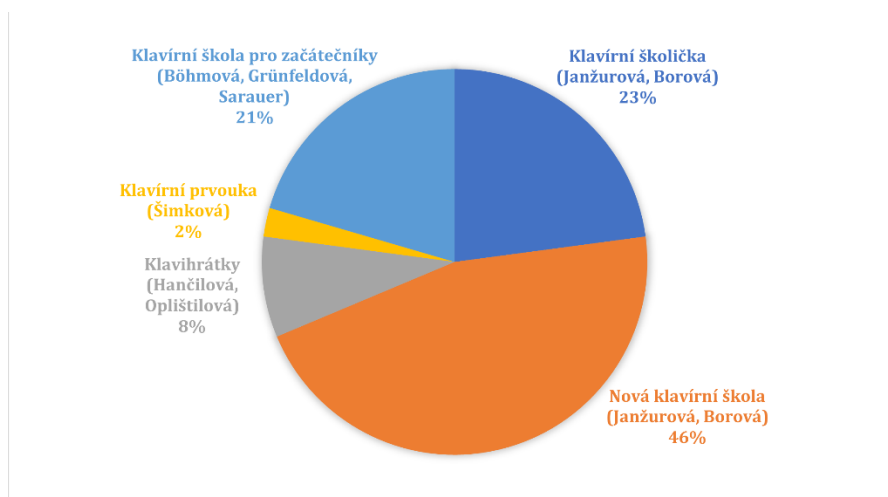
¹⁷ Internetový server pro sdílení videonahrávek.

¹⁸ POHL, Richard. Distanční výuka. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2020, roč. 5., č. 2, s. 13.

„Nejvíce se mi osvědčila kombinace hodin naživo dvakrát týdně s každodenní revizí (posílání nahrávek a komentářů navzájem) a občasným doplňkem v podobě videokonference s více žáky. Občas také vyrábím prezentace ve formátu PowerPoint, kde jim graficky shrnuji zásadní informace z lekcí.“¹⁹ Je ale toho názoru, že by online výuka měla být vždy jen doplňkem standardní výuky. S distanční výukou se aktuálně setkali mnozí pedagogové kvůli celosvětové koronavirové pandemii. Největším nedostatkem online výuky bývá kvalita internetového připojení a technického zázemí. Předpokládám však, že v budoucnu tato omezení postupně zmizí, a nejen klavírní pedagogika si najde v kombinaci prezenční a distanční výuky své výhody, kterých bude využívat.

2 NEJPOUŽÍVANĚJŠÍ ČESKÉ KLAVÍRNÍ ŠKOLY

Ke své bakalářské práci jsem vytvořil dotazník pro klavírní pedagogy z celé České republiky, kterým sleduji nejen povědomí o *Veselé klavírní škole*, ale také jejich celkový přístup ke klavírním školám, které ve výuce používají. Díky tomu jsem zjistil, že spousta učitelů považuje za klavírní školu pracovní sešity *Klavíhrátky*²⁰ (nebo žádnou klavírní školu nepoužívají, ale pracují s *Klavíhrátkami* v kombinaci s instruktivní literaturou různých autorů). Přestože nejde o klavírní školu v pravém slova smyslu, zařadil jsem je pro jejich oblíbenost do této kapitoly.

Graf č. 1 – Využití českých klavírních škol u pedagogů v ČR

¹⁹ POHL, Richard. Distanční výuka. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2020, roč. 5., č. 2, s. 14.

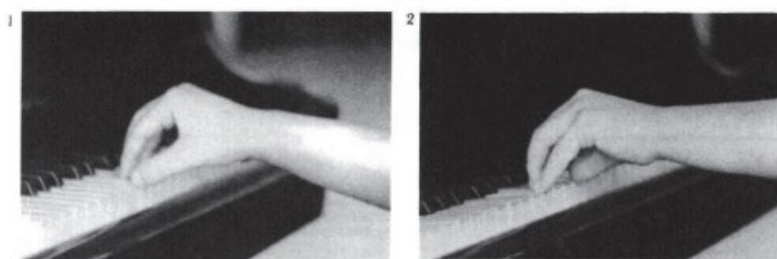
²⁰ HANČILOVÁ, Zuzana a OPLIŠTILOVÁ, Iva: *Klavíhrátky*.

Z dotazníku také vyplývá, že mezi pedagogy je stále velmi oblíbená *Klavírní škola pro začátečníky* (BGS). Tuto školu jsem zmínil již v kapitole o historii klavírních škol (1.1), ale protože je často využívána i v dnešní době, rozhodl jsem se zařadit ji do srovnání s ostatními školami. Kompletní výsledky dotazníku uvádím v příloze č. 1.

V následujících podkapitolách každou školu stručně charakterizuji, zhodnotím, jakým způsobem pracuje na rozvoji hudebnosti, techniky a improvizace, jak propojuje hru s hudební teorií a zanalyzuji poměr technických cvičení, lidových písní, skladbiček autorů školy a ostatních autorů, případně populárních písní a zjednodušených úprav známých klasických melodií.

2.1 Klavírní škola pro začátečníky

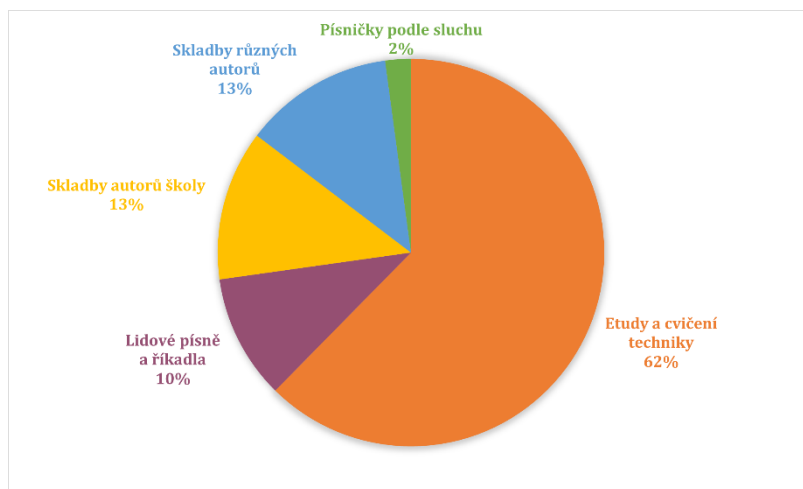
Tuto školu vytvořili autoři Zdenka Böhmová, Arnoštka Grünfeldová a Alois Sarauer, který napsal většinu prstových cvičení, skladeb a úprav lidových písní. Vyšla v několika vydáních, poprvé v roce 1956. Pro charakteristiku používám její přepracované vydání z roku 2002. Škola vychází z ruské klavírní metodiky a navazuje na Beyerovu školu, kterou jsem uvedl výše v kapitole o historii klavírních škol (1.1). V úvodu začíná sluchovou průpravou před hrou z not a uvádí pouze sedm lidových písní jako příklady, které jsou vhodné pro hru podle sluchu. Následuje stručný výklad některých pojmů, jako je hudba, tón, typy klavíru, jména kláves, notové písmo atd. Jakmile žák začne hrát z not, nesetká se zde již s žádným dalším sluchovým cvičením.

Obrázek č. 8 – Postavení ruky

Škola obsahuje desítky prstových cvičení, lidových písní i krátkých skladbiček různých autorů. Některé skladbičky přebrala přímo z Beyerovy školy, obsahuje ale také pěkné skladby autorů 20. století, např. Ilji Hurníka nebo Petra Ebena. Nejzajímavější skladby, z nichž je možné čerpat ve výuce i dnes, se nacházejí v druhé části školy.

V poslední části se nachází ještě pár příkladů lidových písní rozdělených mezi obě ruce, několik cvičení na různé technické problémy a metodické pokyny k nácviку hry stupnic a akordů.

Graf č. 2 – Analýza obsahu Klavírní školy pro začátečníky

Tato škola je pro dnešní výuku již metodicky nevhodná a nedoporučovaná, a to především kvůli špatnému postupu od samého začátku, kdy se tvoření tónu stále řeší více technicky než hudebně. Uvádí se zde přesný popis úhozu do klávesy, který je rozfázovaný do čtyř dob. Pro názornost cituji:

„Všechny prsty stojí na klávesách, ale nepřítiskají je (pravá c^2-g^2 , levá $c-g$ malé). Každým prstem cvičení několikrát opakujeme. Žák přesně, hlasitě a rázně počítá:

- *RAZ: zdvihneme prst pružně nad klávesu (prsty při zdvihu nemění svůj tvar. Zvedáme je jen tak vysoko, pokud to žákovi nepůsobí nejmenší námahu, přibližně tak, aby prstový a dlaňový kloub byly asi v téže výši. Přehánění zdvihu je škodlivé.*
- *DVA: dopad prstu na klávesu (bez úhozu).*
- *TRÍ: stisk klávesy – úhoz.*
- *ČTYŘ: prst pustí hbitě klávesu, ale nevzdaluje se od ní, zůstává s ní v doteku.”²¹*

Podobným způsobem se cvičí také zápěstí. Škola nepropojuje klavírní hru s hudební teorií, nevede žáka k improvizaci, příliš dlouho setrvává v tónině C dur

²¹ BÖHMOVÁ, Zdenka., GRÜNFELDOVÁ Arnoštka., SARAUER Alois. *Klavírní škola pro začátečníky*. Praha: Editio Bärenreiter, 2002. ISMN 979-0-2601-0158-6, s. 10.

a pětprsté poloze. Obě ruce začínají hrát v houslovém klíči, a to především v oktávě jednočárkované a dvoučárkované. Basový klíč přichází na řadu až u cvičení č. 48 (62. cvičení od počátku hry z not). Ruce začínají hrát velmi brzo v paralelním pohybu, místo aby bylo nejdříve dostatečně procvičeno předávání melodie z jedné ruky do druhé, nebo hra v protipohybu. Škola neobsahuje žádné poutavé obrázky, které by rozvíjely dětskou fantazii a podporovaly jejich motivaci.

Podle výsledků mého dotazníku tuto klavírní školu využívají převážně učitelé s praxí kolem 30–50 let, nebo méně zkušení učitelé s praxí do tří let. Školu je možno doporučit pouze jako doplňkový materiál pro výběr repertoáru, metodicky ovšem byla již dávno překonána.

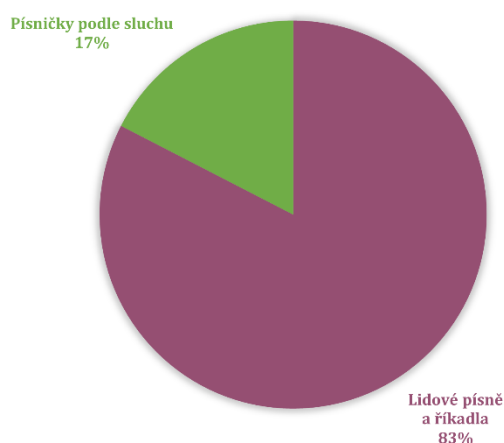
2.2 Klavírní prvouka

V roce 1986 poprvé vyšla *Klavírní prvouka*, jejíž autorkou je Ludmila Šimková. Tato škola je rozdělena na čtyři části – hru podle sluchu, hru z not, hru oběma rukama a hru mimo pětprstou polohu. Klavírní prvouka je od začátku plná lidových písniček, tanců a říkadel. Žák nejdříve doprovází učitele na jednom nebo dvou tónech, později začíná hrát celé melodie. Autorem klavírních doprovodů je Otto Šimek. V úvodní beznotové části je kladen důraz na smysl pro rytmus, který se procvičuje tleskáním či pleskáním.

V této škole jsou také vyřešeny mnohé nedostatky *Klavírní školy pro začátečníky*. Žák je veden od počátku hry z not v obou klíčích zároveň, jsou mu představeny opěrné tóny c¹, g¹ a f malé. To vede k lepšímu pochopení klavírního způsobu notového zápisu ve dvou osnovách spojených svorkou. Oproti předchozím školám se zde začíná uplatňovat hra v portamentu jako první typ úhozu. *Klavírní prvouka* je od začátku plná kreslených obrázků a zajímavý je i samotný formát knížky, který je na šířku a připomíná tak první dětské knížky. Tento formát je oblíbený u prvních dílů amerických škol pro nejmladší děti, protože umožňuje větší zobrazení not a textu. V *Klavírní prvouce* tento potenciál využit nebyl, noty i texty jsou pro děti stále příliš drobné.

Klavírní prvouka bohužel neobsahuje žádné zmínky o hudební teorii, ani cvičení technických problémů, podle kterých by se žák mohl učit i doma. Autorka ale k této

škole v roce 2003 napsala své metodické poznámky²², které obsahují spoustu tipů pro učitele, jak mají s *Klavírní prvoukou* pracovat, jak u dítěte rozvíjet rytmus, popisuje hru z not, používání pedálu, a dokonce uvádí i návrhy ke hře z listu a improvizaci. Je zde také několik technických cvičení, která v samotné škole chybí, a také prstoklady stupnic a akordů. Samotná škola je spíše sbírkou lidových písní a tanečních melodií v klavírních úpravách, ale zkušenému učiteli, který ji bude umět ve výuce vhodně použít, může v kombinaci s dalšími materiály velmi dobře posloužit.

Graf č. 3 – Analýza obsahu *Klavírní prvouky*

2.3 Klavírní školička a Nová klavírní škola

Zdena Janžurová a Milada Borová vydaly poprvé *Klavírní školičku*²³ v roce 1976. Tato publikace je určena dětem předškolního věku a žákům přípravného studia na základní umělecké škole, proto ji zmiňuji jen pro úplnost, ale nebudu ji zařazovat do srovnání. Jde o vůbec první metodický materiál pro výuku dětí tak nízkého věku. Podobně jako u *Klavírní prvouky*, i tato publikace má formát na šířku. Levé strany školy jsou určeny učitelům a rodičům, pravé strany dětem. Ty jsou plné ilustrací Josefa Palečka. Nejdůležitějším prvkem této školy je rozvíjení osobnosti dětí a jejich hudební představivosti. Žák hraje různá dětská říkadla a lidové písničky podle sluchu a je veden k elementární improvizaci. Rozvíjí zde také rytmické cítění na rytmizaci řeči, textů lidových písní, rytmických ozvěnách apod.

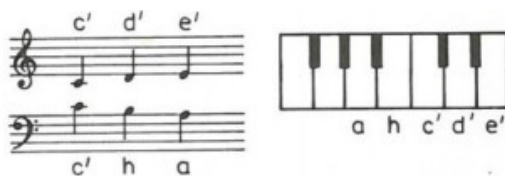
²² ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka – metodické poznámky*. Praha: Bärenreiter Praha, 2003. ISBN 978-0-86385-19-8

²³ JANŽUROVÁ, Zdena a BOROVIÁ Milada. *Klavírní školička*. 1. vyd. Praha: Panton, 1976.

Nevýhoda metodického postupu se objevuje u hry z not. Autorky po vzoru jiných klavírních škol začínají čtením not v houslovém klíči, zatímco ten basový zařazují až na straně 152. Díky této škole se ale děti naučí poznávat noty ještě dřív, než začnou číst ve škole. Seznámí se také s různými druhy not i pomlky, posuvkami, poznají dynamické rozdíly, nacvičí základní druhy úhozu (nejprve portamento, později legato a staccato), procvičí základy prstové techniky a získají základy pro hru stupnic.

Na *Klavírní školičku* po sedmnácti letech navázala čtyřdílná *Nová klavírní škola*²⁴ jako samostatná škola pro začátečníky od 7 let nebo jako pokračování *Klavírní školičky*. I v této škole žák začíná hrou podle sluchu v portamentu. Prosazuje se především volná paže, kterou rozvíjí hra na zvony. I zde najdeme hru na otázky a odpovědi a rytmické ozvěny. Písničky a melodie hraje nejdřív jen jedna ruka, později navazuje jedna ruka na druhou. Žák je od počátku veden k transponování všech melodií, díky čemuž si rychle zvykne na prostor ve všech tóninách a vnímá tak bílé i černé klávesy rovnocenně.

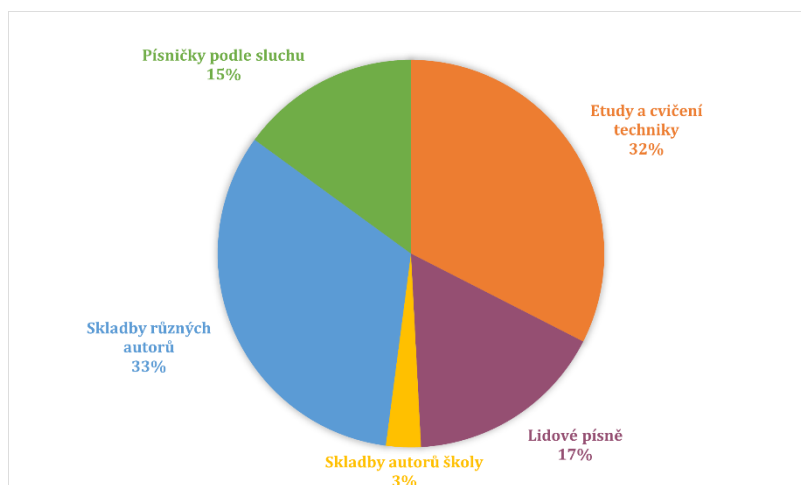
Hra z not je zde na rozdíl od *Klavírní školičky* vyučována již moderním způsobem, tj. začíná se hrát v houslovém i basovém klíči zároveň, a to v poloze od c¹. I poté, co žák začne hrát z not, škola zařazuje písničky a cvičení, která se mají hrát podle sluchu. Průběžně uvádí stručné teoretické poznámky, jakmile se objeví něco nového.

Obrázek č. 9 – První tóny pro hru z not

Tato klavírní škola je metodicky velmi dobře zpracována. Obsahuje i tematické obrázky, které mohou podpořit dětskou fantazii. Je také bohatou sbírkou skladbiček různých autorů, lidových písní i nápaditých technických cvičení. Škola rozvíjí také hru stupnic a akordů, hru z listu a improvizaci, např. pomocí tvorby doprovodů písní. V dalších dílech je žák seznámen s dalšími pokročilejšími prvky klavírní hry, jako je synkopický pedál, melodické ozdoby, chromatická stupnice, kadence, dominantní septakord, zmenšený septakord atd.

²⁴ JANŽUROVÁ, Zdena a BOROVIÁ Milada. *Nová klavírní škola, 1. díl*. 1. vyd. Praha: Panton: 1993. ISBN 80-7039-169-3.

Graf č. 4 – Analýza obsahu 1. dílu *Nové klavírní školy*

Mezi skladbami prvního dílu bohužel nenajdeme jazzové styly ani jiné žánry, některé se ale objevují ve čtvrtém dílu. Škola neobsahuje ani žádné známé melodie z pohádek nebo dětských filmů, ani umělé písně.

2.4 Klavíhrátky

Celkem čtyři pracovní sešity vznikly inspirací z amerických klavírních škol, které hru na klavír poutavým a nenásilným způsobem propojují s hudební teorií. Autorkami *Klavíhrátek*²⁵ jsou Iva Oplištilová a Zuzana Hančilová. Pracovní sešity mají sloužit jako doplňující materiál k současným českým klavírním školám. Autorky díky nim vyplnily mezery, které české školy mají. „Jako nejdůležitější se mi zdály dvě zásady. Jde o rozvíjení sluchové představivosti a o propojení výuky klavíru s teorií. Obě zásady spolu velmi úzce souvisí.“²⁶

Díky kombinaci *Klavíhrátek* s některou českou klavírní školou pedagog získá plnohodnotný materiál k výuce. *Klavíhrátky* obsahují sluchová cvičení i úkoly, které žáci mohou vyplňovat doma. Díky modernímu barevnému provedení jsou úkoly pro žáky atraktivní a podporují jejich motivaci. Úkoly jsou pestré, střídavě se věnují teorii,

²⁵ OPLIŠTILOVÁ, Iva a HANČILOVÁ, Zuzana. *Klavíhrátky – Přípravný pracovní sešit a Pracovní sešity 1–3*. Praha: Editio Bärenreiter, 2009.

²⁶ HANČILOVÁ, Zuzana. Sluchová představa v klavírní výuce v souvislosti s teoretickými poznatky (1. díl). *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1, s. 5.

hudebním pojmům, sluchovému propojení, analýze skladeb a improvizaci. „Všeobecně se vědělo, že je důležité spojení teorie s praxí na základě poslechu, ale žádný materiál pro české děti zde nebyl. A bylo zřejmé, že se tato mezera nedá zcela nahradit cizími pracovními sešity především kvůli odlišnosti lidových písní, které jsou velmi podstatné pro hraní podle sluchu na začátku výuky.“²⁷

Přípravný pracovní sešit je určen pro děti, které ještě nehrají z not, tedy pro úplné začátečníky. Děti v něm procvičí jména kláves na klaviatuře, číslování prstů, hudební abecedu, čtvrtovou pomlku, druhy not a takty, naučí se rytmitizovat slova na rytmické slabiky a rozeznávat směr melodie.

Následující první díl začíná čtením not v obou klíčích, vysvětluje opěrné tóny, intervaly, posuvky, dynamiku, tempová označení a další pojmy. I v tomto sešitu je plno sluchových a improvizčních úkolů. Další dva sešity se věnují náročnějším úkolům, které jsou seřazeny do jednotlivých oddílů – akordy, stupnice, intervaly, noty, rytmus, pojmy, forma a tonalita, kontrapunkt. Učitel může vybírat úkoly podle aktuální potřeby. Každý sešit obsahuje metodické pokyny a tipy pro práci s těmito oddíly.

Na oficiálních webových stránkách²⁸ jsou k dispozici ke stažení tabulky se seznamy vhodných skladeb a cvičení k jednotlivým stránkám pracovních sešitů. Skladby i cvičení jsou čerpány z různých klavírních škol, navíc jsou zde uvedeny další tipy k improvizaci. Tyto tabulky mohou učitelům velmi usnadnit práci při koordinaci klavírní školy s *Klavíhrátkami*.

2.5 Shrnutí českých klavírních škol

České klavírní školy se od sebe na první pohled hodně liší, což dokazují i uvedené grafy obsahových analýz. Česká klavírní metodika vychází z lidové hudby, a proto se v těchto klavírních školách vyskytuje mnoho lidových písní a melodií. Naopak žádná z těchto škol nenabízí žádné populární písně, úpravy známých klasických skladeb a od samého začátku v žákovi nepěstuje cit pro jinou hudbu než klasickou nebo lidovou. Chybí v nich žánrová pestrost, čímž se pro některé dnešní děti a učitele stávají nedostatečnými.

²⁷ HANČILOVÁ, Zuzana. Sluchová představa v klavírní výuce v souvislosti s teoretickými poznatky (1. díl). *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1, s. 6.

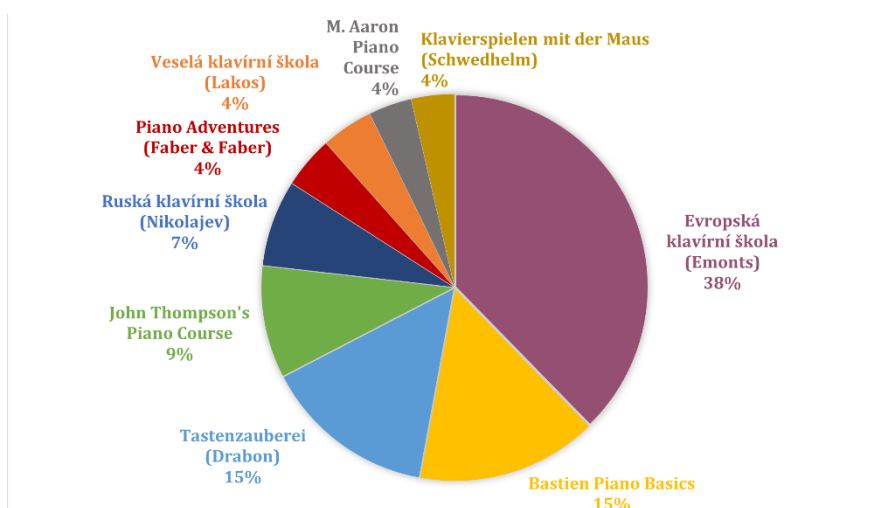
²⁸ www.klavihratky.cz

Kvalitních českých klavírních škol v současnosti není mnoho. Další existující školy jsou zaměřeny spíše na elektronické klávesové nástroje, takže jsou vhodné jen jako doplňující materiál. Právě v těchto materiálech je ale možné najít i skladby jiných žánrů. Jako jeden z pokusů o moderní klavírní školu vznikla *Holubička*²⁹, která však učitelům ani žákům nepřináší nic nového, naopak není dostatečná jako jediná klavírní škola, která by se při výuce používala. Za ostatními i staršími školami pokulhává i po stránce grafické. Některé notové zápisy vypadají jako naskenované z jiných materiálů a černobílé obrázky nejsou tak atraktivní. Podle mého názoru je nejvhodnější českou školou pro výuku dětí od věku přibližně šesti let *Nová klavírní škola*, která se dotýká širokého spektra technických problémů, je založena na sluchové představě, začíná hrou dětských říkadel a lidových písní a zároveň je také bohatou sbírkou skladbiček různých autorů, která je postupně rozšiřována třemi navazujícími díly. Pro propojení klavírní hry s hudební teorií bych doporučil kombinaci klavírní školy s výše uvedenými *Klavihrátkami*, případně dalšími doplňujícími materiály.

²⁹ ČERMUSOVÁ, Sofie. *HOLUBIČKA – klavírní učebnice pro malé klavíristy*. Praha: ENoty.cz, 2020.

3 NEJPOUŽÍVANĚJŠÍ ZAHRANIČNÍ KLAVÍRNÍ ŠKOLY

Zahraničních klavírních škol, které se v současné době hojně používají, existuje nespočet. Od českých škol se velmi liší, ale odlišnosti najdeme i mezi nimi samotnými, protože vycházejí z různých klavírních metodik celého světa. Na první pohled jsou velké rozdíly mezi evropskými, americkými a asijskými školami. Navíc ale autoři škol často používají své vlastní metodiky, kterými se snaží odlišit od ostatních. V této kapitole tedy stručně představím několik nepoužívanějších škol v Evropě, Americe a Asii a poukážu na jejich nejvýraznější odlišnosti. Při výběru škol jsem vycházel nejen z mého dotazníku, ale také z žebříčků nejprodávanějších škol na různých zahraničních e-shopech s hudebninami. Představím tedy i několik klavírních škol, které jsou pro české pedagogy většinou dosud neznámé, ale v zahraničí velmi populární.

Graf č. 5 – Využití zahraničních klavírních škol u pedagogů v ČR

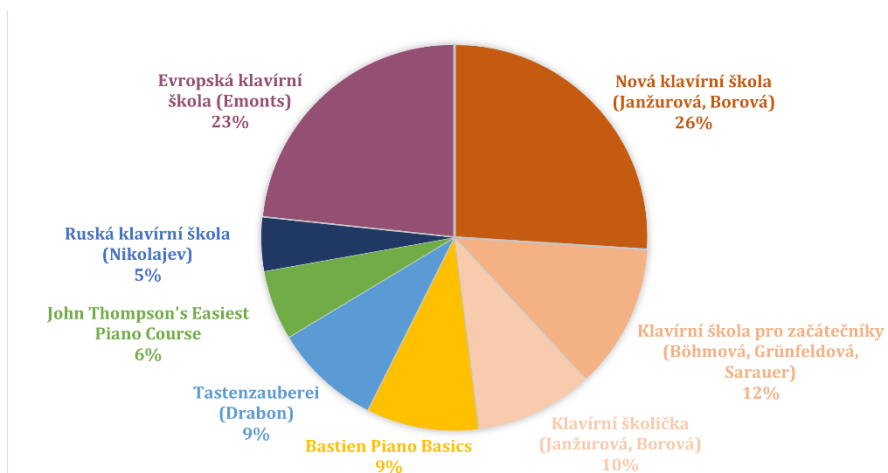
Z mého dotazníku vyplývá, že mezi nejoblíbenější zahraniční školy českých pedagogů patří hlavně německé školy, především *Evropská klavírní škola* F. Emontse³⁰, dále pak relativně nová škola *Tastenzauberei* od A. Drabon³¹. Z amerických škol se na podobnou úroveň oblíbenosti dostala Bastienova škola³² a častokrát se učitelé

³⁰ EMONTS, Fritz. *Evropská klavírní škola, 1. díl*. Mainz: Schott Music GmbH & Co. KG, 1992. ISMN M-001-08201-3.

³¹ DRABON, Aniko. *Tastenzauberei Klavierschule, Band 1*. Hagendorn: Mitropa Music, 2006. ISBN 978-90-431-2466-9.

³² BASTIEN, James. *Bastien Piano Basics, Level 1, Piano*. San Diego, California: Neil A. Kjos Music Company, 1985. ISBN 0-8497-5266-3.

zmiňovali také o škole Johna Thompsona ³³. Ve srovnání oblíbenosti českých i zahraničních škol je zjevné, že *Evropská klavírní škola* spolu s *Novou klavírní školou* patří mezi nejčastěji používané materiály pro výuku hry na klavír. Mnozí učitelé právě tyto dvě školy při výuce kombinují.

Graf č. 6 – Srovnání využití českých a zahraničních klavírních škol u pedagogů v ČR

Podobně jako u českých klavírních škol, i u těch zahraničních se pokusím graficky znázornit poměr etud a technických cvičení, skladeb autorů školy, skladeb ostatních autorů, populárních písní, úprav známých klasických melodií a lidových, resp. národních a dětských písní a říkadel, které mají žáci hrát podle sluchu i podle not. Údaje jsou ale pouze přibližné. V některých školách mají i technická cvičení nebo etudy poutavé názvy, takže mohou být zařazeny např. v kategorii skladeb autorů školy, naopak ale některé skladby, které jsou jednoznačně zaměřeny na technickou stránku hry, jsem podle svého subjektivního pohledu zařadil mezi etudy a cvičení techniky. Do kategorie dětských písní jsem zařadil většinu otextovaných melodií, pokud se nejedná o úpravu známé klasické melodie. V grafických údajích není brán zřetel ani na různou délku jednotlivých cvičení nebo skladeb.

3.1 Evropské školy

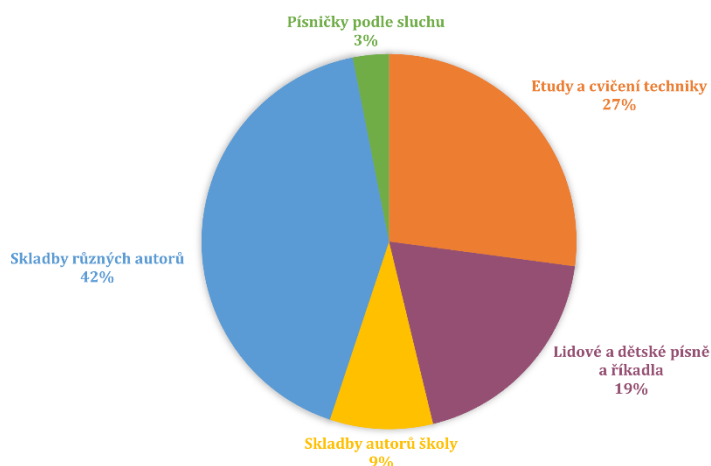
V této podkapitole představím nejprve *Ruskou klavírní školu*, která je v mém výběru evropských škol nejstarší. Představím také některé méně známé školy, které vznikly

³³ THOMPSON, John. *John Thompson's Easiest Piano Course: Part 1*. Florence, Kentucky: Willis Music Company, 2005. ISBN 0877180121.

v Anglii. Dále se zaměřím na velmi oblíbenou *Evropskou klavírní školu* Fritze Emontse a navážu na další německé školy. Právě v Německu totiž vzniklo mnoho moderních klavírních škol. V menší míře se někteří učitelé v mém dotazníku zmiňovali také o škole *První setkání s hudbou*³⁴, *Podrecznik poczatkowego nauczania gry na fortepiano*³⁵, *1 2 3 Klavier*³⁶ nebo o *Dogs & Birds*³⁷. Vzhledem k rozsahu práce jsem je do srovnání již nezařadil. Jsem si vědom toho, že dalších škol existuje celá řada a v každé je možné najít další inspiraci do výuky.

3.1.1 Ruská klavírní škola

Klavírní škola A. Nikolaeva vznikla už v polovině minulého století a dodnes ji při výuce používá mnoho nejen českých pedagogů. Při srovnání školy jsem využil jejího třetího vydání z roku 1953 a anglického překladu z roku 1978. Škola je rozdělena do dvou částí a začíná hrou podle sluchu. Ta ale končí už u sedmého cvičení, po kterém je žákům představena hudební abeceda, klaviatura, notová osnova a názvy not od velkého F až po g². V prvních skladbičkách se ale uplatňuje pouze houslový klíč, k basovému klíči se žáci dostanou až v šesté kapitole u 59. cvičení.

Graf č. 7 – Analýza obsahu Ruské klavírní školy

³⁴ ARTOBOLEVSKAJA, Anna Danilovna. *Pervaja vstrcha s muzykoj*. Moskva: Sovetskiy kompozitor, 1985.

³⁵ DRUSZKIEWICZOWA, Krystyna Longchamps. *Podrecznik poczatkowego nauczania gry na fortepiano*. Krakov: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1963

³⁶ EHRENPRES, Claudia a WOHLWENDER, Ulrike. *1 2 3 Klavier, Klavierschule für 2–8 Hände, Heft I*. Neustadt/Weinstadt: Edition Breitkopf, 1995.

³⁷ LUSHER, Elza a LUSHER Chris. *Dogs & Birds, Piano Method for Young Beginners, Book 1*. Surrey: Dogs and Birds, 2004.

Podobně, jako je tomu u spousty škol v zahraničí, i zde se začíná čtvrt'ovou a půlovou notou, osminové noty jsou představeny až v páté kapitole. V první části nejdeme kromě cvičení hlavně lidové písničky a krátké skladbičky východoevropských autorů.

V druhé části školy se již objevují i skladby evropských autorů, např. J. S. Bacha, J. Haydna, W. A. Mozarta, L. van Beethovena, R. Schumanna a dalších. Díla jsou zde rozdělena do několika sekcí a na konci každé sekce jsou sepsány metodické poznámky. V posledních sekcích najdeme sonatiny, variace, etudy a čtyřruční skladby. Tato škola obsahuje celkem více než 100 skladeb, 60 etud a cvičení a 50 písní a lidových melodií. Zásadním rozdílem oproti jiným rozšířeným zahraničním školám je zařazení skladeb, které vyžadují vysokou uměleckou úroveň.

3.1.2 Piano Time (The Oxford Piano Method)

Piano Time je škola norské klavíristky a skladatelky Pauline Hall a v Anglii ji vydává od roku 1983 *Oxford University Press*. Pro její srovnání jsem měl k dispozici nové vydání z roku 2004. Jedná se o třídílnou sérii, která získala řadu ocenění. Autorce na tehdejšímu trhu chyběla škola, která by byla zábavná a postupovala tempem jejího nejpomalejšího žáka. Nejdřív začala psát melodie svým žákům do jejich sešitů, ty pak tvořily základ pro sešity *Tunes for Ten Fingers*³⁸, *More Tunes for Ten Fingers*³⁹ a *Fun for Ten Fingers*⁴⁰, ze kterých později vznikla řada *Piano Time*. O barevné ilustrace se postaral Mike Phillips.

Na začátku prvního dílu je stručný dvoustránkový přehled základních pojmů, klaviatury, druhů not, notové osnovy, taktů, číslování prstů a postavení ruky, které je jednoduše znázorněno jedním obrázkem. Na následujících stranách škola začíná hrou každou rukou zvlášť nejprve na tónu c¹, postupně se přidávají tóny d¹, e¹, h, a. Poté se už objevují první skladbičky pro obě ruce. Žáci se postupně naučí číst a hrát i další noty a pomlky, seznámí se s obloučky, různou artikulací a dynamikou. Černé klávesy jsou představeny teprve v polovině prvního dílu spolu s posuvkami. První díl se věnuje také

³⁸ HALL, Pauline. *Tunes for Ten Fingers. A First Piano Book*. Oxford: Oxford University Press, 1992. ISBN 978-0193727380, 48 s.

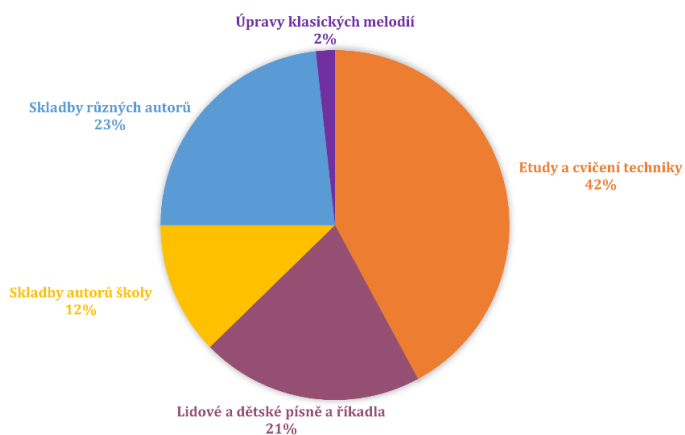
³⁹ HALL, Pauline. *More Tunes for Ten Fingers. A Second Piano Book*. Oxford: Oxford University Press, 1992. ISBN 978-0193727397, 40 s.

⁴⁰ HALL, Pauline a DRAYTON, Paul. *Fun For Ten Fingers. Easy pieces and puzzles for young pianists*. Oxford: Oxford University Press, 1995. OSBN 978-0193727670, 40 s.

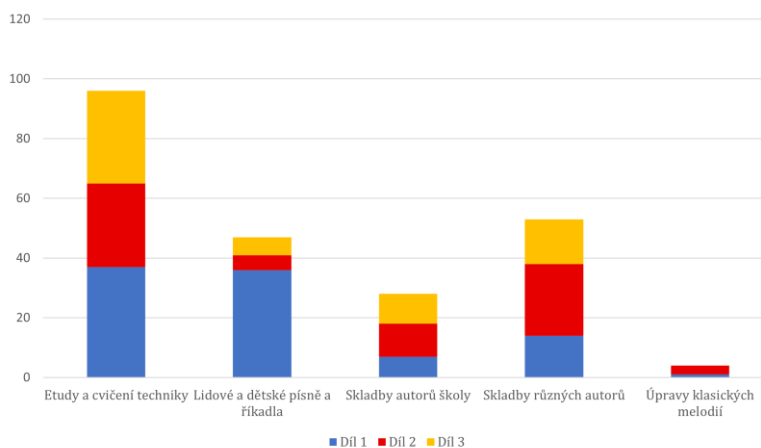
intervalům do oktávy, tečkovanému rytmu, skokům a přípravě na hru stupnic. Získané teoretické znalosti si žáci mohou dvakrát otestovat na stranách zvaných „Puzzle Page“.

Další dva díly plynule navazují. Na prvních dvou stranách je vždy přehled toho, co by měl žák z hudební teorie znát a pár užitečných tipů ke správnému cvičení. Druhý díl představuje stupnice ve dvou oktávách, hru s pedálem, hru v různých taktech, trioly, akordy, oktávy, mollové stupnice, nová tempová a dynamická označení a další hudební pojmy. Třetí díl se navíc věnuje hře šestnáctinových not a různých stylů doprovodů. Na konci je jedna strana věnována plánování vystoupení na koncertě. Radí žákům, jak se na koncert připravit. Žáci si zde můžou napsat svůj repertoár.

V průběhu všech dílů se často objevují skladby Alana Bullarda, ale i známějších skladatelů období baroka a klasicismu. Některé skladby jsou napsány i v modernějších stylech, jako je swing, ragtime apod.

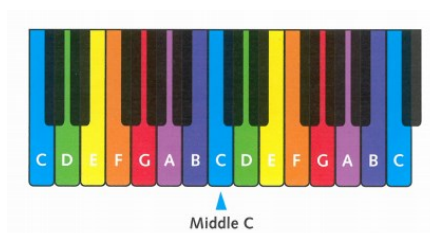
Graf č. 8 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Piano Time

Graf č. 9 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Time

3.1.3 Me and My Piano

Fanny Waterman a Marion Harewood vytvořily v letech 1988–1989 dva sešity formátu na šířku, které později vyšly i v jednom celku *Me and My Piano Complete*⁴¹. První část hned na začátku žáky seznámí s barvami duhy, kterými jsou následně označeny klávesy na klaviatuře.

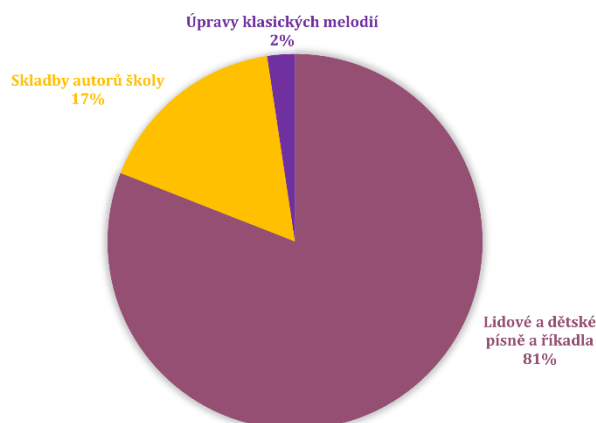

Obrázek č. 10 – Ukázka použití barevné klaviatury v *Me and My Piano*

Dvě strany jsou věnovány rytmu a práci s takty. Škola žákům nejdříve představí čtvrtovou, půlovou a celou notu. Žáci se rychle seznámí s notovou osnovou, houslovým klíčem a prstokladem, začnou hrát jednoduchá říkadla na tónu c¹ a postupně používají další noty podle tónů hudební abecedy. Několik cvičení hrají pouze pravou rukou, teprve později se seznámí s prstokladem levé ruky a s basovým klíčem. Opět se pak seznamují s notami a klávesami postupně od c¹ tentokrát směrem dolů. Na 32. straně se již přistupuje ke hře oběma rukama v obou klíčích v rozsahu od malého f do g¹. Mezi písničkami a skladbičkami se objevují i různé úkoly a hádanky s otázkami, které se týkají dané skladby.

V druhé části se tónový rozsah rozšiřuje od malého c do c², postupně se dostane až ke všem notám v notové osnově. S notami na pomocných linkách se zde nepočítá. Žáci jsou seznámeni s předznamenáním a teprve nyní začínají hrát v různých tóninách. Svým rozsahem je škola určena především dětem v předškolním a mladším školním věku, což napovídá i podtitulek „Very first lessons for the young pianist“. Nenajdeme zde žádné etudy ani skladby různých autorů, pokud nejde o jednu z úprav klasických melodií. K těmto sešitům byly vydány ještě doplňující sešity s dalšími skladbami.

⁴¹ WATERMAN, Dame Fanny a HAREWOOD, Marion. *Me and My Piano Complete*. Lessons for the young pianist. London: Faber Music Limited, 2019. ISBN 978-0571541508, 96 s.

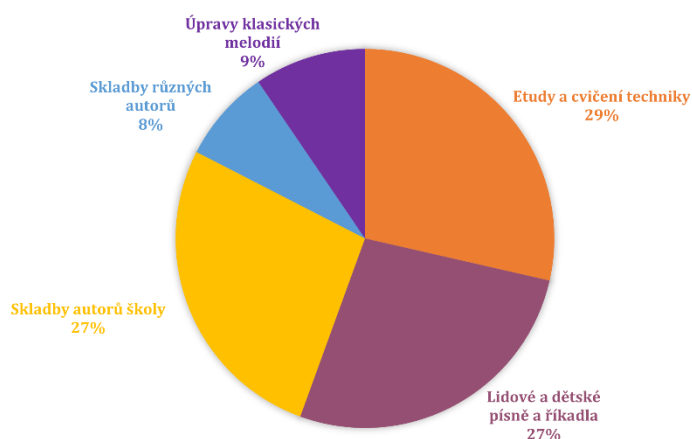

Graf č. 10 – Analýza obsahu školy *Me and My Piano*, Part 1–2

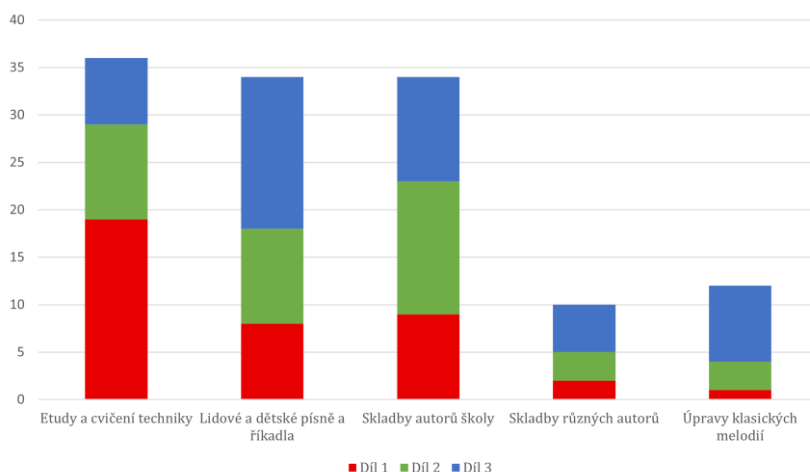
3.1.4 Chester's Easiest Piano Course

Podobně jako předchozí škola jsou zaměřeny tři sešity *Chester's Easiest Piano Course*, které vydala autorka Carol Barratt o 10 let později. I ty jsou určeny nejmladším dětem, které světem klavíru provází zelená postavička Chestera, jeho kočka, myš a papoušek. Roztomilé obrázky, které doprovází celou školu, nakreslila Sarah Lenton. Metodický postup je na začátku velmi podobný jako u předchozí školy *Me and My Piano*, ale tato škola obsahuje i několik technických cvičení a zařazuje i některé skladby jiných autorů.

V druhém dílu jsou žáci seznámeni s posuvkami, intervaly, dynamikou, frázemi a osminovými notami. V podobném duchu navazuje i třetí díl, který představuje i další nové pojmy. Na konci druhého i třetího dílu si žáci mohou ověřit znalost pojmů v testu „true or false“.

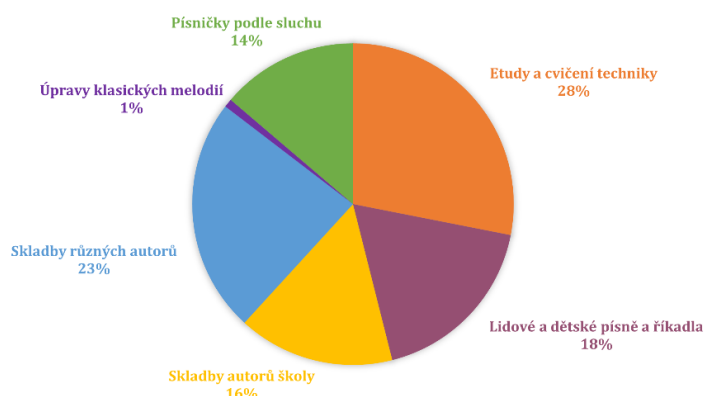
Graf č. 11 – Analýza obsahu 1.–3. dílu *Chester's Easiest Piano Course*

Graf č. 12 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Chester's Easiest Piano Course*

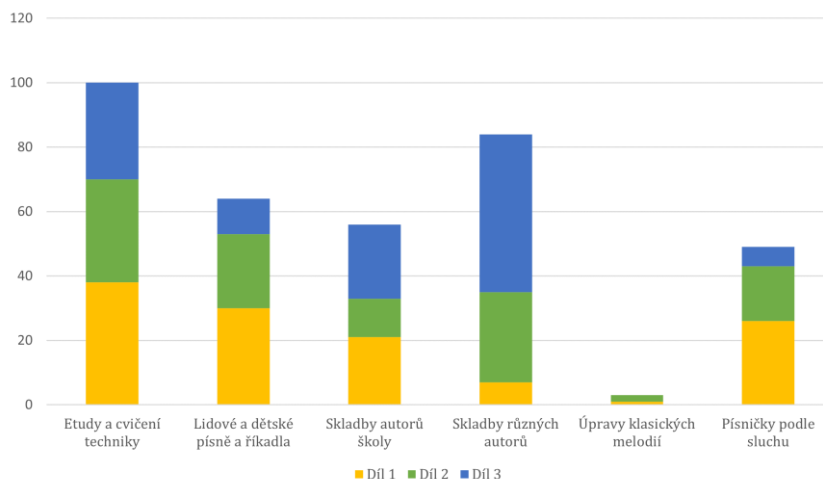
3.1.5 Evropská klavírní škola

První díl této školy vytvořil v roce 1992 německý klavírista a pedagog Fritz Emonts, který navázal na jeho předchozí klavírní školu *Erstes Klavierspiel*⁴². V *Evropské klavírní škole* se věnuje základním principům hry na klavír modernějším způsobem. O rok později byl vydán druhý díl, který rozšiřuje technické dovednosti i hudební cítění žáků, o další rok později byla tato řada dokončena třetím dílem. Všechny tři díly na sebe metodicky plynule navazují. První a druhý díl obsahuje spoustu barevných obrázků, o které se postarala ilustrátorka Andrea Hoyer. Celkový poměr skladeb, cvičení a písní je téměř vyrovnaný. V této škole se vyskytují také skladbičky v různých žánrech a tanečních rytmech, např. blues, samba, dokonce i staré tance barokní suity.

Graf č. 13 – Analýza obsahu všech dílů *Evropské klavírní školy*

⁴² EMONTS, Fritz. *ERSTES KLAVIERSPIEL, Band 1*. Mainz: Schott Music GmbH & Co. KG, 1958.

Graf č. 14 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Evropské klavírní školy

Škola začíná hrou podle sluchu a netradičně na černých klávesách. Díky tomu z nich žáci nemají strach, jako u některých jiných škol, kde se příliš dlouho setrvává v tónině C dur a černé klávesy přibývají postupně. Žáci jsou od začátku vybízeni k používání pedálu a hraní různě silné dynamiky. Klaviatura je představena pomocí skupinek dvou a tří černých kláves. Od čtvrtého cvičení se zde vyskytují doprovody pro učitele. Žáci mají velmi brzy možnost zahrát si oblíbenou melodii Dr. Fausta na černých klávesách s harmonicky zajímavým doprovodem učitele. Následuje několik dětských a lidových písní z celého světa v pětiprstých polohách na bílých klávesách. K melodiím se postupně přidávají doprovody pro levou ruku.

Hra z not začíná v houslovém i basovém klíči současně, nejdříve v rozsahu tří prstů, později v pětiprstých polohách. Oproti českým školám, kde se začíná čtvrt'ovou a osminovou notou, pro které se používají rytmičné slabiky „tá“ a „ty-ty“, autor zde pro delší hodnotu používá půlovou a pro kratší čtvrt'ovou notu. Osminové noty jsou žákům představeny až na 62. straně. První díl se věnuje také rozdílům durových a mollových tónin a úhozům legato a staccato.

V druhém dílu školy se žáci seznámí s durovou a mollovou stupnicí a tónickým kvintakordem v různých tóninách. V každé tónině je zde uvedeno pár skladbiček. V další části tohoto dílu se pracuje s pedálem, zpěvnou melodií a v poslední části je uvedeno několik písní a tanečních melodií s různými doprovody, které se mají hrát podle sluchu.

Třetí díl se věnuje především dalším technickým problémům, jako je hra tercií, sext, obrátů kvintakordu, chromatické stupnice atd. Rozvíjí se zde také improvizace v různých rytmech a v poslední části se nachází stručné seznámení s jazzovou harmonií a akordickými značkami.

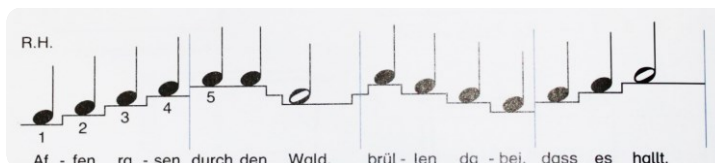
3.1.6 Klavierspielen mit der Maus

V českém překladu „Hra na klavír s myší“ je třídílná klavírní škola Bettiny Schwedhelm, která vznikla v roce 1996. K prvnímu dílu autorka vydala také metodickou příručku pro učitele. Školou provází hlavní postava myš a její přítel medvěd ze známého německého seriálu. Ilustrátorkou všech akvarelových obrázků je Imke Kretzmann. První díl je určen pro nejmenší děti, které se zde seznamují s nástrojem a zvuky a učí se hrát první melodie bez not. Jde o bohatou sbírku nápaditých experimentů a her na rozvíjení kreativity, sluchové představy, improvizace, artikulace, ale také správných návyků, jako je sezení u klavíru a postavení ruky. Stejně jako v *Evropské klavírní škole*, i zde se představuje nejdřív čtvrt'ová a půlová nota.

Obrázek č. 11 – Ukázka použití čtvrt'ové a půlové noty

Poté, co se představí tyto dvě rytmické hodnoty not, žáci pomocí nich začnou hrát snadné písničky, kde jsou noty již rozděleny do taktů a pomocí „schodů“ znázorňují směr melodie. Jde tak o nenápadný a plynulý přechod ke hře z klasické notové osnovy.

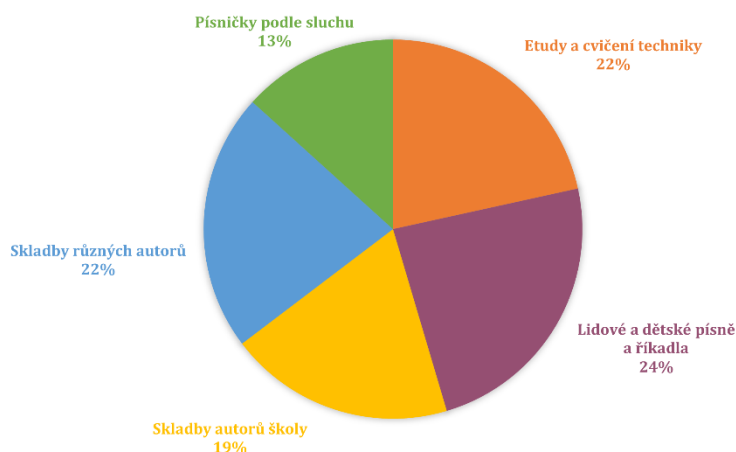

Obrázek č. 12 – Ukázka použití notace „na schodech“

Na konci prvního dílu školy je vložena notová příloha s klavírními doprovody učitele k písničkám, které žáci mají hrát podle sluchu.

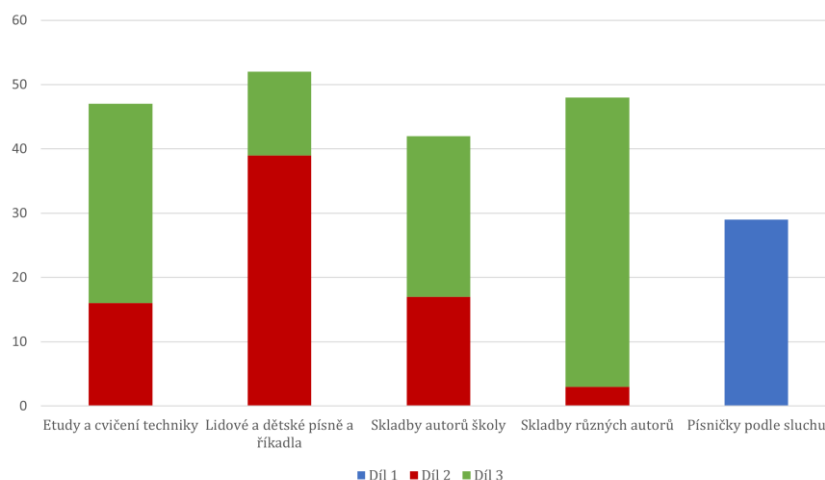
Druhý díl navazuje na hru z not „na schodech“. Je určen pro děti kolem šesti let, které už chodí do školy. První kapitola na dvou stránkách stručně shrnuje všechny důležité poznatky z prvního dílu, v další kapitole je již představena notová osnova, oba klíče najednou, a tedy i systém dvou notových osnov spojených svorkou. Žáci se brzy seznámí s taktovým označením, dalšími druhy not a pomlk, intervaly, předtaktím atd. Veškerá teorie je vysvětlena zábavnou formou pomocí obrázků a ihned použita v praxi na krátkých písničkách a skladbičkách. Po každé kapitole si žáci zopakují probranou teorii v několika úkolech. Na konci tohoto dílu je přehled všech probraných hudebních pojmů a značek. I zde je vložena příloha s doprovody skladeb pro učitele a k druhému dílu vyšlo také CD s nahrávkami všech písní a skladeb.

Na rozdíl od prvních dvou dílů, které mají formát na šířku, třetí díl už je klasicky na výšku. Obsahuje delší a náročnější skladby, které rozvíjí pokročilejší techniku, jako je hra stupnic, akordů a složitějších rytmů. V tomto dílu převažují skladby různých autorů a najdeme zde také skladby v různých žánrech od starých tanců přes polku, rumbu, tango, až po jazz, např. boogie-woogie, ragtime nebo blues. Dvě skladby jsou dokonce napsány v rockovém stylu. Poslední část je zaměřená na harmonii a hru podle akordických značek, práci s tématem a variacemi a s tím související improvizaci. Stejně jako v předchozích dílech, ani zde nechybí příloha s některými doprovody pro učitele.

Graf č. 15 – Analýza obsahu všech dílů Klavierspielen mit der Maus

Poměr etud a cvičení, písniček, skladeb autorů školy a skladeb ostatních autorů je podobný jako u *Evropské klavírní školy*, v ní je ale větší zastoupení lidových písní, ve škole *Klavierspielen mit der Maus* je více otextovaných melodií autorky školy. Poměr písní a skladeb je v jednotlivých dílech *Evropské klavírní školy* vyrovnanější.

Graf č. 16 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Klavierspielen mit der Maus*

3.1.7 Piano Kids

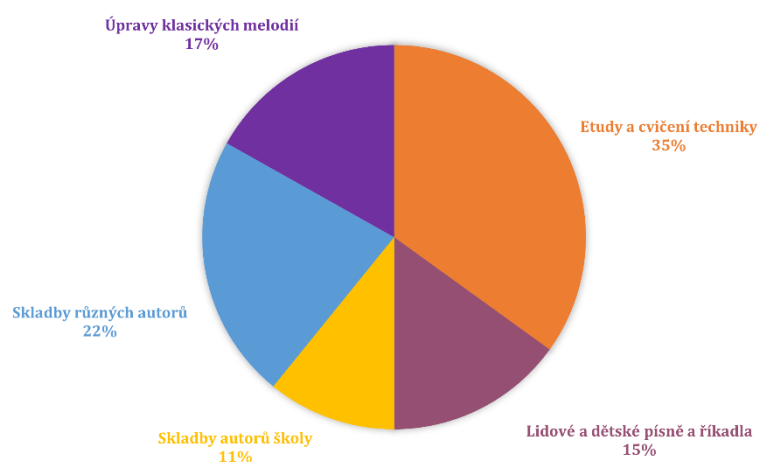
V roce 1995 byla poprvé vydána německá škola *Piano Kids* skladatele Hans-Güntera Heumanna. Série *Piano Kids* obsahuje celkem 18 sešitů. K dispozici mám všechny tři hlavní sešity „*Die Klavierschule für Kinder mit SPASS UND AKTION*“ v přepracovaných vydáních z let 2016–2018. Všechny tyto aktualizované sešity jsou vybaveny vtipnými, barevnými obrázky Andrease Schürmanna.

První díl začíná představením klavíru a jeho částí. Od počátku se zde objevují stručné zajímavosti o vzniku klavíru, jeho váze, velikosti a počtu kláves, nejznámějších klavírních mistrech a o předchůdcích klavíru. Poté je žákům představena klaviatura. Začíná se improvizací a hrou podle sluchu. Až na 18. straně je představena notová osnova a noty v rozsahu od malého f do g¹. Notový rozsah se v průběhu prvního dílu postupně rozšíří od malého c do g². Od samého začátku je zde velmi dobrý poměr lidových a dětských písní, technických cvičení, skladeb i úprav známých klasických melodií. Žáci se průběžně setkají s několika zábavnými úkoly a čtyřmi kvízy.

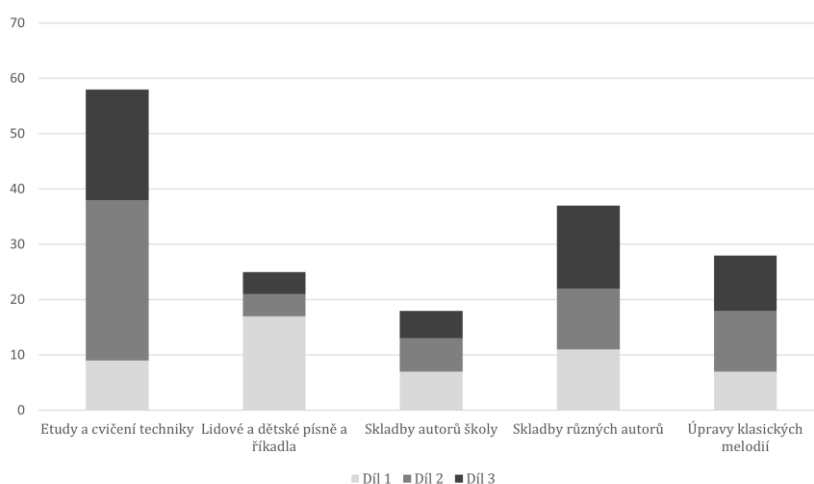
Druhý díl obsahuje více etud a cvičení, naopak méně lidových a dětských písní. Kromě autorských skladeb i skladeb jiných autorů v něm najdeme opět několik úprav

známých klasických melodií, dokonce i jednu tehdy moderní populární píseň *Rock Around the Clock*, kterou autor již uvedl dříve ve své sbírce *Rock Safari*⁴³. Tento díl rozvíjí hru stupnic a akordů v různých tóninách, další druhy úhozu a práci s pedálem. Na rozdíl od prvního dílu je tento sešit orientován již na výšku.

Ve třetím díle se žáci seznámí se synkopami, triolami a setkají se také s dalšími hudebními styly, jako je rock, blues, rock'n'roll, ragtime atd. Nově se zde pracuje s obraty kvintakordů nebo s tématem a variacemi.

Graf č. 17 – Analýza obsahu všech dílů základní řady Piano Kids

Graf č. 18 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů základní řady Piano Kids

⁴³ HEUMANN, Hans-Günter. *Rock Safari*. Allererste Rockstücke für kleine Klavierspieler. Mainz: Schott, 2000. ISBN 979-0001081153.

Ke všem třem dílům byly vydány také sešity „*Aktionsbuch zur Klavierschule „Piano-Kids“*“, které doplňují klavírní školu o různé aktivity a úkoly týkající se hudební teorie, skladby a improvizace. Zaujal mě především první díl, který navíc obsahuje malý notový sešit, karty s hudebními pojmy, karty s notami a k nim dvě kartonové krabičky, které si žáci mohou sami sestavit. V druhém dílu si z kartonu dokonce mohou sestavit model pianina a malý hudební slovníček.

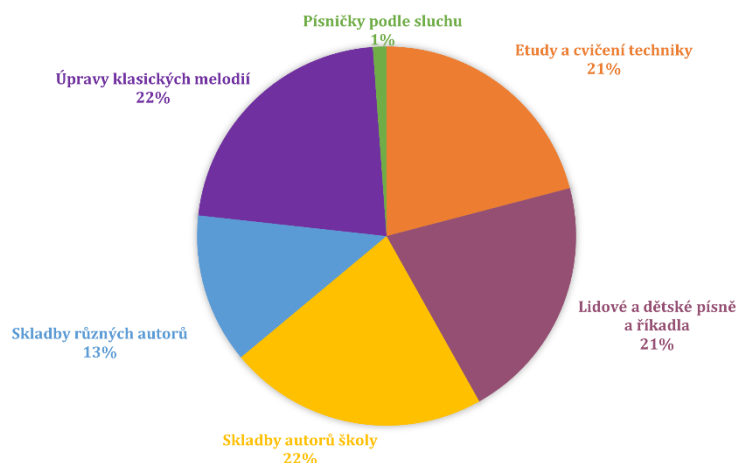
Klavírní školu je možné doplnit také o tři díly sešitů „*Vorspielbuch zur Klavierschule „Piano Kids“*“, které obsahují repertoárové skladbičky různých autorů. Dále bylo vydáno devět doprovodných sešitů, které klavírní školu rozšiřují o další klasické skladby, populární, dětské a lidové písně, prstová cvičení, čtyřruční skladby, sonatiny a vánoční koledy.

3.1.8 Little Amadeus – Klavierschule

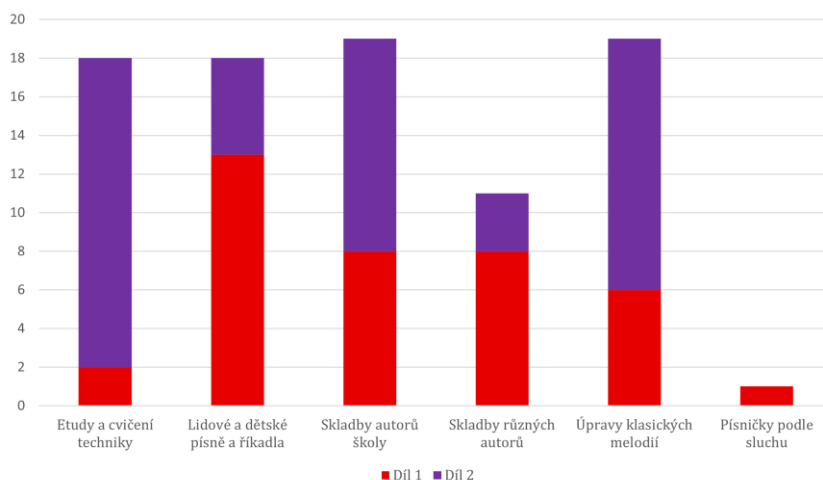
Hans-Günter Heumann napsal o 13 let později (v roce 2009) další klavírní školu, která je inspirována německým seriálem *Little Amadeus*. Celou školou žáky provází malý Mozart a ilustrace z animovaného seriálu. Samotná škola je rozdělena do dvou dílů, ke každému z nich byl vydán ještě pracovní sešit (*Leopolds Arbeitsbuch*) a sbírka skladeb (*Vorspielstücke*). První díl vždy používá formát na šířku, stejně jako předchozí školy. Jako doplňující materiály existují ještě tři sešity řady „*Little Amadeus & Friends*“, které obsahují nejznámější skladby J. S. Bacha, L. van Beethovena a W. A. Mozarta. Posledním doplňujícím materiálem je sešit „*Weihnachts-Klavierbuch*“, který obsahuje 24 vánočních písní, ale také spoustu her, hádanek a úkolů.

První díl začíná představením Mozartovy rodiny a příběhem malého Amadea. Úvodní kapitoly vysvětlují správné postavení ruky, číslování prstů a klaviaturu pomocí dvou skupinek černých kláves. Na černých klávesách se také hraje první písnička, která je jediná bez not. Hned poté je představena hudební abeceda a názvy všech bílých kláves. Hra z not začíná od prostředního c¹ v obou klíčích současně a využívá se zde tři opěrných tónů. Stejně jako v předchozích školách se jako nejkratší nota představí nejdřív čtvrtová. Nové hudební pojmy jsou vyobrazeny vedle not v podobě žlutého poznámkového papírku.

Druhý díl navazuje v podobném stylu, seznamuje žáky s dalšími pojmy, stupnicí, kvintakordem atd. Obsahuje také několik etud na procvičení prstové techniky, nazývají se jako „Finger-Fitness“. Oba díly jsou obsahově velmi skromné, nabídnou jen okolo padesáti skladbiček různých stylových období včetně úprav známých melodií.

Graf č. 19 – Analýza obsahu obou dílů Little Amadeus – Klavierschule

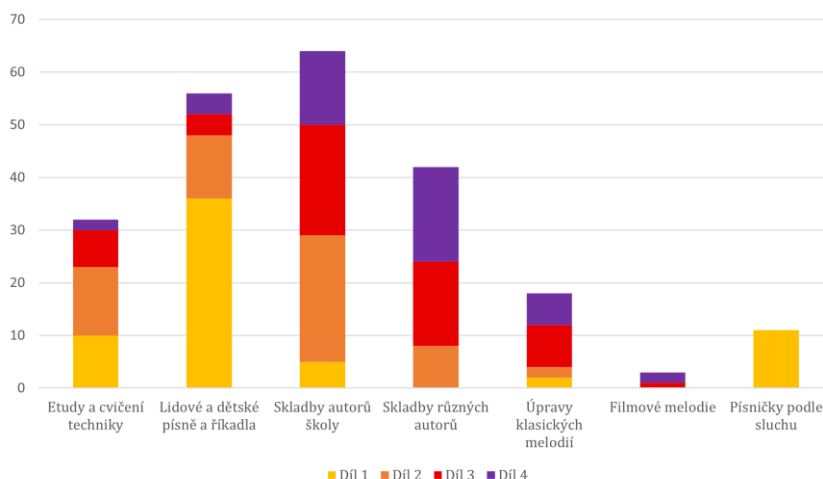
Graf č. 20 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Little Amadeus – Klavierschule

3.1.9 Tastenzauberei Klavierschule

Tato pětidílná klavírní škola je podle mého dotazníku po *Evropské klavírní škole* druhou nejoblíbenější německou školou českých pedagogů. Autorkou školy je Aniko Drabon, akvarelové ilustrace namalovala Ingrid Petrie. Zajímavá je vazba všech dílů, která je kroužková. Takovou vazbu považuji za vhodnou, protože se dětem při hře z not knížka nezavírá a neotáčejí se stránky. Ke všem dílům bylo vydáno také CD s nahrávkami

všech skladeb. Kromě pěti základních děl vznikla knížka vánočních koled a pro nejmenší děti sešit s písničkami pro hru bez notové osnovy.

První díl školy vyšel poprvé v roce 2006. Opět využívá formátu na šířku. U všech úkolů jsou nakresleny smajlíci, které mohou děti vybarvit, poté co je splní nebo se naučí hrát danou skladbu nebo písničku. Na konci každé kapitoly je prostor pro samolepku velkého smajlíka, které jsou přílohou všech děl. To může zvýšit motivaci dětí. Postava medvěda seznamuje žáky s nástrojem, klaviaturou a zvuky. Škola začíná hrou podle sluchu a na rozdíl od předchozích škol představuje jako první osminové a čtvrté noty. Obsahuje spoustu nápadů na činnosti a hry k rozvíjení sluchové představy. I zde začíná hra z not v obou klíčích od c¹. V tomto díle se nachází skoro padesát písniček. V dalších dílech už mají větší zastoupení skladby v různých stylech.

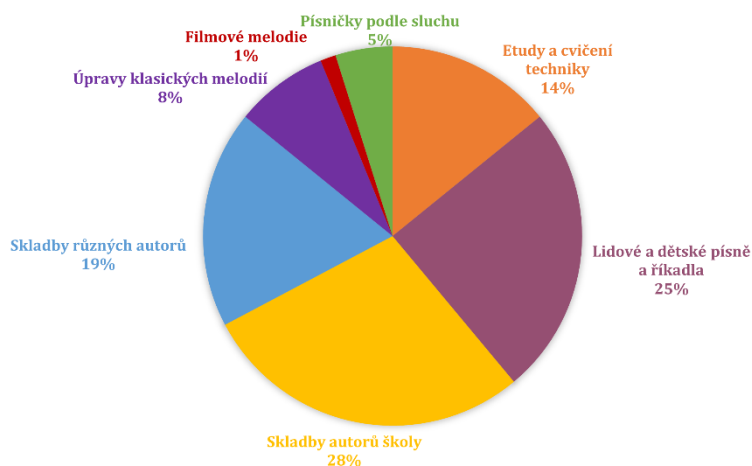
Graf č. 21 – Srovnání obsahu jednotlivých děl *Tastenzauberei Klavierschule*

Druhý díl vznikl rok po vydání toho prvního. Většinu skladbiček napsala sama autorka, ale na rozdíl od prvního dílu jsou zde zařazeny i skladby jiných autorů. Občas je i žákům umožněno stát se skladatelem. Do předpřipravené osnovy mohou doplnit noty a svou skladbu i pojmenovat. Na konci každé kapitoly je krátký test k zopakování nových pojmů. V tomto dílu autorka uvedla i skladby různých žánrů a stylů, např. blues, boogie, cha-cha, rock apod., žáky ale seznamuje i se starými tanci barokní suity nebo se sonátovou formou.

Třetí díl vznikl v roce 2008 a na předchozí díly plynule navazuje. Žáci se nejprve seznámí s malou a velkou tercií, později i s dalšími intervaly, naučí se názvy oktáv na

klaviatuře a tvorbu durových a mollových kvintakordů a jeho obrátů. V minulém dílu byl stručně představen W. A. Mozart před jeho valčíkem, zde se v tomto představování pokračuje J. Haydnem, L. van Beethovenem a dalšími hudebními mistry. Autorka opět nechala prostor i pro improvizaci a zařadila skladby v různých stylech, např. samba, tango nebo rock'n'roll. Uvedla i některé populárnější melodie, jako třeba píseň *Amazing Grace* nebo znělku z filmu *The Pink Panther*. Na konci tohoto dílu je přehled probraných stupnic a slovníček hudebních pojmů.

Na třetí díl v podobném duchu navazují další dva díly. Dětské písničky a lidové melodie se v nich objevují už jen zřídka, převahu mají skladby různých autorů, mnohdy jsou delšího rozsahu než v předchozích dílech. Ve čtvrtém díle opět najdeme i několik známých melodií, např. oblíbenou skladbu z filmu *Amélie z Montmartru* nebo z filmu *Titanic*, skladbu *Ballade pour Adeline*, melodii k písni *Happy Birthday*, úpravu tématu ze Smetanovy *Vltavy* nebo Mozartův *Turecký pochod*. Poslední pátý díl této školy je už pro pokročilejší žáky, a proto jsem ho do srovnání již nezařadil.

Graf č. 22 – Analýza obsahu 1.–4. dílu *Tastenzauberei Klavierschule*

3.2 Americké školy

Výuka hry na klavír v Americe je velmi odlišná od té naší a liší se i výukovými materiály, které tam vznikají. Vyplývá to mimo jiné ze samotného systému školství. Klasické státní hudební školy v Americe nejsou, a dokonce ani na základních školách není povinná hudební výchova. O klavírním školství se zmiňovala Zuzana Hančilová v rozhovoru pro časopis *Pianissimo*: „Děti mohou v rámci základní školy navštěvovat přímo ve škole výuku nástrojů. Mají to jako volitelné předměty během dne. Hudební školy, na které jsme zvyklí

*u nás, tam nemají. Na základním stupni vzdělání se učí převážně soukromě.*⁴⁴ Z toho také vyplývá, že americká hudební metodika je od základu mnohem více založená na zábavě a motivaci dětí. Postup v moderních klavírních školách je velmi pozvolný, dlouho se drží jednoduchých melodií a nenutí žáka za každou cenu pracovat na technice pomocí nějakých cvičení nebo etud. *„České děti jsou pracovitější, vědí, že pro hraní na nástroj musí udělat něco samy. Jsou takto svými rodiči více či méně vedeny. Přístup v Americe byl v tomto ohledu trochu jiný. Bylo zcela úkolem učitele, aby děti hra na klavír bavila. S nějakým pravidelným cvičením a pomocí rodičů se nedalo počítat.*⁴⁵ I klavíristka Zdeňka Sajdlová vypráví na svém blogu o americké metodě výuky formou zábavy: *„Americké děti chodily na lekce klavíru tak natěšené, jako ty české do bazénu. A i my lektorky jsme si užívaly, že nejsme pod tlakem nějakých osnov a požadavků. Měly jsme čas žákům vysvětlit základy improvizace nebo ukázat kus oblíbené filmové melodie.*⁴⁶ Klavírní metodika v Americe se liší také odlišnou kulturou, což se projevuje především v písničkách, jejichž melodika a frázování pochopitelně nevychází z evropského hudebního cítění.

V Americe byla vydána spousta klavírních škol, které jsou rozšířeny i u nás. V mém výběru stručně představím v první řadě školy Johna Thompsona, které používá mnoho pedagogů, kteří vyplnili můj dotazník. Dále jsem do srovnání zařadil školu Michaela Aarona, Johna W. Schauma, kanadskou školu Leily Fletcher, Bastienovu školu a další. Vzhledem k rozsahu práce a velkému množství škol se jim opět budu věnovat jen okrajově a srovnám především jejich obsah. Metodický postup je u amerických škol často velmi podobný.

3.2.1 John Thompson's Modern Piano Course

Tato škola vznikla už v roce 1936. Na rozdíl od ruské klavírní metodiky autor použil už v této době moderní systém čtení not v obou klíčích současně od začátku výuky. Škola začíná rovnou hrou z not, chybí tedy jakákoli hra melodií podle sluchu. Žáci se už po

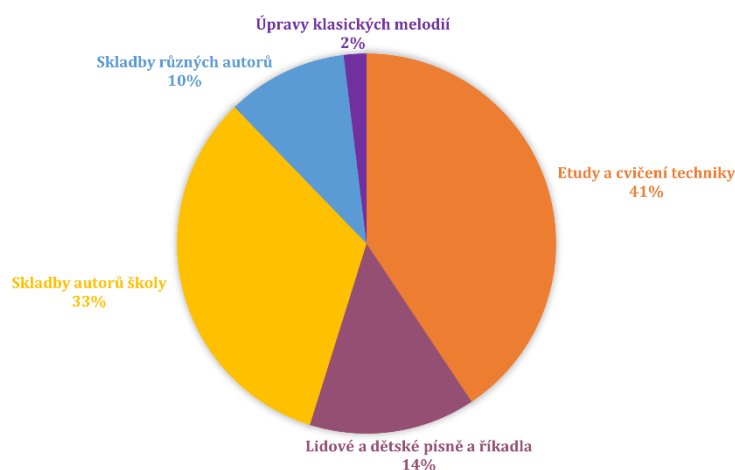
⁴⁴ HANČILOVÁ, Zuzana. Se Zuzanou Hančilovou nejen o Klavihrátkách. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2019–2020, roč. 5., č. 2, s. 31.

⁴⁵ HANČILOVÁ, Zuzana. Se Zuzanou Hančilovou nejen o Klavihrátkách. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2019–2020, roč. 5., č. 2, s. 31.

⁴⁶ SAJDLOVÁ, Zdeňka. Co jsem se naučila v USA o výuce klavíru. In: *zdenka-piano.com* [online]. 25. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.zdenka-piano.com/co-jsem-se-naucila-v-usa-o-vyuce-klaviru/>. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1, s. 5.

páté písničky seznámí s posuvkami, takže se u dalších písniček pohybují v různých tóninách. Velmi brzy se také seznámí se stupnicemi a kvintakordy včetně jejich obrátů. Po několika stránkách jsou pro žáky připraveny testy na zopakování pojmů a přehrání všech probraných stupnic. Učitel může výkony ohodnotit známkou a do připraveného rámečku nalepit certifikát. V prvním díle jsou tyto testy čtyři, v dalších dílech už se nevyskytují.

V této řadě vyšlo celkem pět dílů, do srovnání jsem ale zařadil pouze první dva, které jsou zaměřeny na elementární problémy klavírní hry. Autor zařazuje technické prvky systematicky a ke všem nabízí kromě cvičení i několik skladeb. Škola obsahuje také několik kreslených obrázků, což je v této době v evropských školách nevídané.

Graf č. 23 – Analýza obsahu 1.–2. dílu John Thompson's Modern Piano Course

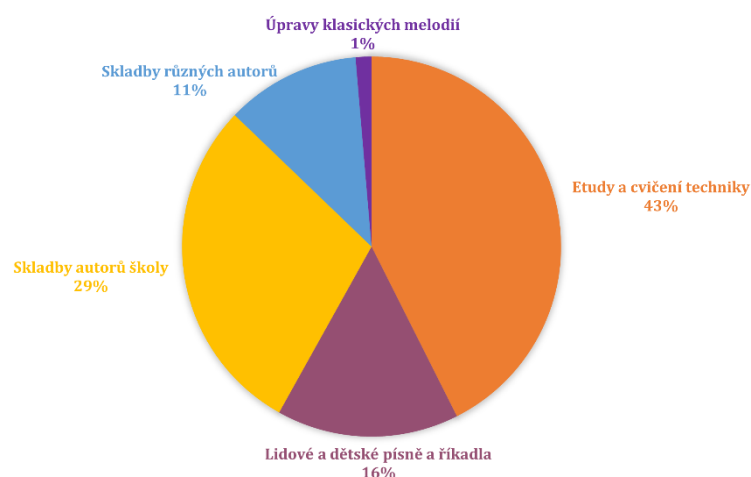
John Thompson vydal od roku 1955 také osmidílnou řadu klavírní školy *John Thompson's Easiest Piano Course*, se kterou mohou začít pracovat i mladší děti. Barevné vydání z roku 1996 provází zábavné postavičky v podobě malých barevných strašáků. Tato škola má pozvolnější postup, metodicky i obsahově je ale velmi podobná.

3.2.2 Michael Aaron Piano Course

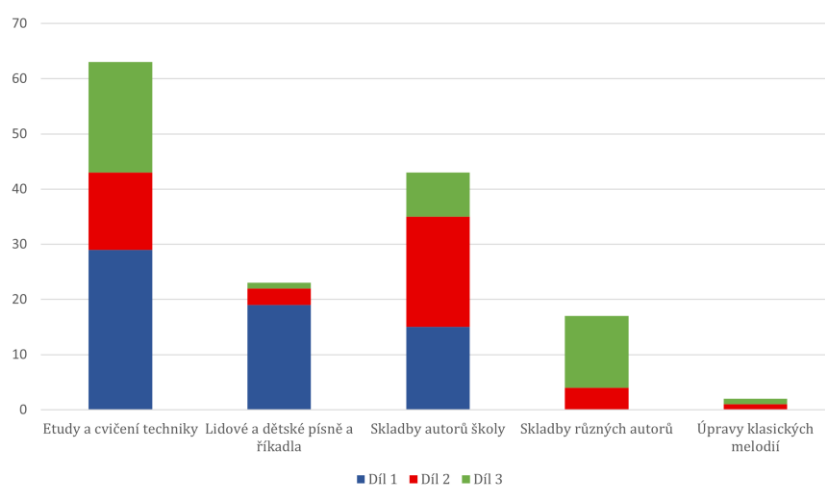
Tato pětidílná klavírní škola byla poprvé vydána v roce 1945. Každý díl obsahuje čtyři sešity: Lessons, Theory, Technic a Performance. Tento způsob využívá i mnoho dalších amerických škol dodnes. Žáci si tak většinou musí pořídit všechny tyto sešity, za něž ve výsledku vynaloží větší náklady. Pokud tento způsob učitelé nevyhovuje, může využít speciální edice „All-in-One“ s mírně omezeným obsahem, kterou některé klavírní školy

nabízí. U těchto škol používám pro srovnání právě tyto edice. Pokud ji ale autor nenabízí, jako je tomu v případě školy Michaela Aarona, zvolil jsem hlavní sešit „Lessons“, který je určen právě do hodin klavírní výuky.

I tato škola začíná rovnou hrou z not, a to v obou klíčích najednou. Žáky brzy seznámí s posuvkami a u některých skladeb je dokonce nabádá k jejich transpozici. Ještě v prvním díle jsou představeny první intervaly a základní akordy pro doprovod písně. Zařazení stupnic nechává na učiteli, ale na jejich procvičení nabízí několik etud. Přehled durových stupnic a akordů s prstoklady se nachází na konci každého dílu i s malým slovníčkem probraných hudebních pojmů. Do srovnání obsahu jsem zařadil první tři díly.

Graf č. 24 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Michael Aaron Piano Course

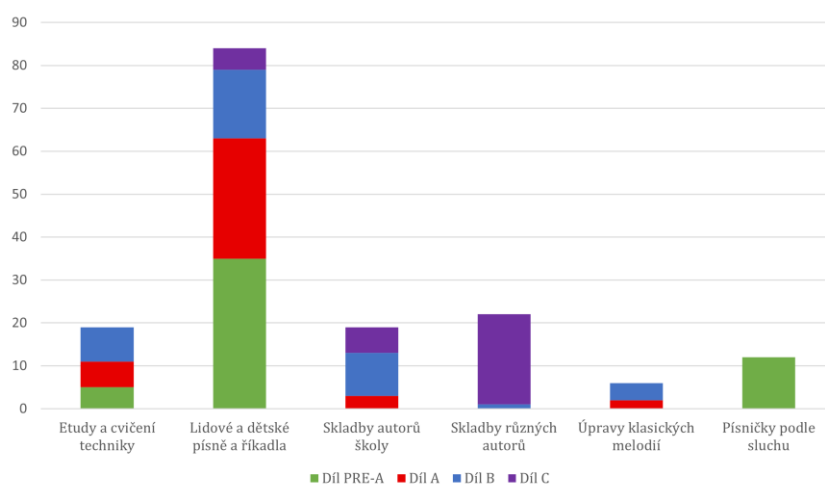

Graf č. 25 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Michael Aaron Piano Course

3.2.3 John W. Schaum Piano Course

Klavírní škola Johna Schauma vychází už od roku 1945 a snaží se o přirozenou výuku zábavnou formou s progresivním uvedením techniky, a zároveň o nedefinování stupňů vývoje (*Grades*), jako tomu je např. v britském hudebním školství. Přitom je ale škola progresivně řazená do několika dílů (PRE-A, A, B, C, D...) a úmyslně jednotlivé díly pojmenovává podle barev obálky (např. „*The Red Book*“, „*The Blue Book*“ apod.) Škola obsahuje spoustu kreslených obrázků, v přepracovaném vydání „*a new look for today's students*“, které vychází od roku 1973, jsou obohaceny o akvarelové barvy.

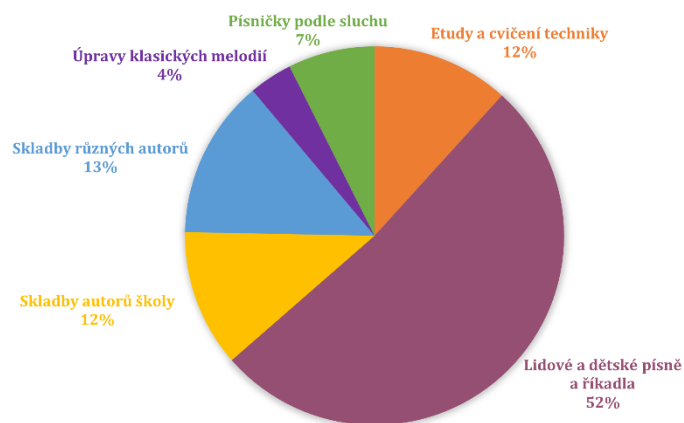
Do svého výběru jsem zařadil první čtyři díly. Díl „*PRE-A*“ je určen nejmladším začátečníkům. Nejprve se naučí číslování prstů na pravé i levé ruce, následně hrají pár písniček podle sluchu, resp. podle prstokladu. Orientace na klaviatuře probíhá díky rozdělení černých kláves do dvou skupinek. Hra bez not ale skončí velmi brzy a žáci se rychle naučí systém notových osnov, taktů a názvy not od malého f do g¹. Zbytek tohoto dílu obsahuje pouze otextované melodie v pětiprstých polohách.

Graf č. 26 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů John W. Schaum Piano Course

Dalším díl („*A – The RED Book*“) začíná opět obtahováním prstů, tentokrát ale nejde o jejich číslování. Prsty mají představovat linky notové osnovy, mezery mezi nimi zase mezery notové osnovy. V tomto díle najdeme kromě několika dětských a lidových písniček i pár autorských skladbiček nebo úprav známých klasických melodií. V dalších dílech se poměr skladeb zvyšuje, od dílu „*C – The PURPLE Book*“ jsou už ve větší míře zařazeny skladby různých autorů. Všechny díly obsahují také jednostránkové kvízy na

zopakování probraných hudebních pojmů. Jak už bývá u zahraničních škol zvykem, na konci každého dílu je připravený certifikát o úspěšném dokončení dílu této školy. První čtyři díly je možné doplnit o sešity populárních melodií „*Schaum Pop Favorites*“ nebo další Schaumovy materiály zaměřené na hudební nauku nebo hru z listu.

Graf č. 27 – Analýza obsahu prvních čtyř dílů John W. Schaum Piano Course

Kromě této klavírní školy vyšla také novější pětidílná škola *Music Making at the Piano*⁴⁷, sedm sešitů *Fingerpower*⁴⁸ s prstovými cvičeními a mnoho dalších titulů.

3.2.4 Leila Fletcher Piano Course

Klavíristka a skladatelka Leila Fletcher vydala spoustu hudebního materiálu. V roce 1950 napsala svou vlastní klavírní školu, která je rozdělena do šesti dílů a předchází jí dva díly pro děti od čtyř let. Autorka napsala také školu pro dospělé začátečníky. Do srovnání jsem zařadil první tři díly *Leila Fletcher Piano Course*.

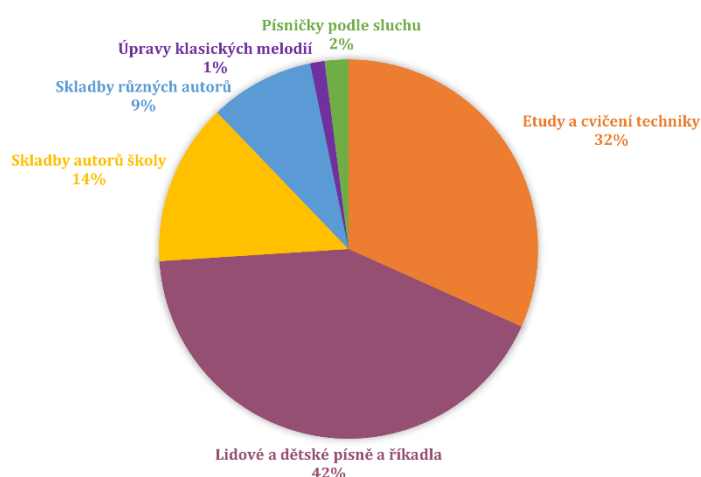
První díl začíná listem s velkou notovou osnovou, klávesami a notami v rozsahu od malého f do g¹. Tento list je možné ze sešitu vystříhnout. Na prvních stranách jsou uvedeny metodické poznámky k průběhu první lekce. Po prvních šesti cvičeních, které žáci hrají podle sluchu, je představena klaviatura, hudební klíče a notová osnova. Na několika černobílých obrázcích autorka ukazuje správné a chybné postavení ruky. Žáci začínají hrou v obou klíčích zároveň. Ruce na sebe nejdřív postupně navazují, později u 16. písničky začínají hrát dohromady. Až na pár výjimek v podobě skoků levé ruky

⁴⁷ SCHAUM, John W. *Music Making at the Piano*. Book One. Milwaukee, Wisconsin: Schaum Publications, Inc., 1962. 40 s.

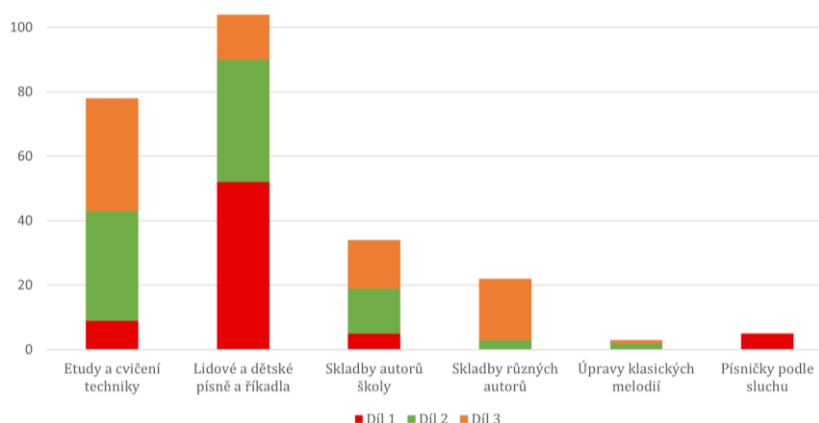
⁴⁸ SCHAUM, John W. *Fingerpower*. Level One. Milwaukee, Wisconsin: Schaum Publications, Inc., 1963.

přes pravou jsou písničky v prvním díle napsány v pětiprsté poloze. Na konci sešitu je devět – většinou otextovaných – skladbiček, které v průběhu školy zadává učitel žákovi, aby se je naučil sám bez pomoci (nebo s minimální pomocí) učitele. U každé skladbičky je kontrolní seznam, ve kterém si žák zaškrťává, co už umí, např. hrát správné noty, dodržovat předepsaný prstoklad, dodržovat rytmus, dodržovat délku ligatur atd. Autorka tyto stránky nazvala „Progress Pages“.

Druhý díl připravuje žáky na hru stupnic a akordů. Postupně opouští pětiprstou polohu, vede žáky k cítění frází, seznamuje je s levým a pravým pedálem a transpozicí. Od třetího dílu jsou sešity orientovány na výšku. Autorka zařazuje méně otextovaných písní a postupně zařazuje více technických cvičení. Ve třetím díle se také objevuje více skladeb různých autorů. Na konci každého sešitu jsou zmíněné strany „Progress Pages“ a certifikát o úspěšném dokončení dílu této klavírní školy.

Graf č. 28 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Leila Fletcher Piano Course

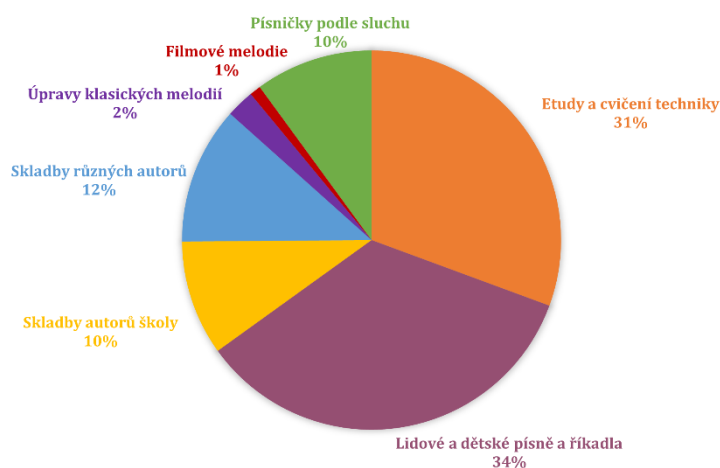

Graf č. 29 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Leila Fletcher Piano Course

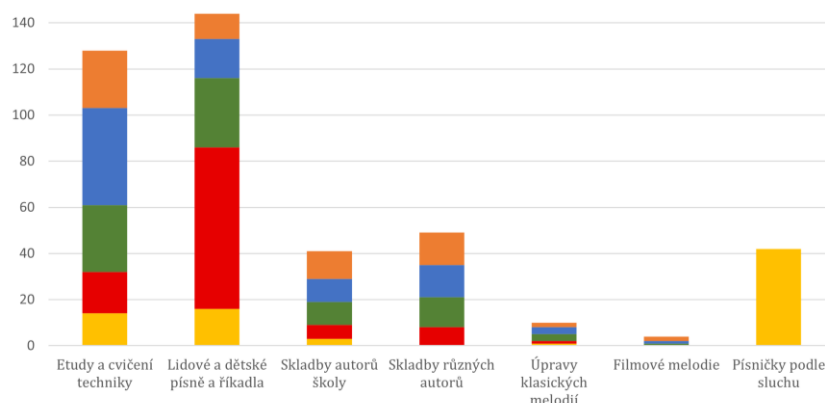
3.2.5 The Music Tree

Autorky Frances Clark a Louise Goss spolu s klavírním pedagogem Samem Hollandem vydali mnoho metodických materiálů pod značkou „*Frances Clark Piano Library*“. Jejich hlavním společným dílem je několikadílná klavírní škola *The Music Tree*, která byla poprvé vydána v roce 1955. Ke každému dílu vznikly ještě pracovní sešity „*Activities*“. První sešit „*Time to Begin*“ je určen pro předškolní děti. Většina písniček je napsána bez notové osnovy. Hra začíná na černých klávesách a většinu melodií může harmonicky doplnit rozepsaný doprovod učitele. V průběhu sešitu se děti seznamují se čtvrtovou a půlovou notou, základními dynamickými značkami a později přijde na řadu i půlová nota s tečkou. Přibližně v polovině sešitu jsou noty napsány ve dvou linkách a žáci hrají melodie v rozsahu sekundy a tercie. Postupně se přidávají další linky a ke konci sešitu už je představen v netradičním pořadí basový a houslový klíč.

Zatímco přípravný sešit byl orientován na šířku, další sešity jsou již standardně na výšku. Sešit „*PART 1*“ začíná hrou podle not. Čtení not vychází z opěrných tónů c¹, malého f a g¹. Po několika stránkách jsou průběžně zařazeny krátké rozcvičky a nápady k improvizaci. V dalších dílech („*PART 2A*“, „*PART 2B*“, „*PART 3*“ a „*PART 4*“) se objevují vždy 1–2 filmové melodie, např. téma z filmu *Batman*, *Scooby Doo* nebo *Star Wars*. Do srovnání jsem zařadil pět sešitů do dílu „*PART 3*“. Poslední díl je určen pro pokročilejší žáky, a proto jsem ho ve výběru vynechal.

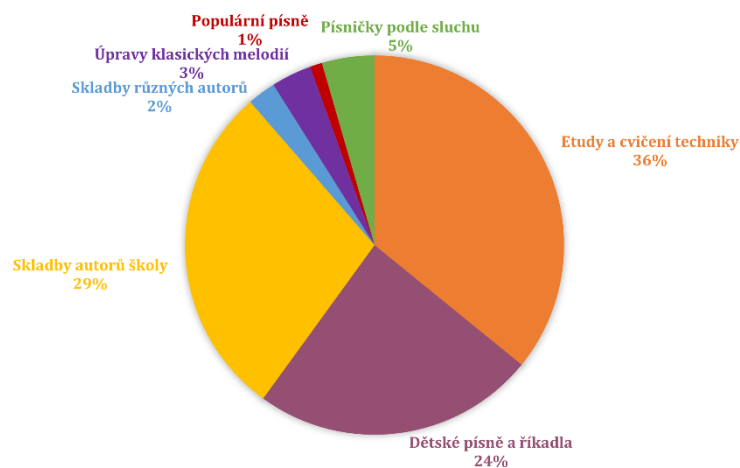
Graf č. 30 – Analýza obsahu *The Music Tree* (díly „*Time to Begin*“, „*Part 1*“, „*Part 2A*“, „*Part 2B*“ a „*Part 3*“)

Graf č. 31 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *The Music Tree*

3.2.6 Bastien Piano Basics

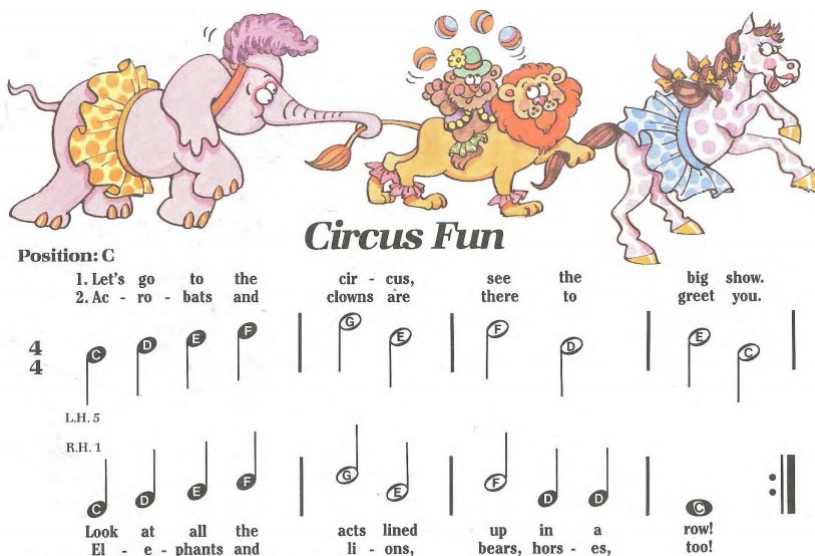
V roce 1976 byla poprvé vydána pětidílná škola amerického pedagoga Jamese Bastiena pod značkou „*The Bastien Piano Library*“. Tato škola je rozdělena do několika sešitů – „Piano Lessons“, „Theory Lessons“, „Technic Lessons“, „Note Speller“, „Sight Reading“, „Piano Solos“ a dalších, což žáky a jejich rodiče nutí k vynaložení více nákladů. V roce 1985 byla tato škola přepracována pod značkou „*Bastien Piano Basics*“. I toto vydání je rozděleno do více sešitů. Tempo metodického postupu je v této škole velmi pozvolné, a proto jsem do srovnání zařadil všechny díly hlavních sešitů „Piano“.

Graf č. 32 – Analýza obsahu všech pěti sešitů *Bastien Piano Basics – PIANO*

První sešit s označením „Primer Level“ je určen pro úplné začátečníky. Nejdřív žáky učí správné sezení u klavíru, postavení ruky a číslování ruky. Pomocí skupinek černých kláves je zde procvičována orientace na klaviatuře. Na černých klávesách žáci

začínají hrát také první otextované melodie. Jde o 13 písniček, které jsem zařadil mezi „písničky podle sluchu“, protože ještě nejsou napsány v notové osnově, noty ale jasně znázorňují směr melodie a jsou u nich napsány prstoklady nebo v hlavičkách názvy not.

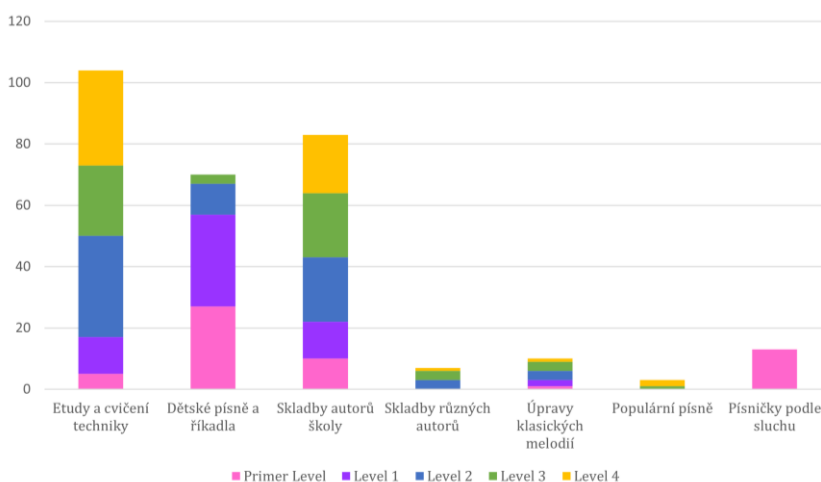

Obrázek č. 13 – Ukázka použití notace s názvy not a naznačeným směrem melodie

Ve skutečnosti tak nejde o hru podle sluchu, na kterou jsme zvyklí z výše uvedených klavírních škol (především evropských). Přibližně v polovině sešitu se objevují první písničky v notové osnově, nejdřív pár melodií jen pro pravou ruku v houslovém klíči, poté pár melodií jen pro levou ruku v basovém klíči, poté už přichází na řadu klasická klavírní notová osnova. Písničky jsou napsány v rozsahu od malého c do g¹. Žáci rychle pracují s dynamikou, postupně se seznamují s intervaly, obloučky, kvintakordy, od 46. strany se už objevují také osminové noty, posuvky a staccata. U některých skladeb jsou rozepsány i doprovody pro učitele nebo rodiče. Na konci sešitu je strana se shrnutím probrané hudební teorie v podobě doplňovacího testu.

Sešit „Level 1“ začíná dvoustránkovým představením notové osnovy, posuvek, not a pomlk, taktových označení, intervalů a základních značek a pojmů z přípravného dílu. Poměr skladbiček a písniček je zde podobný jako v předchozím sešitě, objevuje se ale více cvičení, která žáky připravují především na hru akordů. Za vhodné považují zařazení opakovacích cvičení ke čtení basového klíče na 25. stranu, tedy až po několika skladbách a písničkách, ve kterých se už basový klíč vyskytoval. V tomto díle se žáci naučí také používat pedál a seznámí se s dalšími pojmy, dynamickými značkami, předtaktím, odrážkou atd.

Rozlišení pojmů půltóny a celé tóny, a také durovou stupnici najdeme až v sešitě „Level 2“. Žáci ji mají hrát rovnou v paralelním (rovném) pohybu v tónině C dur. Tento díl představuje také další intervaly, obraty kvintakordu a základní harmonické funkce. Otextovaných písní je postupně méně, přibývají naopak skladby, které většinou napsal sám James Bastien. Skladby jsou napsány v různých stylech – klasických, ale i jazzových (boogie, blues atd.) a moderních (rock, pop). Výjimečně se objevují i skladby jiných autorů nebo úpravy známých klasických melodií. Na konci posledního sešitu („Level 4“) najdeme přehled stupnic a akordů v různých tóninách a kvart-kvintový kruh.

Graf č. 33 – Srovnání obsahu jednotlivých sešitů Bastien Piano Basics – PIANO

O dva roky později vydal James Bastien dva sešity pro nejmladší začátečníky od pěti let. Ty mají formát na šířku a postupují ještě volnějším tempem. Jakmile těmito dvěma díly žáci projdou, jsou připraveni na základní řadu od sešitu „Level 1“. Pro ještě mladší děti (přibližně od 4 let) vznikly později čtyři sešity *Bastien Piano Party*. James Bastien myslel ale i na starší začátečníky, pro které vytvořil klavírní školu *The Older Beginners Piano Course* a na dospělé začátečníky, pro které jsou určeny sešity *Bastien Piano for Adults*.

3.2.7 Denes Agay's Learning to Play Piano

Denes Agay byl americký skladatel, ale narodil se v Maďarsku. Pro děti napsal mnoho klavírních skladeb a úprav známých melodií všech žánrů. V roce 1987 poprvé vyšla jeho čtyřdílná klavírní škola *Denes Agay's Learning to Play Piano*, ve které prosazuje progresivní metodu „krok za krokem“.

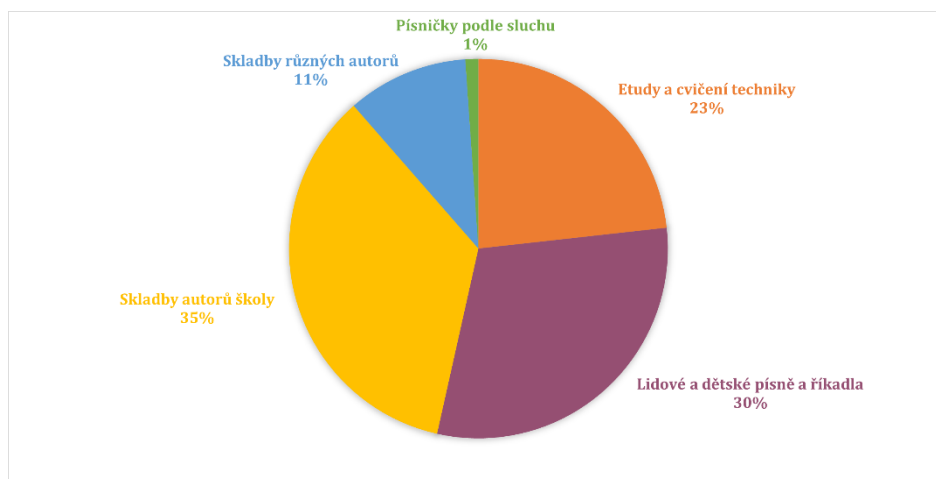
První díl školy („Primer“) obsahuje především písničky s textem, ale i některé skladbičky a technická cvičení. Kromě lidových písní jsou všechny melodie autorské. Na prvních patnácti stranách hrají žáci bez not, teprve poté se seznámí s oběma klíči a začnou hrát z not. Ruce se opět pohybují nejprve v poloze od c¹. Písničky obsahují čtvrt'ové a půlové noty, velmi rychle se ale přidá také nota celá, půlová s tečkou, později i noty osminové. Většinu písní a skladeb můžeme najít také v autorově díle *The Joy of First-Year Piano*. Autor doporučuje každou písničku zahrát nejdřív se zpěvem názvů not, poté s hlasitým počítáním dob, a nakonec se zpěvem textu písně. Hned v úvodu školy zdůrazňuje, že by měl učitel přizpůsobit klavírní školu žákovi podle jeho potřeb.

Další díly mám k dispozici v revidovaném vydání s barevnými ilustracemi Janice Fried. Druhý díl u žáků rozvíjí další úhozy, hru akordů a stupnic v paralelním pohybu a v protipohybu. Rozšiřuje se také notový rozsah od a malého do e². Žáci se postupně seznámí s různými intervaly, legatem a ligaturou, předznamenáním, začnou používat pravý pedál a hrát v dalších tóninách. Zhruba v polovině druhého dílu se notový rozsah rozšíří přes celou notovou osnovu. Skladby jsou psány v různých stylech, kromě těch klasických se žáci seznámí i s rytmem cha-cha, boogie nebo swingu. Tento díl se ještě lehce dotkne frází, vysvětlí obraty kvintakordu a základní harmonické funkce.

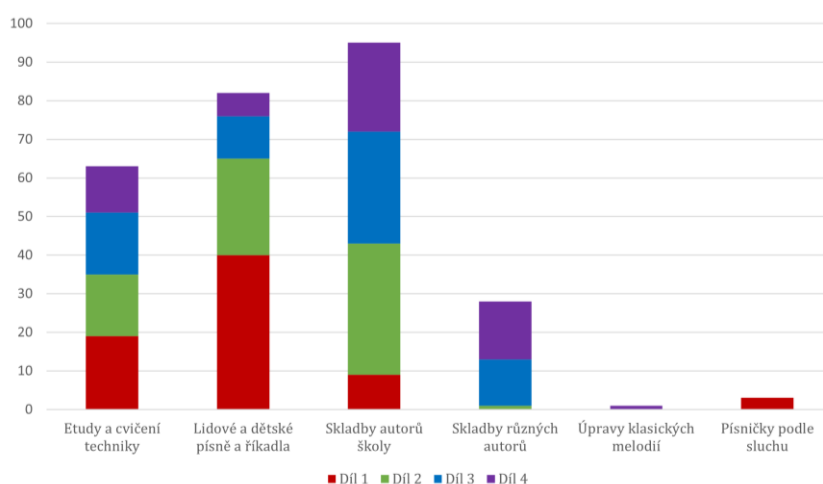
Třetí díl začíná přehledem probraných stupnic, akordů, harmonických intervalů a žáci si zopakují hru ve staccatu nebo čtení not na pomocných linkách. Jsou také vedeni ke komponování vlastních melodií ve dvou frázích (otázky a odpovědi). Škola je dále seznámí s 2/2 taktem (alla breve) nebo třeba s triolou. Velký důraz je kladen na cítění rozdílů durových a mollových tónin. V tomto dílu autor obsadil také šestnáctinové noty, synkopy a chromatická stupnice.

I poslední čtvrtý díl začíná skladbami, na kterých si žáci zopakují to, co se naučili v předchozím díle. Věnuje se také transpozici, akordickým značkám, septakordům, barokním melodickým ozdobám, jedna sekce je věnována jazzu a poslední sekce potom sonátám a sonatinám.

V roce 2011 vyšly všechny čtyři díly v novém vydání s jednoduššími ilustracemi v jedné barvě, které jsou ale podle mého subjektivního názoru méně atraktivní. Již od prvního vydání je vždy první díl orientován na šířku.

Graf č. 34 – Analýza obsahu 1.–4. dílu Denes Agay's Learning to Play Piano

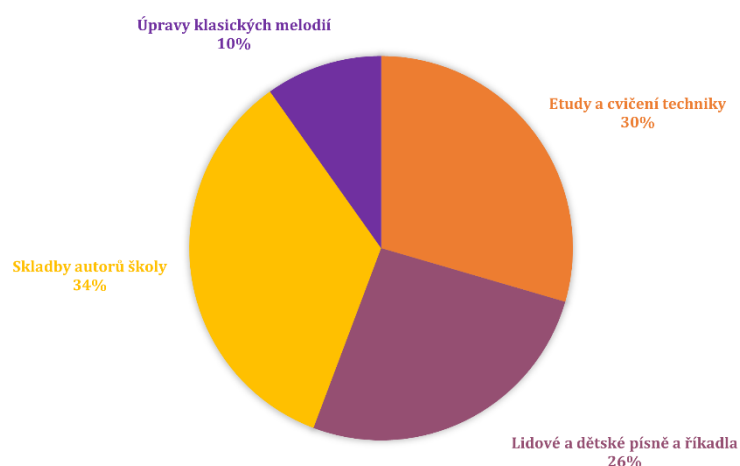
Graf č. 35 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Denes Agay's Learning to Play Piano

3.2.8 Začínáme hrát na klavír

Tuto knížku napsal v roce 1988 John C. Miles. Vyšla v několika jazykových vydáních, a proto je při výuce klavíru také hojně využívána. K dispozici mám verzi s českým překladem⁴⁹, rozhodl jsem se ji tedy zařadit do srovnání. Kromě pár cvičení obsahuje jen 16 lidových písní, 21 skladeb a 6 úprav klasických melodií. Možná i proto je nazývána spíš knížkou než klavírní školou. Je ale plná atraktivních barevných ilustrací a začátečníci v ní rychle projdou nejdůležitějšími základy hudební teorie a hry na klavír. Na začátku autor vysvětluje, jak klavír funguje, co se skrývá uvnitř, jak vypadal první klavír, jaké existují další typy a jak se u klavíru správně sedí. Dále jsou žáci

⁴⁹ MILES, John C. *Začínáme hrát na klavír*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7237-056-6.

seznámení s hudebními zvuky a klaviaturou včetně názvů kláves. Hra podle sluchu v této knížce chybí. Už na osmé straně najdeme notovou osnovu a názvy not v obou klíších. Na další straně je vysvětlen rytmus, čtvrté noty a takty, teprve poté si žáci mohou zahrát první melodie. Velice rychle se přidají i další druhy not a od 18. strany se objevují snadné skladbičky. Knižka nezapomíná na pomlky, posuvky, dokonce ani na stupnice v různých tóninách. V průběhu knížky najdeme také různé zajímavé informace, např. kolik váží a měří největší klavír nebo proč jsou hudební pokyny v italštině. Žáci zde budou pracovat i s dynamikou a tempem, poznají také rozdíl mezi staccatem a legatem a naučí se vnímat fráze. Na konci knížky je malý hudební slovník a odpovědi na otázky, které se v knížce vyskytují.

Graf č. 36 – Analýza obsahu knížky *Začínáme hrát na klavír*

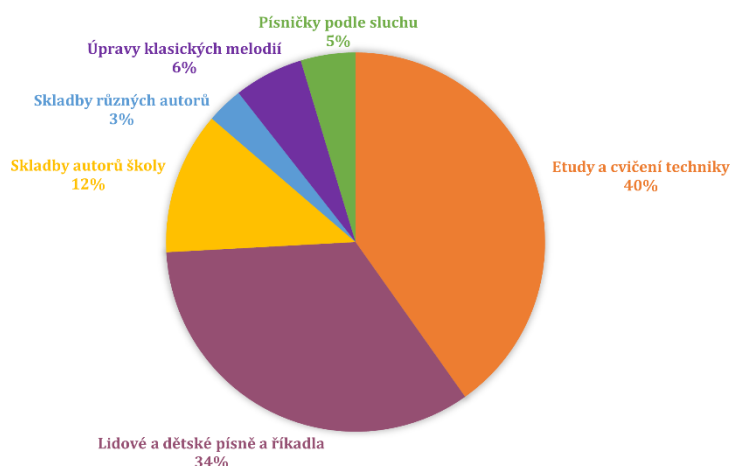
3.2.9 Faber & Faber: Piano Adventures

Nancy Faber a Randall Faber je manželský pár, který za svou pedagogickou praxi vydal mnoho metodických a notových materiálů k výuce hry na klavír. Mezi nejznámější patří řady *PreTime Piano*, *PlayTime Piano*, *ShowTime Piano*, *DuetTime Piano*, *FunTime Piano*, *ChordTime Piano* a *BigTime Piano*. V roce 1993 vzniklo také několik svazků pětidílné klavírní školy *Piano Adventure*. Každý díl této školy je rozdělen do sešitů „Lesson Book“, „Theory Book“, „Technique & Artistry“, „Performance Book“, „Gold Star Performance“, „Sightreading Book“, „Popular Repertoire“ a „Christmas Book“. Do svého srovnání jsem zařadil prvních šest dílů (Primer Level – Level 3B) hlavních sešitů „Lesson Book“. Jde o přepracovaná vydání z roku 2011–2012.

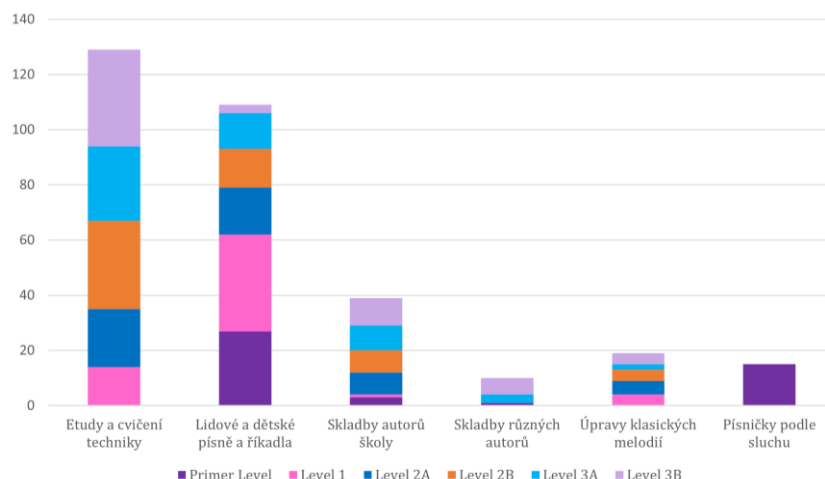
První díl („Primer Level“) začíná sezením u klavíru, postavením ruky a prstů, jejich číslováním, klaviaturou a několika písničkami, které žáci hrají podle sluchu na černých klávesách. I v této škole začínají hrát čtvrt'ové, půlové a celé noty, později se přidá půlová nota s tečkou, na osminové noty ale v tomto díle nedojde. Každý díl je strukturován do několika lekcí (kapitol). Hra z not začíná od c¹ v obou klíčích zároveň. Po celou dobu se ruce drží v pětiprsté poloze. V deváté lekci se žáci seznámí s ligaturou, až na konci dílu také se čtvrt'ovou pomlčkou.

Další díl („Level 1“) nejprve shrne to, co se žáci naučili v předchozím díle. První lekce se zabývá rozdílem legatového a staccatového úhozu, žáci se postupně seznámí s intervaly do kvinty, s půlovou a celou pomlčkou, s posuvkami, s tónikou a dominantou a tonickým a dominantním kvintakordem.

Až v díle „Level 2A“ se poprvé objevují osminové noty. Na rozdíl od předchozích vydání najdeme v tom přepracovaném z roku 2012 i několik úprav známých klasických melodií, např. Brahmsovu ukolébavku, Beethovenovu Ódu na radost nebo Vivaldiho Jaro. Ve škole se objevují také některé skladby v jazzových stylech. Od tohoto dílu se vždy na konci vyskytuje píseň s akordickými značkami. Ke hře stupnic a akordů se žáci dostanou až ve čtvrtém sešitě „Level 2B“, kde se pracuje s durovými tóninami do jednoho křížku a jednoho béčka. Díl „Level 3A“ se věnuje také osminovým taktům, triolám, pomocným linkám a chromatické stupnici. S mollovými tóninami a obraty kvintakordů nebo také s šestnáctinovými notami se můžeme setkat v díle „Level 3B“. Poslední dva díly jsem již do srovnání nezařadil.

Graf č. 37 – Analýza obsahu prvních šesti sešitů Piano Adventures (Lesson Books: Primer Level – Level 3B)

Graf č. 38 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Piano Adventures* (Lesson Books)

Celá klavírní škola je ilustrována poněkud odlišným stylem oproti předchozím školám. Obrázky mají zvláště hranaté tvary a s pozadím nijak nesplývají. Kromě sešitu „Primer Level“ jsou všechny orientovány na výšku. Kromě této řady později vznikly také dva díly školy pro dospělé začátečníky (*Adult Piano Adventures*), dále dva díly se zrychleným postupem (*Accelerated Piano Adventures*) a tři díly pro nejmladší děti (*My First Piano Adventure*).

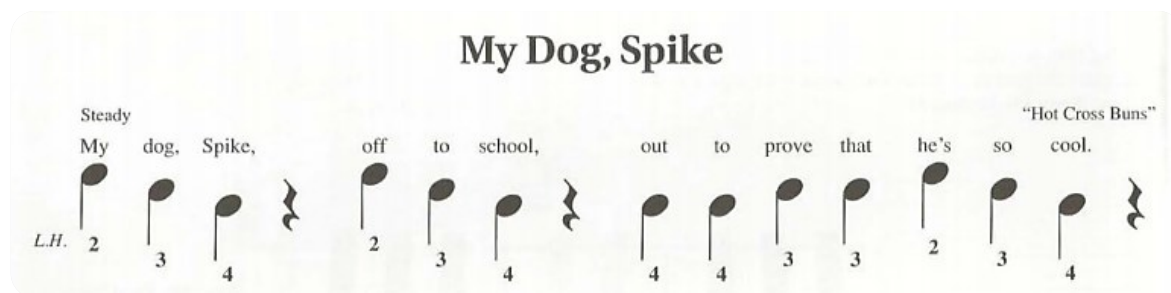
Obrázek č. 14 – Ukázka ilustrace z *Piano Adventures, Lesson Book (Primer Level)*

3.2.10 Hal Leonard Student Piano Library

Hal Leonard je hudební vydavatelství s dlouholetou tradicí. Vydává noty a školy pro několik nástrojů, mezi nimiž je také klavír. Škola, která vznikla v roce 1998, obsahuje pět dílů a ke každému z nich bylo vydáno několik sešitů, podobně jako u předchozích amerických škol. Hlavní sešity „Piano Lessons“ vyšly kromě anglické originální verze také ve francouzštině a ve španělštině. Dalšími sešity jsou „Piano Theory Workbook“

s hudební teorií, „Piano Technique“ s technickými cvičeními, „Piano Solos“ s vybranými repertoárovými skladbami a „Piano Practice Games“ s dalšími aktivitami v individuální i kolektivní výuce. Ke třem dílům vyšly také sešity „Notespeller for Piano“ se cvičeními ke čtení not a hry z listu a k prvním dvěma dílům vyšly vždy dva speciální sešity „All-In-One Piano Lessons“, které obsahují výběr ze všech vydaných sešitů. Do srovnání jsem zařadil první tři díly sešitů „Piano Lessons“. Za všemi těmito díly stojí kolektiv autorů: B. Kreader, F. Kern, P. Keveren a M. Rejino, o barevné akvarelové ilustrace se postaral Fred Bell.

První díl má jako jediný formát na šířku. Začíná vysvětlením správného sezení u klavíru a postavení ruky. Před samotným hraním se žáci seznamují nejprve s rytmem a jeho cítěním v podobě rovnoměrného vytleskávání dob klavírního doprovodu učitele. Poté žáci poznávají výšku tónů, číslování prstů a skupinky černých kláves na klaviatuře. Na černých klávesách také začínají hrát své první písničky podle sluchu. Jsou k nim ale napsány i noty v různých výškách podle směru melodie.

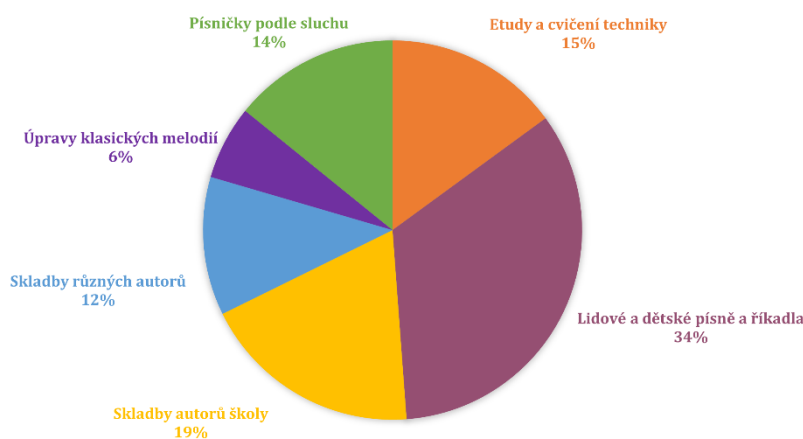
Obrázek č. 15 – Ukázka použití not podle směru melodie písně (Piano Lessons, Book 1)

Přibližně v druhé třetině sešitu se hra přesouvá na bílé klávesy, ve třetí lekci se přidává taktové označení a od čtvrté lekce notová osnova nejprve bez klíčů, poté je představen basový klíč a teprve po něm klíč houslový. Melodie je až do konce tohoto dílu rozdělena mezi obě ruce. Notový rozsah je od malého f do g¹. Na konci je pro žáky připravený certifikát o absolvování prvního sešitu této klavírní školy a zlatá medaile k vystřižení.

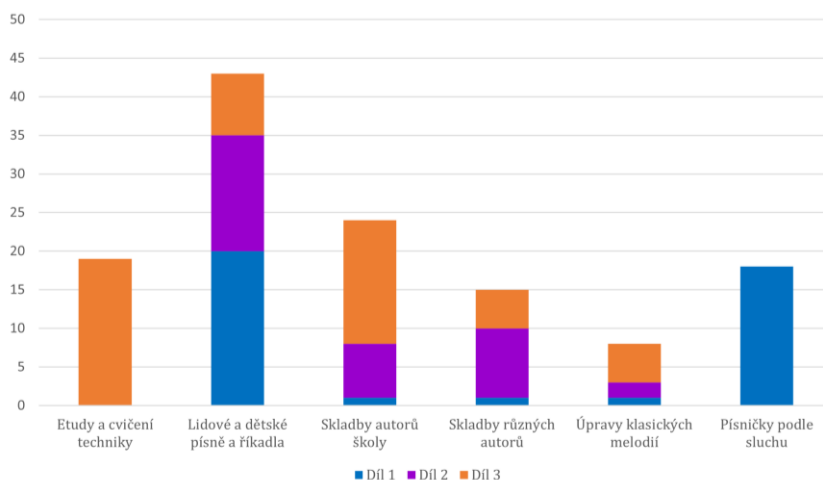
V druhém dílu už hrají obě ruce současně a přidává se také nový způsob úhozu – staccato. Žáci se seznámí s předtaktím a s melodickými i harmonickými intervaly do kvinty. Ve čtvrté lekci přicházejí na řadu posuvky a postupně se ve skladbách objevuje

stále více nových hudebních značek. Notový rozsah se v tomto dílu zvětšuje v basovém klíči do malého g, v houslovém klíči do d².

Třetí díl už pracuje s notami v celé notové osnově. Teprve zde se žáci seznámí s osminovými notami, poté také s tečkovaným rytmem. Od čtvrté lekce se objevují cvičení na přípravu hry stupnice přes jednu oktávu a kvintakordu v tónině C dur, a moll, G dur, e moll, F dur a d moll. V těchto tóninách jsou také napsány vybrané skladbičky, kterých je v tomto dílu více než lidových písní. V dalších dvou dílech se objevují další tóniny a postupně náročnější skladby s dalšími hudebními prvky, technická cvičení ale téměř úplně vynechána a objevují se tak pouze ve třetím dílu.

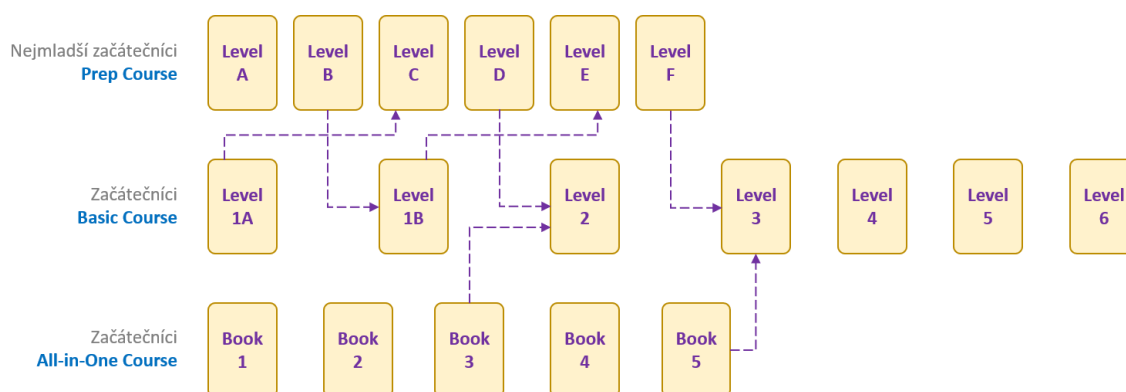
Graf. 39 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Hal Leonard Piano Lessons

Graf. 40 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Hal Leonard Piano Lessons

3.2.11 Alfred's Piano Library

Alfred Music je dalším americkým hudebním vydavatelstvím, které nabízí noty, školy a další metodické materiály k výuce pro mnoho nástrojů. Pro děti, které se začínají učit hrát na klavír v předškolním věku, je určena čtyřdílná škola *Alfred's Music for Little Mozarts*, děti od pěti let ale mohou začít rychlejší metodou *Alfred's Basic Piano Library*, což je hlavní řada klavírní školy pro začátečníky, která obsahuje šest dílů pro nejmladší začátečníky, sedm dílů pro začátečníky přibližně od šesti let věku a pět dílů „All-in-One“ sešitů, které postupují rychlejším tempem, ale obsahují i hudební teorii, repertoárové skladby, technická cvičení a cvičení ke hře z listu. K dílům základní řady „Basic Course“ jsou tyto doplňující materiály vydány ve zvláštních sešitech. Mezi jednotlivými řadami je možné podle potřeb žáka přecházet, jak je patrné z tohoto diagramu:

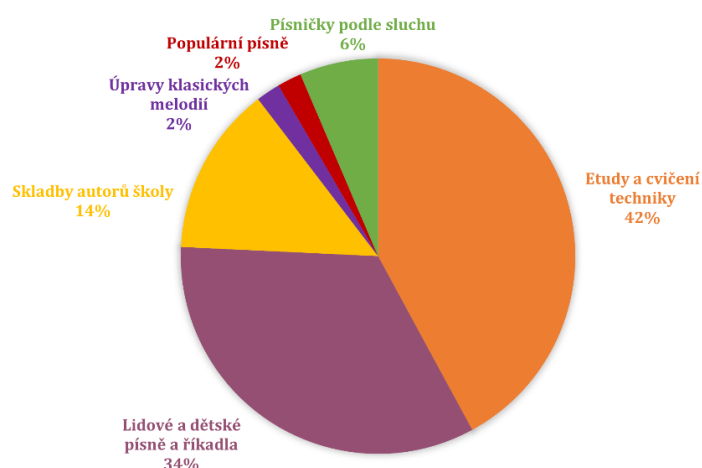
Obrázek č. 16 – Diagram znázorňující přecházení mezi díly jednotlivých řad klavírních škol

Alfred's Basic Piano Library

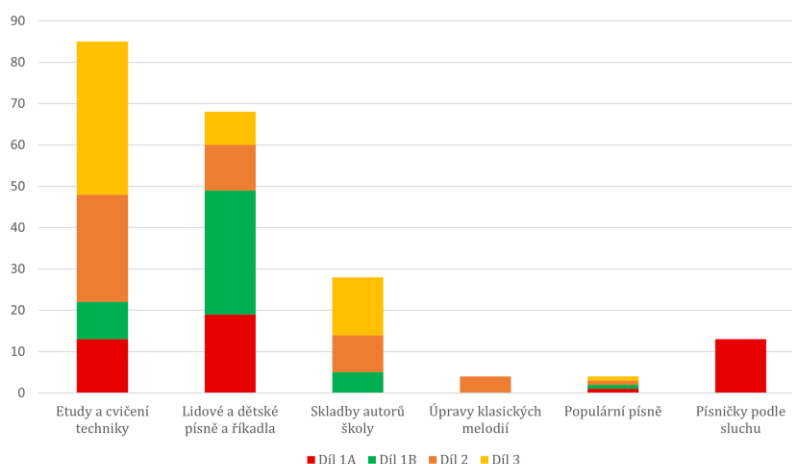
Do srovnání jsem zařadil sešity „Lesson Book“ prvních čtyř dílů „Basic Piano Course“ (Level 1A–3). Autory všech těchto sešitů jsou Willard A. Palmer, Morton Manus a Amanda Vick Lethco. První díl je orientovaný na šířku, další již standardně na výšku. Nechybí zde spousta barevných kreslených ilustrací, které jednotlivé stránky mnohdy vtipně oživují. Úvodní strana je věnována rodičům a učitelům. Autoři informují, jak by žáci měli cvičit a zmiňují se o tom, že jde o „novou, snadnou metodu krok za krokem“. I tato škola žáky nezapomíná seznámit se správném sezením u klavíru, představí také nejpoužívanější druhy klavírů, a dokonce žákům jednoduše vysvětlí, jak vzniká tón od stisknutí klávesy po úder kladívka do struny. Metodický průběh úvodní části hry písni

je téměř totožný s předchozí klavírní školou vydavatelství *Hal Leonard*. Již v prvním dílu se ale vyskytují skladbičky, které mají hrát obě ruce současně.

Na konci a na začátku každého dílu najdeme souhrnné opakování probraných hudebních pojmů a značek, najdeme zde také slovníček použitých pojmů a certifikát o dokončení dílu školy. Druhý díl připravuje žáky na hru stupnic, využívá intervaly do kvinty a přibližně v polovině začíná používat také osminové noty. Skladbičky se celou dobu pohybují pouze v pětiprsté poloze, kterou opouští až ve třetím dílu (Level 2), když přijdou na řadu vzdálenější intervaly a obraty kvintakordu. Čtvrtý díl už počítá s hrou stupnic v protipohybu, zařazuje také chromatickou stupnici a seznamuje s paralelní mollovou. Na konci se objeví ještě tři skladbičky v osminových taktech.

Graf č. 41 – Analýza obsahu 1.–4. dílu (Level 1A–3) *Alfred's Basic Piano Course – Lesson Books*

Graf č. 42 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Alfred's Basic Piano Course – Lesson Books*

Kromě pár úprav známých klasických melodií, které se objevují ve třetím dílu „Level 2“, se v těchto sešitech nachází jen otextované písničky a skladby autorů školy. V každém dílu se pak nachází jedna populárnější melodie. Tato klavírní škola nedává prostor pro skladby ostatních autorů.

První vydání *Alfred's Basic Piano Library* i první vydání *Alfred's Music for Little Mozarts* pochází z roku 1999. O šest let později, v roce 2005, vznikla v nakladatelství *Alfred's Piano Library* ještě novější řada sešitů *Alfred's Premier Piano Course*.

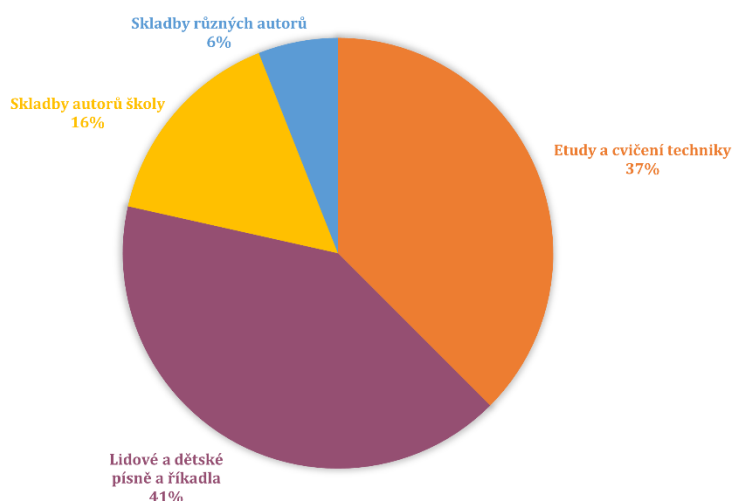
Alfred's Premier Piano Course

I tato škola je rozdělena do několika sešitů – *Lesson Books*, *Theory Books*, *Performance Books*, *Technique Books* a několik doplňujících sešitů pro každý díl, např. *Jazz*, *Rags & Blues*, *Christmas*, *Pop and Movie Hits*, *Notespeller*, *Duet*, *Sight-Reading* atd. O všechny tyto sešity se postaral kolektiv autorů, klavírních pedagogů a skladatelů: D. Alexander, G. Kowalchuk, E. L. Lancaster, V. McArthur a M. Mier. Do svého srovnání jsem zařadil samozřejmě základní řadu sešitů *Lesson Books*.

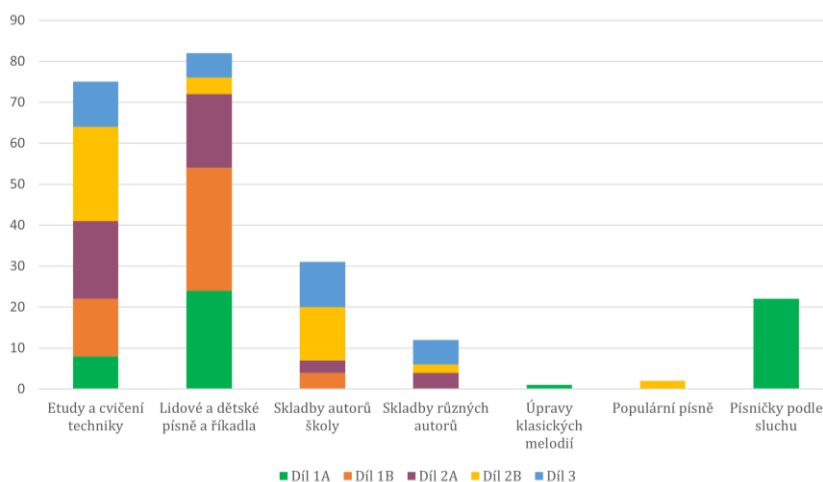
Škola je rozdělena do osmi dílů (1A, 1B, 2A, 2B, 3, 4, 5, 6), věnovat se budu jen pěti dílům od úrovně 1A do úrovně 3. První díl je orientován na šířku a začíná stručným přehledem toho, co se žák v tomto dílu naučí a na které konkrétní stránce. Např. z něho můžeme vyčíst notový rozsah, který se pohybuje od malého c do g¹. Žáci se seznámí se správným sezením a postavením ruky, s číslováním prstů a jako první přichází na řadu čtvrt'ová nota a počítání její jedné doby. První písničku na černých klávesách mají žáci hrát rovnou ve dvojhmatech. Noty prvních 22 písniček jsou zapsány v různé výšce bez notové osnovy. Ve svých grafech jsem je zařadil (stejně jako v předchozích školách) mezi písničky podle sluchu, záleží ale hlavně na učiteli, jakým způsobem tyto zápisy pojme. Pod každou písní je v jedné osnově rozepsán doprovod. Na americkou školu se zde nezvykle brzy zapojuje i hra s pravým pedálem (už u dvanácté písničky). Později se hra přesouvá na bílé klávesy a názvy not se opět objevují přímo v jejich hlavičkách. Přibližně v polovině sešitu přichází na řadu notová osnova a prostřední nota c¹. Až do konce se pak skladbičky drží pětiprsté polohy.

Každý další díl začíná opakování a plynule navazuje na ten předchozí. Přestože k procvičení hudební teorie slouží především sešity *Theory Books*, i v této základní řadě se alespoň stručně představí různé hudební pojmy, které si žáci mohou rovnou v praxi

procvičit. Stejně tak je často zařazován i stručný „Sight-Reading“, tedy hra z listu, pro kterou jinak také slouží zvláštní sešity. Skladbičky, které se v této škole objevují, jsou díky rozsáhlému kolektivu autorů žánrově pestré a často mají i poutavý název, jako např. „Picnic Ants“, „French Fries“ atd. Škola myslí na všechny technické prvky hry, které řadí progresivním způsobem. Nejde zde jen o výčet skladbiček, ale průběžně jsou zařazována technická cvičení např. na hru melodických a harmonických intervalů, překládání rukou, hru akordů a stupnic atd. Osminové noty jsou zařazeny až v polovině dílu 2A. Výběr skladeb se dotýká různých stylů, žánrů, tanců i národních melodií. Na konci jednotlivých dílů samozřejmě nechybí certifikát. Autorem akvarelových ilustrací je Jimmy Holder.

Graf č. 43 – Analýza obsahu Alfred's Premier Piano Course (Lesson Books Level 1A–3)

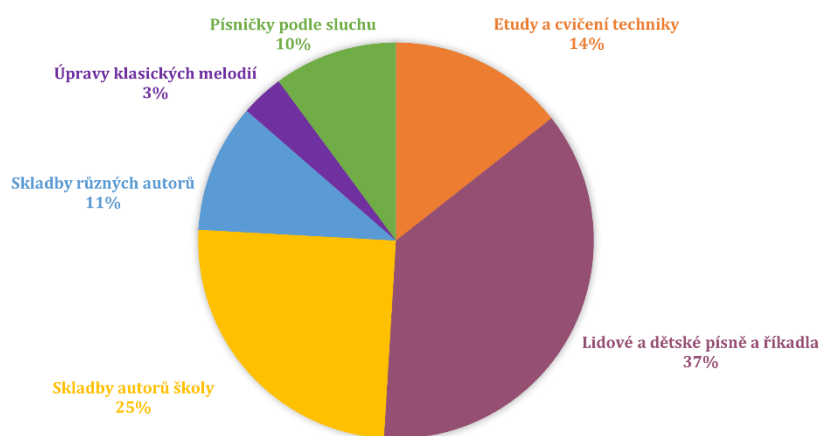

Graf č. 44 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Alfred's Premier Piano Course (Lesson Books)

3.2.12 Piano Discoveries

Tato řada vznikla v roce 2001 a jejími autory jsou Janet Vogt a Leon Bates. Obsahuje několik sešitů, které jsou rozděleny do úrovní „Off-Staff Starter“ (pro hru bez notové osnovy), „On-Staff Starter“ (pro počáteční hru z not) a Level 1A, 1B, 2A, 2B, 3 a 4. Autorem barevných ilustrací je Joseph Stokes. Celý název této řady je *Piano Discoveries – Discovering the World of Music at the Keyboard*. Každý díl doplňuje sešit řady *Theory Discoveries*, který základní řadu doplňuje o poznatky z hudební teorie a doplňovací cvičení, dále ke každému dílu vyšel disk s MIDI soubory a CD s nahranými doprovody.

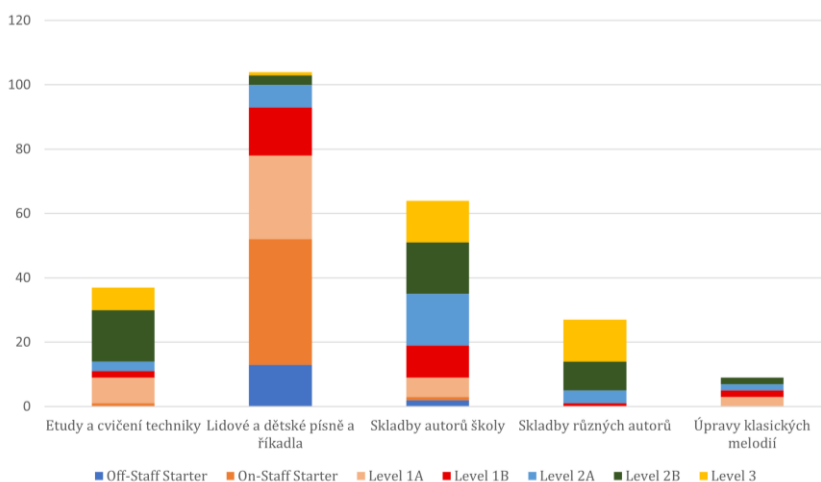
První díl („Off-Staff Starter“) je nazván jako *Discoverer Book*. Na rozdíl od dalších dílů je orientován na šířku a je prakticky svázan do kroužkové vazby. Na začátku je pár rad k sezení u klavíru a postavení ruky. První strany jsou věnovány číslování prstů, klaviatuře a hře podle prstokladů. Ta začíná každou rukou zvlášť na černých klávesách. V další části se žáci seznámí se čtvrt'ovou notou, rytmem a počítáním dob. V písničkách se začnou objevovat takty, dvojhmaty a postupně také další druhy not. Některé skladby obsahují i doprovodný part pro učitele. Noty jsou napsány v různé výšce, ale bez notové osnovy. Později je představeno taktové označení (4/4), hudební abeceda a bílé klávesy. Od té doby jsou v hlavičkách not písmena tónů. V písničkách se postupně objevují také dynamická znaménka, další taktová označení a ligatura. Teprve ke konci sešitu se žáci seznámí také s notovou osnovou a houslovým i basovým klíčem. Několik posledních písniček a skladbiček hrají žáci z notové osnovy, ale ruce na sebe vždy jen navazují, nehrají současně.

Graf č. 45 – Analýza obsahu *Piano Discoveries* do dílu „Level 3“

Další díl („On-Staff Starter“) také začíná několika radami k sezení u klavíru, dále představuje všechny tóny na klaviatuře a stručně shrnuje počítání rytmu čtvrtěových not, číslování prstů a notovou osnovu. Poté už navazuje na skladbičky z prvního dílu. Tímto dílem by tedy mohli začínat děti kolem šesti let, zatímco ten předchozí je určen především pro děti předškolního věku. Téměř všechny skladbičky jsou doplněny o text, a to i v díle „Level 1A“ (*Explorer Book*). Teprve v díle „Level 1B“ se jejich poměr začíná vyrovnávat a objevují se zde i skladbičky v dalších stylech, jako je blues nebo ragtime.

Od dílu „Level 2A“ (*Adventurer Book*) už na písničky s textem nenarazíme, více je soustředěnost zaměřená na hru stupnic a akordů. Většina skladeb pochází od autorů školy, vyskytují se zde ale také úpravy skladeb různých známých autorů. Především od dílu „Level 3“ (*Voyager Book*) jsou skladby žánrově i autorsky pestřejší. Poslední díl „Level 4“ (*Journeyer Book*) už je svou úrovní určen pro pokročilejší žáky. Na konci každého dílu je po vzoru ostatních klavírních škol k dispozici certifikát o absolvování konkrétního dílu školy.

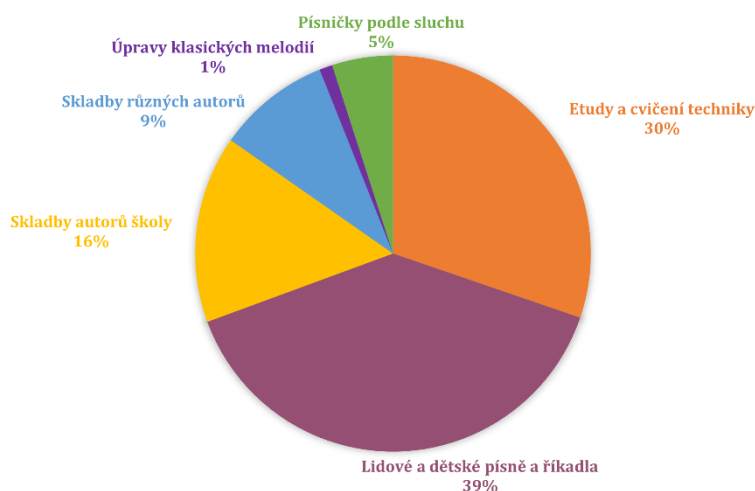

Graf č. 46 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Piano Discoveries*

3.2.13 Piano Town

Piano Town (The Perfect Place to Learn to Play the Piano) je klavírní škola z roku 2004, jejíž autory jsou Keith Snell a Diane Hidy. Je rozdělena do pěti dílů a každý díl obsahuje několik sešitů. Základní řadou, kterou jsem zařadil do mého výběru, jsou sešity *Lessons*. Kromě toho vyšly také sešity *Theory*, doplňující základní řadu o hudební teorii, *Technic* se cvičeními na procvičení prstové techniky, *Performance* s repertoárovými skladbami

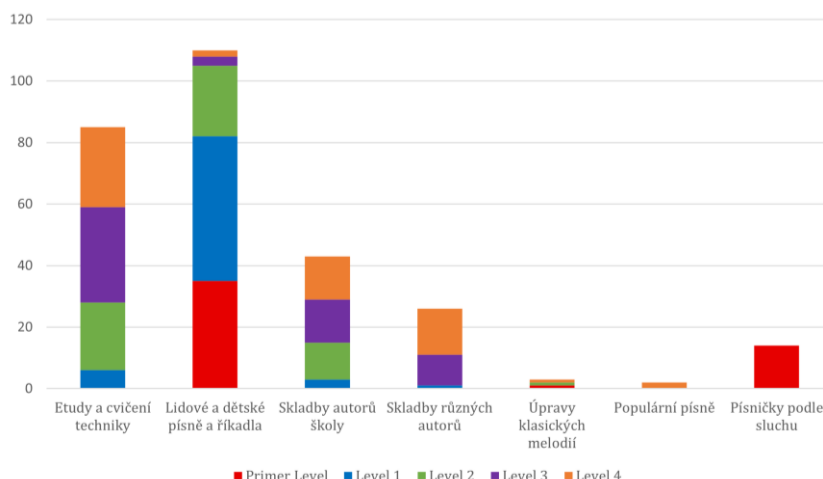
pro vystoupení, *Christmas* s vánočními písněmi, *Note-Speller* se skladbami ke hře z listu a *Halloween*. Navíc byly vydány také CD a MIDI disky s doprovody.

Graf č. 47 – Analýza obsahu všech dílů Piano Town

První díl s označením „Primer Level“ je určen pro začátečníky ve věku od 6 do 10 let. Začíná klasicky sezením u klavíru a postavením ruky, představením klaviatury a číslováním prstů. První noty, se kterými se žáci seznámí, jsou čtvrtě a půlová. Žáci je nejdříve vytleskávají, poté hrají v jednoduchých říkadlech a písních nejprve na dvou, později na třech černých klávesách. Pro hru podle sluchu zde není žádný prostor. Stejně jako v předchozích úvodních dílech škol jsou zde noty psány v různých výškách, ale bez notové osnovy. Nejdříve jsou označeny čísla prstů, od nástupu bílých kláves také názvy tónů. Velmi rychle přichází na řadu také celá nota a půlová nota s tečkou. Hra z notové osnovy začíná basovým klíčem (podobně jako v klavírní škole *The Music Tree* nebo *Hal Leonard Student Piano Library*), až po něm se objevuje houslový klíč. Hned zkrátka následuje hra z obou klíčů zároveň od noty c¹. Tento díl obsahuje jen písničky s textem a jako jediný má formát na šířku. Na konci každého dílu je dvoustránkový souhrn „co jsem se naučil“ a certifikát o dokončení dílu školy.

V dalších dílech se objevují i skladbičky různých stylů a žánrů, nejdříve hlavně autorů školy, později jsou ale zařazovány skladby různých známých skladatelů. Třetí díl („Level 2“) začíná pracovat se stupnicí a akordy v tónině C dur, postupně se přidávají další tóniny podle pořadí křížků a béček. Stupnice i akordy jsou vždy nejdříve stručně představeny a následují je skladby ve stejné tónině. Všechny díly obsahují digitálně vytvořené barevné ilustrace.

Graf č. 48 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Town

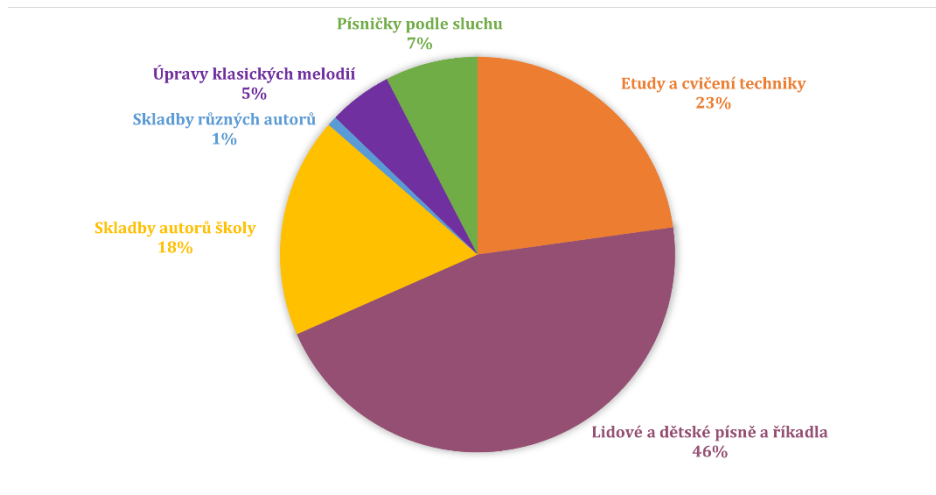
3.2.14 Succeeding at the Piano

„A Method for Everyone“, tak označuje svůj metodický postup klavíristka a skladatelka Helen Marlais, autorka klavírní školy *Succeeding at The Piano*. První verze byla vydána v roce 2010, druhé přepracované vydání je z roku 2016. I tato škola je rozdělená do několika sešitů a osmi dílů. Jde o sešity „Lesson Book“, „Lesson and Technique Book“, „Theory and Activity Book“, „Recital Book“, „Merry Christmas! Book“ a „Sticker Book“ se samolepkami jako odměnou pro žáky. V roce 2014 byla vydána také řada *The All-In-One Approach to Succeeding at the Piano*, která v sedmi dílech sdružuje výběr skladeb, technických cvičení i aktivit k procvičení hudební teorie. Jde tedy o stejný obsah, který je však stručnější.

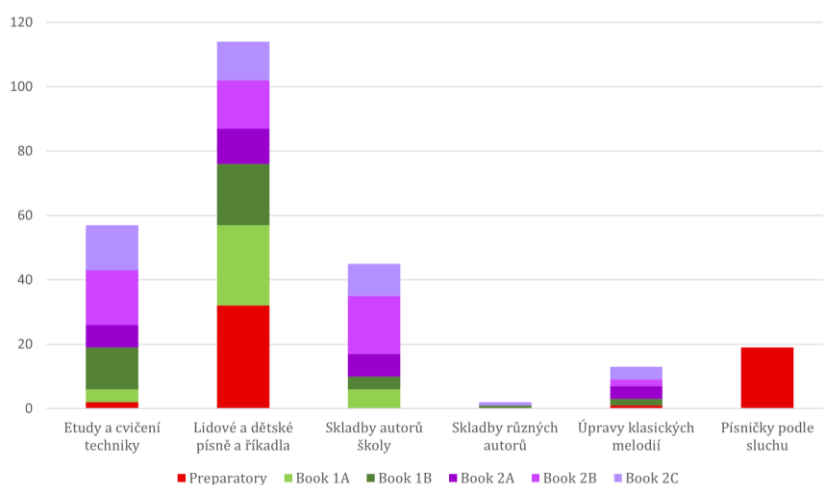
Přípravné sešity jsou dva (díly A, B) a jsou orientovány na šířku. Metodický postup počáteční výuky je totožný s výše uvedenou školou *Piano Town* a s některými dalšími americkými školami. Akvarelové ilustrace ilustrátorek Susan Hellard a Teresy Robertson jsou drobnější než ve výše zmíněných školách. Díl „1A“ začíná hrou z not od c¹ v pravé ruce a malého c v levé ruce. Žáci se progresivně učí hudební pojmy, které na jednom místě procvičí v teoretických cvičení a v názorných skladbičkách.

Na začátku každého dílu je první lekce věnována opakování techniky. V dílu „2A“ je žákům připomenuto, jak mají správně sedět, jak postavit ruku, uvolnit ramena nebo zpevnit prsty. Opakování se ale nevěnuje jen technice, ale také teorii, kterou si žáci zopakují v písničkách i ve dvoustránkovém testíku. Na konci jednotlivých dílů je hudební slovníček probraných pojmů a samozřejmě nechybí ani certifikát o dokončení dílu.

K sešitům je přiloženo také CD, na kterém jsou nahrány všechny skladby v pomalejší verzi, ve verzi s orchestrálním doprovodem v původním tempu a s doprovodem bez klavírního partu.

Graf č. 49 – Analýza obsahu všech dílů *The All-In-One Approach to Succeeding at the Piano*

Graf č. 50 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *The All-In-One Approach to Succeeding at the Piano*

V této klavírní škole jsou zařazeny většinou otextované písničky, skladby jsou převážně autorské. V každém dílu najdeme jen pár úprav známých klasických melodií. Stejně jako v jiných klavírních školách se autorka výběrem skladeb snaží dotknout různých stylů a žánrů.

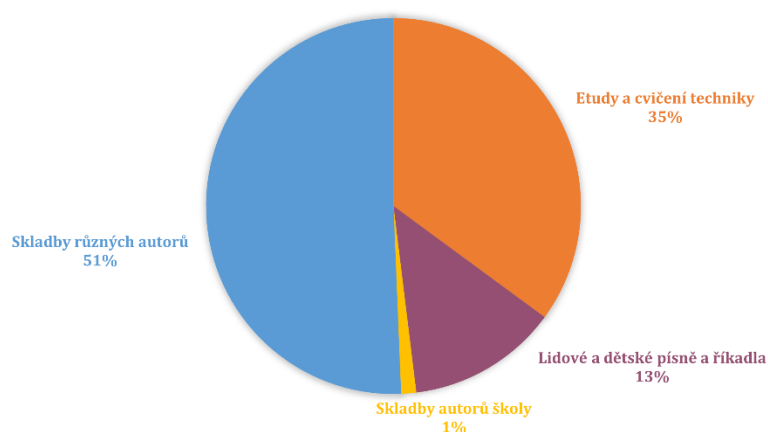
3.3 Asijské školy

Klavírní vzdělávání v Asii je velmi ovlivněno hudbou ze západu, možná i proto se např. v Číně při výuce používají překlady amerických škol, především Johna Thompsona či Jamese Bastiena. V různých zemích ale samozřejmě vznikají klavírní školy v místních jazycích, které se ale většinou do okolního světa nedostanou. Výjimkou je velmi známá japonská klavírní škola *Suzuki* nebo malajská škola *Poco Piano*, a proto jsem je zařadil do svého srovnání.

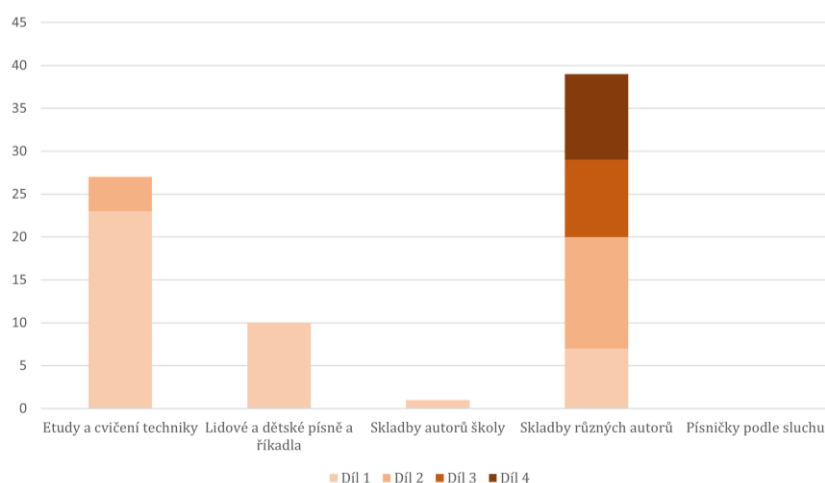
3.3.1 Suzuki Piano Method

Suzukiho metoda je známá po celém světě. Je založená na poslechu hudby – děti se nejprve učí skladbu poslouchat, než ji začnou reprodukovat. Až po úspěšném zvládnutí hry podle sluchu přichází na řadu hra z not. Do klavírního vyučování jsou zapojeni také rodiče, jejichž účast na hodinách je povinná. Nejen že si musí psát poznámky, ale často jsou také zapojeni do hry. Dětem by měli často zpívat, protože zpěv je nejdůležitějším prvním krokem ke hře podle sluchu. *Suzuki Piano School* je sedmidílná klavírní škola z Japonska, kterou Dr. Shinichi Suzuki poprvé napsal už v roce 1978. Od té doby vyšla v několika jazykových i přepracovaných vydáních. Pro tuto práci mám k dispozici verzi „New International Edition“ z roku 2008.

Přestože autor hned v úvodu prvního dílu zmiňuje, že s jeho školou mohou začít děti velmi brzo, hned zpočátku se vyskytují rytmicky i úhozově náročnější cvičení pro pravou i levou ruku. Prvních osm cvičení zpracovává variace na téma známé melodie *Twinkle, Twinkle, Little Star*. Následují lidové písně z celého světa, které jsou napsány pro obě ruce. Druhý díl začíná cvičením stupnice v C dur každou rukou zvlášť přes jednu a dvě oktávy. Následují skladby různých autorů převážně z klasicismu a baroka. Se stoupající úrovní se takto pokračuje až do posledního dílu. Jde tedy spíš o sbírku progresivně seřazených skladeb s občasnými metodickými poznámkami.

Graf č. 51 – Analýza obsahu 1.–4. dílu Suzuki Piano School

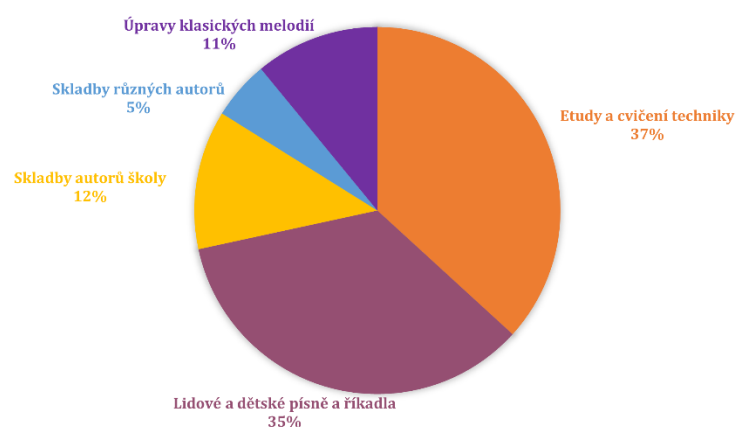
Graf č. 52 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Suzuki Piano School

3.3.2 Poco Piano for Young Children

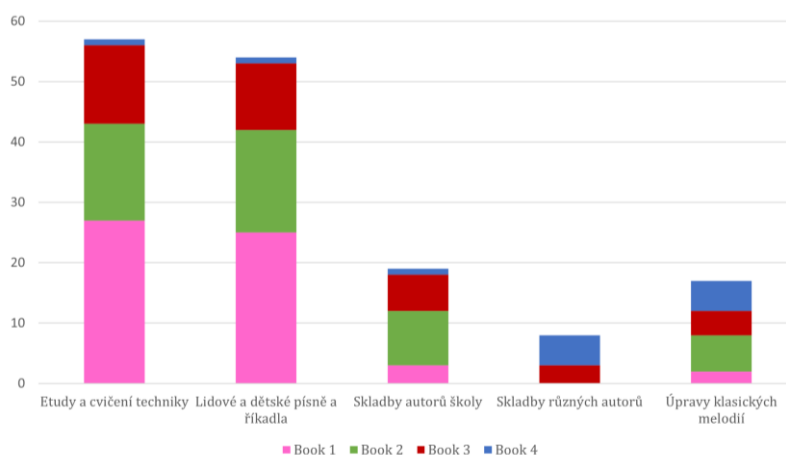
Čtyřdílnou školičku *Poco Piano for Young Children* autorem Ying Ying Ng a Margaret O'Sullivan Farrell vydává od roku 2009 Poco Studio v Malajsii. Jde o barevné publikace, které jistě upoutají každé malé dítě. A právě pro ně je tato škola také určena. Všechny čtyři sešity jsou orientovány na šířku a jsou opatřeny velkým notovým zápisem. Pro tuto práci mám k dispozici vydání z roku 2013.

První díl začíná přehledem druhů klavírů i jeho předchůdců. Žáci se dokonce dozví, jak vzniklo slovo „Pianoforte“ a co pojmy „piano“ a „forte“ znamenají. Každý sešit má uprostřed k dispozici několik samolepek, které mohou žáci v průběhu klavírní školy lepit do připravených rámečků. Hned na druhé straně je vyobrazen vnitřek

pianina, kde mají žáci doplnit samolepku ke strunám, kladívkům, dusítkům a klávesám. V další kapitole „The First Piano Lesson“ najdeme základní pravidla pro hru na klavír (před hraním si umýt ruce, ostříhat nehty, naplánovat cvičení, nejdřív poslouchat, pak hrát), správné sezení a postavení ruky. Následuje představení hudební abecedy a not v notové osnově v obou klíčích zároveň v rozsahu od malého f do g¹. I v této škole se začíná čtvrtovou a půlovou notou. Žáci hrají nejdřív portamento na jednom a dvou tónech různá říkadla, ale i krátké skladbičky s poutavými názvy, např. „Horké buchty“, „Pochod mravenců“, „Nemocný méd’a“, „Roboti“ atd. Na konci každého dílu najdeme čtyřruční skladbičky, a dokonce i trio. Na konci posledního čtvrtého dílu se nachází certifikát o dokončení celé této klavírní školy. Žáci si do něj mohou vlepit i svou fotku.

Graf č. 53 – Analýza obsahu všech dílů *Poco Piano for Young Children*

Graf č. 54 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů *Poco Piano for Young Children*

Samotnou školu doprovází také sešity *Music Theory for Young Children*, které hru propojují s hudební teorií. V klavírní škole jsou uvedeny odkazy na konkrétní stránky, které se k dané skladbě vztahují. Na čtyři díly už bohužel nenavazuje žádná řada, která by byla určena pro starší děti. Zajímavé jsou ale sešity *Music Theory for Young Musicians*, které navazují na *Music Theory for Young Children* a učí žáky hudební teorii podle prvních čtyř stupňů britských zkoušek ABRSM.

3.4 Shrnutí zahraničních klavírních škol

Zahraniční školy jsou oproti těm českým velmi rozdílné, rozdíly mezi nimi samotnými už ale nejsou tak znatelné. Celkově se snaží o vedení žáka zábavnou, poutavou formou, metodický postup je často mnohem pozvolnější, zato jsou ale jasně rozděleny do dílů podle stupňů obtížnosti. Některé školy se drží postupu podle mezinárodních klavírních zkoušek (např. ABRSM⁵⁰, Trinity⁵¹, AMEB⁵²), u jiných si autoři vytváří svůj vlastní postup. Většina zmíněných zahraničních škol propojuje hru s potřebnou hudební teorií. Velmi mě zaujaly německé klavírní školy, které jsou podle mého názoru metodicky velmi propracované. Americké školy si jsou většinou podobné, jejich postup je pozvolnější a bývají rozdělené do několika sešitů, což rodiče žáků nutí k vynaložení více nákladů.

⁵⁰ Associated Board of the Royal Schools of Music

⁵¹ Trinity College London

⁵² Australian Music Examinations Board

4 VESELÁ KLAVÍRNÍ ŠKOLA

A barátságos zongoraiskola je klavírní škola známé maďarské pedagožky Ágnes Lakos, nositelky ceny Lászla Lajthu a ceny Artisjus. Její původní verzi z roku 2009 vydávalo nakladatelství *Könemann Music Budapest*, od té doby škola vyšla v dalších jazykových mutacích (v rumunštině nebo slovenštině). Na tuto školu jsem narazil náhodou v internetovém e-shopu při svém pátrání po různých zajímavých výukových materiálech pro hru na klavír. Pořídil jsem si slovenské vydání (*Veselá klavírna škola*) z roku 2011, které vydává nakladatelství *Editio Musica Budapest* a distribuuje bratislavské *Music Forum*.

4.1 Charakteristika klavírní školy

Škola je rozdělena do čtyř dílů v rozsahu od 93 do 105 stránek o pár centimetrů větších, než je formát A4. Veškerý textový obsah je napsán nejdříve ve slovenštině, poté ale vždy i v originální maďarštině. Na začátku každého sešitu se nachází obsah devíti kapitol, kterými škola žáka provází. Obsah je rozepsaný rovnou pro všechny sešity, takže stačí mít při ruce jeden sešit, ze kterého se učitel dozví, v jakém jiném sešitě má hledat konkrétní kapitolu. Všechny kapitoly jsou nazvány podle skutečného obsahu, většinou nějakého technického problému, např. dvojhmaty, tečkovaný rytmus apod. Každý sešit obsahuje úvodní informace ke škole a několik poznámek k jednotlivým kapitolám.

Autorka v úvodu školy zmiňuje, že jde o „veselou“ klavírní školu proto, že učí bez „suchých prstových cvičení“ a učí hrát jen pěkné skladby. Jejím vzorem byly školy 18. století a cílem je zaměření na umělecký přednes od žákova prvního střetnutí s klavírem. Technická úroveň se záměrně zvyšuje velmi pozvolna, aby žák pohotově zvládal nové požadavky. Zároveň autorka zdůrazňuje, že škola není plánována jako učebnice s přesným časovým rámcem vyučování, nýbrž záleží na věku, nadání a pílí žáka.

Na začátku každé kapitoly je přes celou levou stránku tematický obrázek. Celou školu doprovází i několik drobnějších ilustrací, které jsou namalovány akvarelovými barvami. Styl ilustrací je charakteristický pro maďarskou kulturu. Postarala se o ně Christina Diederich, návrhářka plyšových zvířat a ilustrátorka dětských knížek.

Na klavírní škole spolupracoval také skladatel György Orbán, který na míru pro tuto školu složil přes šedesát instruktivních skladbiček. Mnoho z nich se nachází hlavně v prvním dílu. György Orbán vystudoval hudební akademii v rumunské Kluži. Poté co se přestěhoval do Maďarska, byl v letech 1979–1990 redaktorem *Editio Musica Budapest* a od roku 1979 do 2009 vyučoval skladbu na hudební akademii Ference Liszta v Budapešti.

V průběhu každého sešitu jsou vždy tři kapitoly věnovány opakování probrané látky z předcházejících kapitol. Jde o několik kratších skladbiček, které už počítají se znalostí probraných pojmů a dalších potřebných zkušeností žáků. Na konci každého sešitu se nachází „malá hudební knížka“ s přehledem vybraných skladatelů a období a malým hudebním slovníčkem. Ke klavírní škole vyšlo také CD s nahrávkami všech skladeb. Kompletní obsah se nachází na posledních dvou stránkách prvního sešitu.

4.2 Sešit 1

Obrázek č. 17 – Obálka prvního sešitu *Veselé klavírní školy*

První díl klavírní školy začíná teoretickou kapitolou. Žáci se nejdříve dozví, jak správně držet postavení těla u klavíru, poté je pozornost směřována na klaviaturu. Autorka sama klade právě na seznámení s klaviaturou velký důraz, protože „s čtením a psaním

not můžeme začít až tehdy, kdy dítě zná dobře jména not, resp. kláves na klaviatuře.“ Škola se zpočátku nezaměřuje na černé klávesy, pouze na bílé klávesy v rozsahu od malého c do c³. Tento rozsah následuje v notovém zápisu. Žáci si zkusí také pár not napsat, stejně tak si procvičí psaní houslového a basového klíče. Další část seznamuje žáky s rytmem. Nejprve se používají noty čtvrté, půlové a celé. Druhy not a jejich počty dob jsou vysvětleny na jablku. Představí se také takty a jejich označení, všechny druhy pomlky, a poté teprve přijde řada na osminové noty. První kapitola nabízí také rytmická i úhozová cvičení, před kterými je ještě vysvětleno správné postavení ruky a číslování prstů. Těsně před tímto závěrem jsou také popsány funkce křížků, béček, odrážek a předznamenání. Není cílem, aby se celá tato kapitola probrala najednou, ale aby se probírala postupně od začátku až do konce sešitu.

Od druhé kapitoly se už hudební teorie v sešitech nevyskytuje, kromě případů, kdy se nějaká nová značka objeví přímo ve skladbě. Druhá kapitola se zaměřuje na dětské lidové písně z celé Evropy. Autorka v úvodních poznámkách doporučuje začít hrát v obou klíčích najednou, což dokazuje i na způsobu zápisu prvních písní. Mezi písněmi najdeme melodie z Ruska, Německa, Slovenska, Rakouska, Finska, samozřejmě Maďarska, ale i známější francouzské melodie, jako je např. píseň *Bratře Kubo* nebo *Avignonský most*, a dokonce i jednu méně známou moravskou píseň – *Mládenci mlátili obilí*. V prvních písních je zapsána pouze melodie, která je rozdělená do obou rukou, později je k melodiím rozepsán také doprovod pro učitele nebo jiného (pokročilejšího) žáka v úpravě G. Orbána. Je doporučeno všechny tyto písničky s dětmi také zpívat a zpočátku nelpět na přísném prstokladu, ale hrát volným pádem druhého, a potom třetího prstu.

Hned třetí kapitola je věnována opakování, navazuje se tedy na předchozí lidové písně a přidávají se melodie z Katalánska, Srbska, Dánska, Skotska, Vlámka a Valonska. Podle autorky tyto písně s doprovodem učitele nabízí umělecký zážitek ze společného muzicírování a jsou vhodným hudebním materiálem na první společné vystoupení. Tomuto cíli slouží i další kapitoly, které jsou nazvány jako „opakování“.

Ve čtvrté kapitole už jsou zařazeny kromě lidových písní i různé skladbičky a úpravy známých melodií. Hned v úvodu je úprava Bachovy árie ze Sedlácké kantáty. Ve spodní části stránky jsou stručně v bodech napsány tematické tipy, např. u kantáty

je tip na téma o Bachově rodině, J. S. Bachovi samotném a pojem „árie“. Skladby v této kapitole jsou zaměřeny na nové způsoby úhozu – legato a staccato. Žáci postupně hrají rozdělenou melodii mezi obě ruce, až se dostanou ke hře oběma rukama najednou, a to rovnou paralelním pohybem unisono. V závěru čtvrté kapitoly jsou ještě čtyři drobné skladbičky různých autorů.

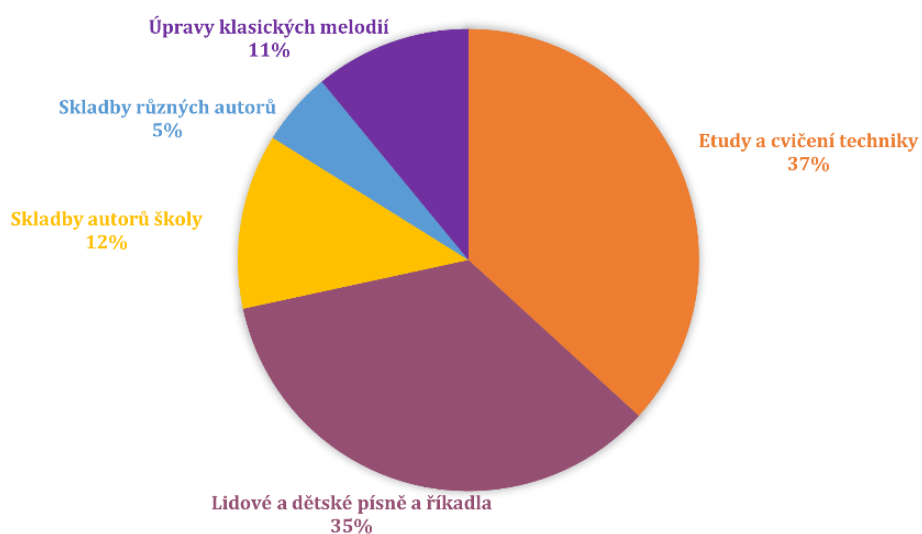
Pátá kapitola začíná úpravou Straussova valčíku *Na krásném modrém Dunaji* a dvěma Orbánovými skladbami. Poprvé se zde objevuje změna klíče a pojmy sforzato a descendo. Následuje šest krátkých prstových cvičení J. F. Burgmüllera, dvě etudy C. Gurlitta a několik dalších autorských skladeb G. Orbána. Další kapitola je věnována opět opakování a výběr skladeb je vhodný k vystoupení.

V sedmé kapitole se žáci seznámí s šestnáctinovými notami a hrou dvojmatů. Úvodní ilustrace vyobrazuje koncert Bély Bartóka na hudební akademii a hned první skladba v této kapitole je právě jeho úprava maďarské lidové písně. Součástí výběru skladeb je i melodie „*Happy Birthday to You!*“, další Burgmüllerovo prstové cvičení, a dokonce i jedna čtyřruční skladba – *Při kolovrátku* od I. Hannikainena.

Předposlední kapitola si klade za cíl naučit žáka tečkovaný rytmus a seznámit ho s ligaturou. Na ilustraci je tentokrát u klavíru vyobrazen Franz Schubert. Tečkovaný rytmus je nejprve použit v polské lidové písni, ale také ve dvou chorálech, etudách, imitaci nebo v písni s dudáckým basem, u které je poprvé použito označení pro přesné tempo podle metronomu. V závěru kapitoly se ještě žáci mohou naučit známou vánoční melodií *Jingle Bells*.

Poslední devátá kapitola obsahuje několik opakovacích skladeb, mezi nimiž je i Mozartův menuet z opery *Don Giovanni* nebo úprava Haydnova tématu *S úderem na tympány* z jeho 94. symfonie.

V „malé hudební knížce“ jsou zařazeny životopisy Bachovy rodiny, Bély Bartóka, J. F. Burgmüllera, M. Clementiho, C. Czernyho, A. Gedikeho, C. Gurlitta, I. Hannikainena, J. Haydna, D. Kabalevskije, L. Köhlera, W. A. Mozarta, G. Orbána, G. Ránkiho, F. Ricciho, A. Schmitta, F. Schuberta, J. Strausse, I. Szelényiho a D. G. Türka. Stručně jsou popsána také hudební období od baroka až po 20. století a na konci několik pojmů ve slovníčku.

Graf č. 55 – Analýza obsahu prvního sešitu *Veselé klavírní školy*

4.3 Sešit 2

Obrázek č. 18 – Obálka druhého sešitu *Veselé klavírní školy*

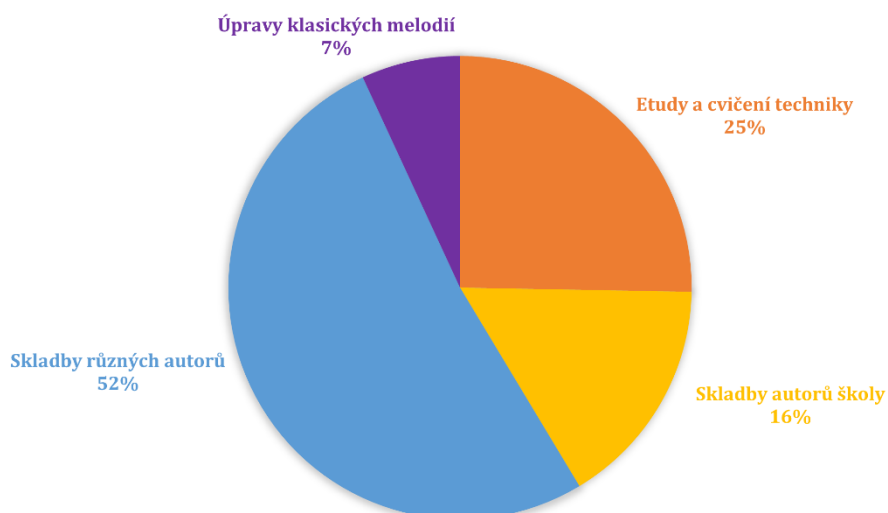
Druhý díl *Veselé klavírní školy* začíná desátou kapitolou a plynule tak navazuje na svůj předcházející první díl. Zaměřuje se na přípravu hry stupnic a akordů. Desátá kapitola začíná Haydnovým menuetem a několika cvičeními na podkládání a překládání palce. Kromě této počáteční přípravy na hru stupnic se desátá kapitola věnuje také synkopě.

V následující kapitole se hudební styl nakloní směrem k jazzu a s ním spojenými rytmy v nepravidelných hodnotách, jako jsou trioly, kvintoly a sextoly. Na velké celostránkové ilustraci je vyobrazen jazzový koncert Duka Ellingtona a Louise Armstronga. Trioly se žáci naučí i díky třem cvičením J. F. Burgmüllera, objeví se pak i v několika skladbách, např. v Mozartových menuetech. Kromě kvintol a sextol se v této kapitole objeví ještě cvičení na skoky. Vše si potom žáci zopakují na skladbách ve 12. kapitole.

Další kapitola začíná obrázkem L. van Beethovena při komponování a jeho skladbou *Ländler*, na které si žáci procvičí hru stupnice v tónině D dur. V této tónině je i několik dalších skladeb a cvičení se dotkne i stupnic v tónině G dur, F dur a C dur. Mozartovo Rondo i jeho obrázek se sestrou Nannerl a otcem Leopoldem žáky přivítají ve čtrnácté kapitole, která obsahuje skladby ve 3/8 a 6/8 taktech. Po krátké opakovací kapitole následuje část, která procvičuje hru akordů, nejprve jako souzvuků, později rozloženě. Poslední kapitola nabízí několik opakovacích i čtyřručních skladeb. Poslední skladbou je úprava Gruberovy melodie *Tichá noc*.

Na konci sešitu se nachází přehled prstokladů stupnic v tóninách do čtyř křížků a třech béček. „Malá hudební knížka“ obsahuje životopisy Ludwiga van Beethovena, H. Berense, A. Diabelliho, F. X. Grubera, J. W. Hässlera, K. Chována, A. Löschhorna, S. Majkapara, E. Melartina, F. Mendelssohna-Bartholdyho, O. Merikanto, L. Mozarta, Ch. G. Neefe, C. Reineckeho, L. Schytte, D. G. Steibelta, J. K. Vaňhala aj. G. Witthauera. Stejně jako v prvním díle jde tedy o všechny autory, jejichž skladby se v sešitě objevily. Na závěr jsou ještě vypsány všechny nově probrané hudební pojmy v malém slovníčku.

Oproti prvnímu dílu byl tento mnohem bohatší na skladby různých autorů. Těch je zde 45 a v následujících dílech ještě mírně přibývají. Poměr etud a prstových cvičení se sice snížil, ve skutečnosti jich je ale téměř stejně jako v předchozím díle.

Graf č. 56 – Analýza obsahu druhého sešitu *Veselé klavírní školy*

4.4 Sešit 3

Obrázek č. 19 – Obálka třetího sešitu *Veselé klavírní školy*

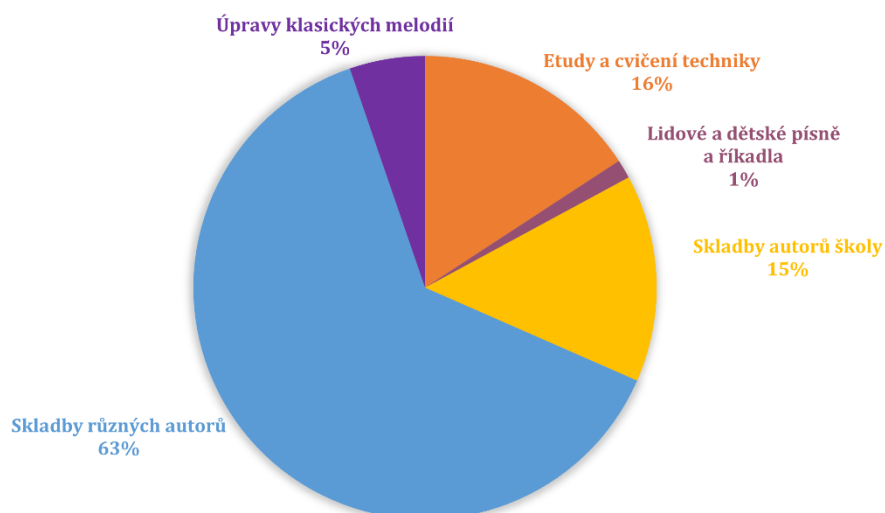
19. kapitola, kterou začíná 3. sešit, se věnuje hře melodie s doprovodem a začíná árií *Papagena* z Mozartovy *Kouzelné flétny*. Žák v ní hraje melodii za doprovodu učitele nebo jiného žáka. V další skladbě – Schumanově *Melodii* – už má žák hrát sám melodii

i doprovod. Tato technika hry se procvičuje na několika dalších skladbách, a to nejen s melodií v pravé ruce, ale i naopak.

Další kapitola je soustředěna na polyfonní hru, která je pro začátky hry na klavír velmi důležitou přípravou pro budoucí hru složitějších barokních polyfonních skladeb. Polyfonie se procvičuje na různých kánonech a tancích, v závěru kapitoly se objeví také malá fuga, kterou žák hraje opět s doprovodem učitele. Dosavadní probrané technické prvky hry se procvičí ještě v opakovací kapitole. Další část je věnována dvojhlasům v jedné ruce a chromatické stupnici. Stylovým zpestřením je skladba *Sloní blues* od H. Sarmanta.

Teprve ve 23. kapitole se žáci poprvé setkají s pedálem, jehož použití nejprve slyší v doprovodu učitele Chopinova valčíku, sami jej pak nacvičí v několika etudách G. Orbána, lidových písních a Bartókově *Kruhovém tanci*.

Následuje další opakování a po něm kapitola, která rozšiřuje hru o oktávy a sexty. Začíná *Vítězným pochodem* z Verdiho opery *Aida*. V dalších skladbách se oktávy procvičují ve skocích nebo v ostinátním doprovodu. Po několika skladbách s použitím sext následuje poslední část, která se týká repetovaných tónů. Vše se zopakuje ještě v poslední kapitole na skladbách známých skladatelů, jako je D. Kabalevskij, L. van Beethoven, M. Clementi nebo R. Schumann. Kromě nich se žáci dočtou i životopisy ostatních skladatelů, jejichž skladby se v tomto sešitu objevily: P. Iljič Čajkovskij, F. Chopin, J. C. F. Fischer, Z. Gárdonyi, A. Grečaninov, J. N. Hummel, S. Heller, A. Lemoine, F. Liszt, S. Reschofsky, R. Schumann, E. Szervánszky, G. P. Telemann, G. Verdi a I. Zeljenka. Na konci samozřejmě nechybí klasický hudební slovníček.

Graf č. 57 – Analýza obsahu třetího sešitu *Veselé klavírní školy*

4.5 Sešit 4

Obrázek č. 20 – Obálka čtvrtého sešitu *Veselé klavírní školy*

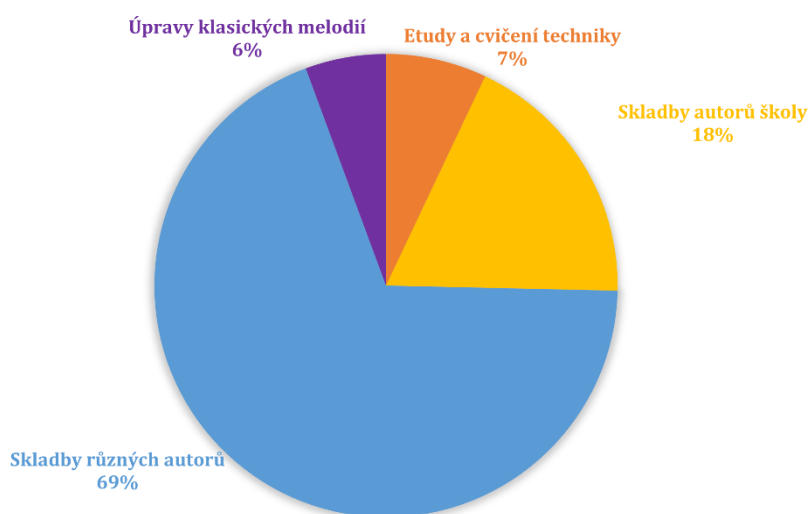
Čtvrtý a poslední díl *Veselé klavírní školy* obsahuje jen pět kapitol. První z nich žáky seznamuje s různými druhy ozdob. Nejdřív se v Couperinově skladbě *Žongléři* pracuje s mordenty a nátryly, následuje trilková etuda Carla Czernyho a několik dalších skladeb na procvičení mordentu. Nezapomíná se ani na příraz, oporu a obal.

Následující kapitoly představují několik tanců, nejprve ty staré, jako je menuet, gavota, bourrée, gigue, polonéza, sarabanda, hornpipe a mazurka, později ale i moderní tance, jako je ragtime, tango, blues, boogie, jazzový valčík atd. Ještě před moderními tanci je ale kapitola, která obsahuje několik skladeb ve střídavém metru nebo tempu. Kapitola moderních tanců začíná ilustrací skupiny *Beatles* i jejich písní *Olga, my Dear*.

Další kapitolou jsou variace. První drobné variace jsou na krátké Händelovo téma Chaconny. Následují Berkovičovy variace na ruskou lidovou píseň, téma se šesti variacemi, úprava Mozartových variací na téma zvonkohry z jeho *Kouzelné flétny* a variace na maďarskou vánoční píseň.

V závěru klavírní školy najdeme tři sonatiny různých autorů a v poslední 36. kapitole (Opakování) několik skladeb, mezi nimiž jsou i některé velmi známé, např. úprava Beethovenovy *Ódy na radost* z jeho 9. symfonie, úprava Vivaldiho *Zimy* ze Čtvera ročních období, Schumannův *Vojenský pochod* a další.

Posledními skladateli, o kterých se žáci mohou dočíst v „malé hudební knížce“ jsou J. A. André, F. Couperin, G. F. Händel, P. Kadosa, L. Kalmár, J. Krieger, F. Kuhlau, J.-B. Lully, W. Lutosławski, H. Purcell, D. Scarlatti, M. Seiber, J. Sibelius, A. Vivaldi a J. Zimmer. Všechny uvedené druhy tanců, melodických ozdob a hudebních pojmů jsou samozřejmě vysvětleny v hudebním slovníčku. Na poslední stránce je ještě závěrečná skladba Györgyho Orbána – „*Rozlučka (...ale ještě se střetneme!)*“

Graf č. 58 – Analýza obsahu čtvrtého sešitu *Veselé klavírní školy*

4.6 Srovnání s vybranými klavírními školami

Tato klavírní škola je na první pohled úplně jiná než školy, které jsem charakterizoval v předchozích kapitolách. Svým vzhledem je podobná *Evropské klavírní škole*, a právě i dalším evropským školám se pochopitelně přibližuje mnohem víc než americkým nebo asijským školám. S *Evropskou klavírní školou* má podobný i záměr zařazování lidových písní a národních melodií z různých evropských zemí. Oproti americkým školám najdeme rozdíl také v tempu metodického postupu, který je zde rychlejší, ale také v obsahu, který je žákům a učitelům nabídnut. *Veselá klavírní škola* nemá potřebu obsah dělit do několika dalších sešitů, které by si žáci museli pořizovat zvlášť, nešetří ani na množství repertoáru.

4.6.1 Formát a grafická úprava

Obálku s obrázky Christiny Diederich navrhla ke všem čtyřem sešitům Edit Szalma. Na první pohled jsou sešity mnohem přitažlivější než u nás dostupné české klavírní školy. Obálka je lesklá a polotvrdá, celkem snadno se po delší manipulaci pomačká, podobně na tom jsou ale i ostatní vybrané klavírní školy. Lesklé jsou i vnitřní listy, takže na nich barvy vypadají lépe, protože jsou sytější, na druhou stranu se na ně ale hůř píše. Svým leskem a množstvím zařazených listů, jednotlivé díly připomínají spíš knížky s měkkou vazbou (podobné školním učebnicím) než pracovní sešity.

Všechny čtyři sešity jsou orientovány na výšku, svým velkým formátem, který je o něco větší než standardní evropský formát A4, si škola zajistila dostatek prostoru pro obrázky i notové zápisy. Sešity jsou těžší než jiné klavírní školy, rozdělené do více menších dílů, na některé menší děti můžou působit až příliš rozměrným dojmem, podobně jako české klavírní školy.

Lepená vazba se na notovém pultu snadno zavírá. Tento problém má ale svou kroužkovou vazbou vyřešený jen německá škola *Tastenzauberei Klavierschule* nebo první díl americké školy *Piano Discoveries*.

Ilustrace, které Christina Diederich pro tuto školu namalovala akvarelovými barvami, jsou roztomilé, vtipné a zaručeně upoutají pozornost každého malého žáka. Některé ale mohou českým žákům připadat zvláštní, protože se v nich odráží maďarská výtvarná estetika. Kromě velkých obrázků, které jsou na začátku každé kapitoly vždy

přes celou jednu stránku, obrázky doprovází i noty, někdy méně nápadným způsobem, jindy zaberou větší prostor a noty překrývají jednobarevné pozadí obrázku.

Obrázek č. 21 – Ukázka ilustrace použité ve 4. sešitu na str. 9

4.6.2 Struktura a postup výuky

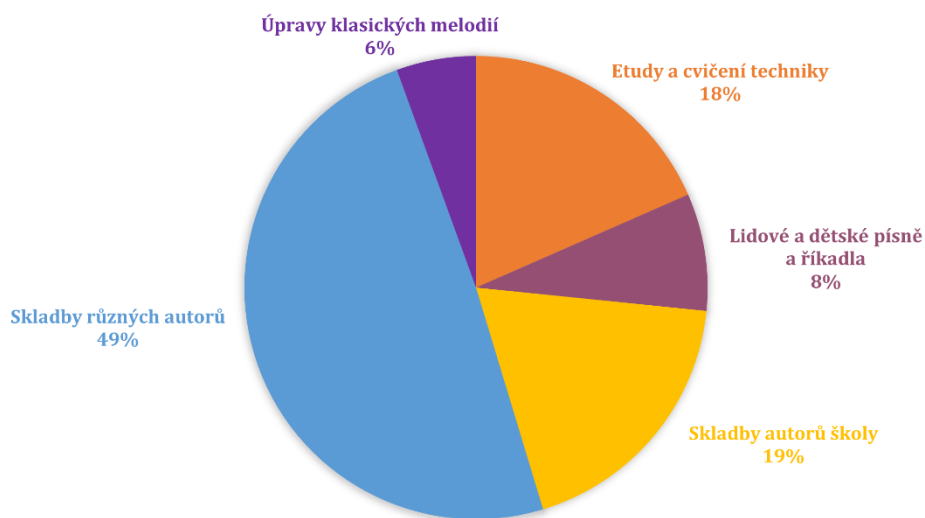
Ve starších klavírních školách bývá na začátku stručný přehled potřebné hudební teorie. Podobně tomu tak je u této školy. Její mnohdy i starší konkurenti už ale zařazují hudební teorii postupně podle potřeby u jednotlivých skladeb nebo dle připraveného tematického plánu. Autorka *Veselé klavírní školy* sice počítá s tím, že se učitel bude k první kapitole s hudební teorií podle potřeby vracet, vše je ale sepsáno na jednom místě. To může mít samozřejmě výhodu, protože učitel nebo žák nemusí konkrétní teoretickou látku složitě hledat v celé klavírní škole, na druhou stranu se ale může stát, že učitel zapomene žáka na nějaký problém, který se ve skladbě vyskytne, upozornit a bude počítat s tím, že žák všemu rozumí, aniž by spolu potřebnou teorii probrali.

Metodický postup této klavírní školy je docela netradiční. Hra jednoduchých lidových písní začíná rovnou z not úhozem portamento. Ke hře podle sluchu žáky nijak nevede, na rozdíl od amerických škol se ale k legatovému úhozu dostane až později. Při hře oběma rukama dohromady se místo uplatnění protipohybu používá rovnou pohyb paralelní. Ve škole není popsán intervalový systém, v prvním sešitu je kapitola, která se věnuje dvojhmatům, o sekundách ani terciích se ale nezmiňuje. Výjimkou jsou sexty a oktávy, které jsou zmíněny v názvu jedné z kapitol ve třetím sešitě.

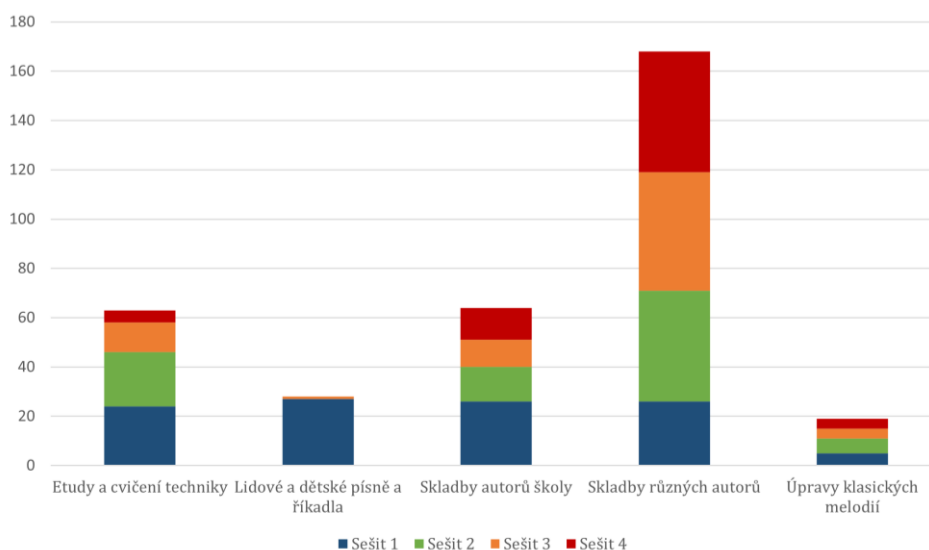
Velmi oceňuji kapitoly, které slouží k opakování. Ty se zařazují pravidelně vždy po dvou kapitolách a žáci tak mají možnost uplatnit nové zkušenosti ve skladbách, se kterými můžou vystoupit i na veřejnosti.

4.6.3 Obsah

Klavírní škola sice na některé problémy a hudební pojmy zapomíná, naopak ale zařazuje i zajímavý obsah, např. staré a moderní tance, a to formou celé kapitoly, nikoli jen občasné skladby. Co se týče rozmanitosti stylů, většinu skladeb můžeme zařadit do klasických stylů, se kterými se setkáme v každé klavírní škole, jazzové styly se objevují jen výjimečně, populární melodie téměř vůbec. Jak je patrné z následujících grafů, svým obsahem, co se týče poměru, není tato škola podobná s žádnou z výše zmíněných škol.

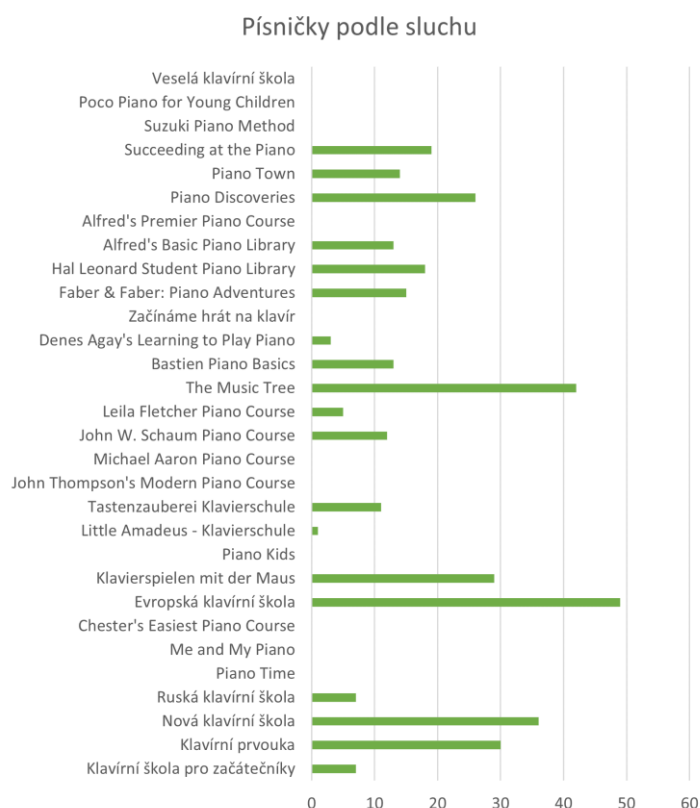
Graf č. 59 – Analýza obsahu 1.–4. sešitu Veselé klavírní školy

Graf č. 60 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Veselé klavírní školy

Rozvoj hudebnosti

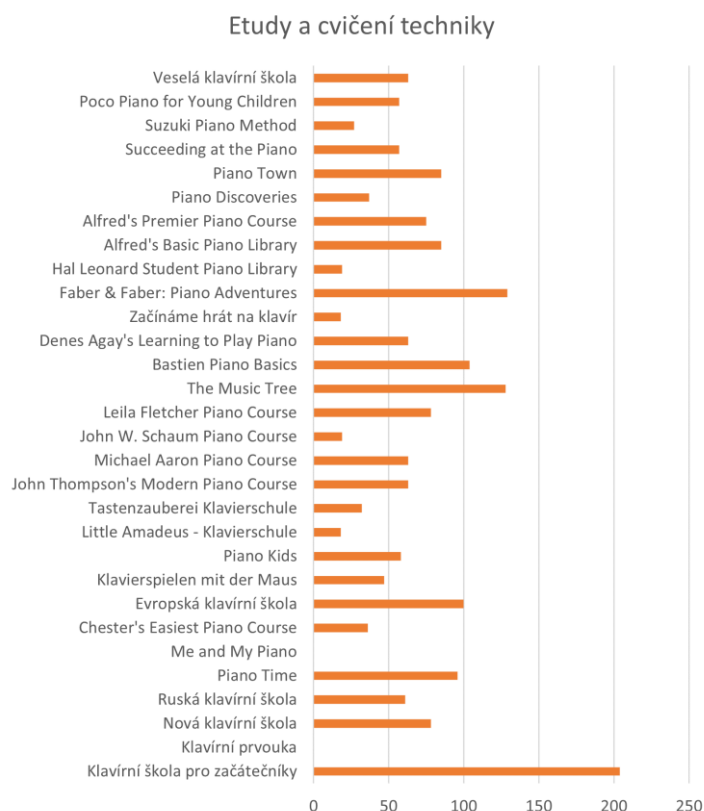
Autorka v úvodu poukazuje na důležitost znalosti názvů not a kláves na klaviatuře, na hru podle sluchu se ale zapomíná a tato úloha tak zůstává na učiteli. Tato klavírní škola začíná rovnou hrou z not, vychází ale z melodičnosti dětských lidových písní, které žák hraje zpočátku v jednohlase. Brzy je doplní doprovody učitele nebo staršího žáka, což posílí hudební fantazii i zážitek ze hry. Některé skladby jsou zaměřeny na cítění frází. Hudební představivosti napomáhají také poutavé názvy skladeb, např. „Zázračný les“, „Při svitu měsíce“ nebo „Medvědí tanec“. Škola zařazuje také skladby s hrou na ozvěnu, zapomíná ale na jakákoli sluchová cvičení a žáky nenabádá k další práci s písní, jako je např. transpozice apod. Pro tyto účely by školu mohla doplňovat třeba německá škola *Klavierspielen mit der Maus*, která je na práci se sluchem a rozvoj hudebnosti zaměřená mnohem víc, případně *Evropská klavírní škola*, která je bohatá na hru podle sluchu nebo samozřejmě české školy, které nejlépe vycházejí z české hudebnosti díky výběru českých lidových písní. Pro názornost srovnání vybraných klavírních škol s obsazením písniček podle sluchu může posloužit tento graf:

Graf č. 61 – Srovnání počtu zařazených písní vhodných ke hře podle sluchu ve vybraných klavírních školách

Technické problémy klavírní hry

Po technické stránce je *Veselá klavírní škola* vybavena velmi slušně. Oproti ostatním klavírním školám stojí za pochválení tematické rozvržení kapitol, díky kterému může učitel snadno vyhledat potřebná cvičení, případně skladby velmi rychle i zpětně, když to nějaký konkrétní žák potřebuje. Každá následující skladba se znalostí a zkušeností s novými technickými problémy počítá a střídavě je zařazuje, resp. výběr a pořadí skladeb je přizpůsobeno právě k tomuto účelu. Některé prvky jsou zařazeny bohužel až příliš pozdě, např. práce s pedálem, se kterým se žáci setkají až v polovině třetího sešitu. Etudy a prstová cvičení jsou řazeny průběžně a nebudí dojem nutného zla, který by žáky nudil. Tomu napomáhají i poutavé názvy a fakt, že cvičení pochází od různých autorů, nikoli jen od autorů školy.

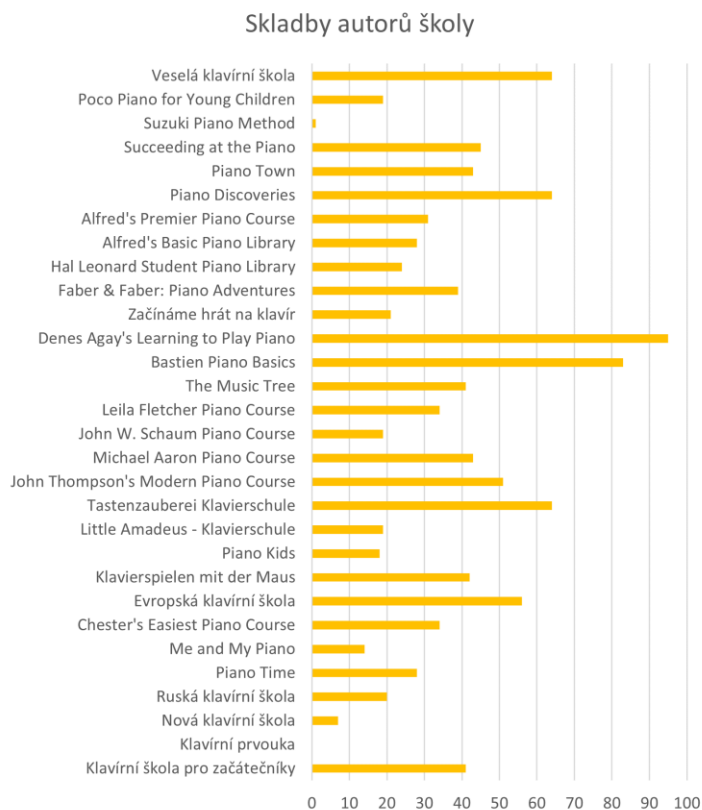
*Graf č. 62 – Srovnání počtu zařazených etud a technických cvičení
ve vybraných klavírních školách*

Hudební teorie

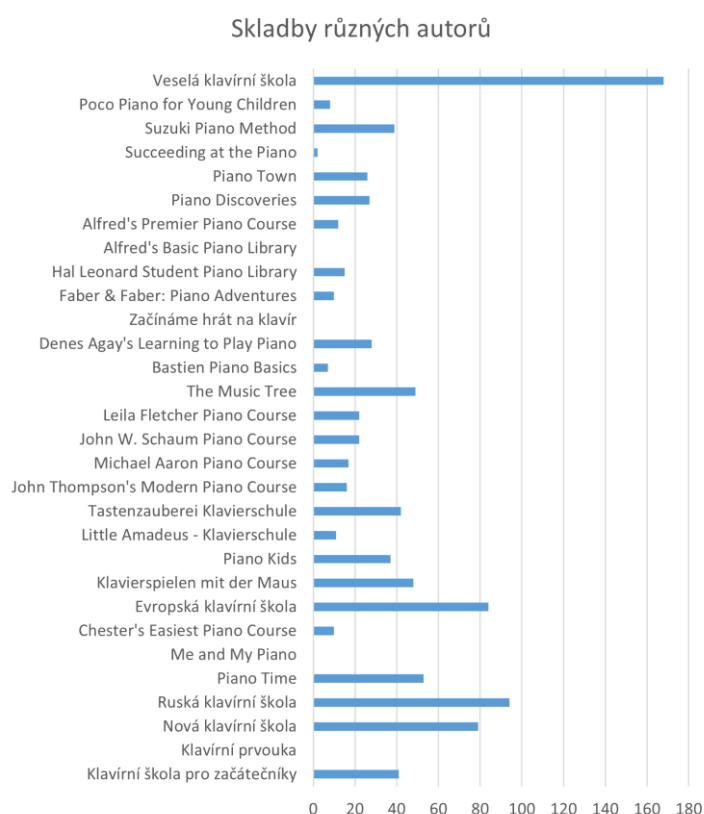
Propojenost klavírní hry s hudební teorií, kterou považují u kvalitní moderní školy za velmi důležitou, zde chybí a je tak plně svěřena učiteli. Kromě úvodní kapitoly v prvním sešitu, která obsahuje pár cvičení a zásadních informací potřebných ke hře z not, se pod jednotlivými skladbami uvádí prosté body jako poznámky pro učitele, který by je měl žákům vysvětlit. Např. když se ve skladbě objeví nový pojem „Dal Segno al Fine“, pod skladbou je odrážka „da capo (dal segno al fine)“, nic víc. U jiné skladby mohou odrážky upozornit na nový pojem „sforzato“, změnu klíče a zeslabovací značku „decrescendo“. Tato škola tedy neřeší problém s nutností pořízení dalších sešitů, jak se mohlo zdát na první pohled. Vhodným doplňkem by tak mohly být pracovní sešity *Klavíhrátky*.

Instruktivní skladbičky

Především od druhého dílu zabírají skladby Györgyho Orbána, ale i mnoha dalších různých autorů většinu této klavírní školy. Prvnímu dílu dominují lidové písně, které se ale od druhého dílu objevují již jen výjimečně. Výběr instruktivních skladeb je velmi pestrý, a to nejen autorsky, ale také stylovostí i různými náladami.

Graf č. 63 – Srovnání počtu zařazených skladeb autorů vybraných klavírních škol

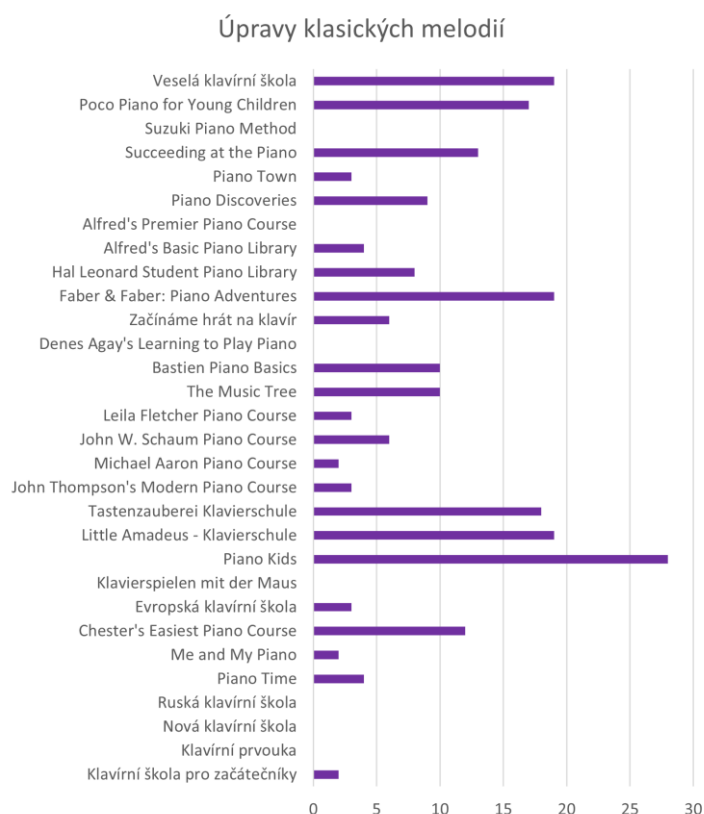

Graf č. 64 – Srovnání počtu zařazených skladeb různých autorů ve vybraných klavírních školách

Z uvedených grafů je evidentní, že právě *Veselá klavírní škola* je na obsazení instruktivních skladeb nejbohatší. Nutno podotknout, že by jí s jistotou konkurovala ještě mnohem obsáhlejší *Nová klavírní škola*, u které jsem do srovnání zařadil jen její 1. díl. Na grafy je tedy nutné nahlížet jen orientačně pro představu a vždy brát v potaz počet dílů, které jsem do srovnání zařadil.

U skladeb, ke kterým je napsaný i doprovod, je notová osnova určená pro žáka označená ikonkou obličeje. První skladby se objevují od čtvrté kapitoly v prvním sešitě.

Kromě instruktivních skladeb György Orbán připravil i řadu úprav známých klasických melodií, a to nejen ty, které se vyskytují i v jiných klavírních školách, ale dokonce i některé árie a témata z oper nebo témata z mistrovských děl různých autorů, které jsou upraveny i pro tři nebo čtyři ruce. Svou pestrostí je *Veselá klavírní škola* po této stránce srovnatelná se školou *Piano Adventures* autorů Faber & Faber, německou školou *Tastenzauberei Klavierschule* nebo *Little Amadeus – Klavierschule*.

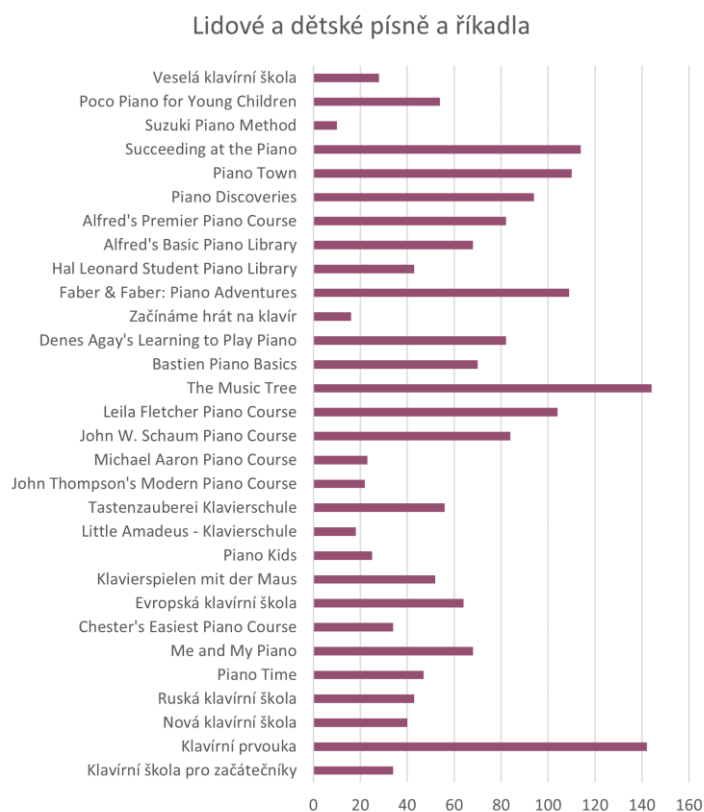
Graf č. 65 – Srovnání počtu zařazených úprav klasických melodií ve vybraných klavírních školách

Hra a doprovod písní

Jak už jsem zmínil několikrát, na hru dětských lidových písní je zaměřena celá druhá kapitola v prvním sešitě. Společně se třetí opakovací kapitolou obsahují celkem 19 písniček, které ale neobsahují texty, přestože v úvodním textu autorka doporučuje jejich zpívání. Písňe pocházejí z různých koutů Evropy. Práce s nimi je založena jen na hře notového záznamu, kde je rozepsána melodie v obou rukou, později k nim je přidán doprovod pro učitele nebo jiného žáka. Jiným způsobem se s písní nijak nepracuje, melodie se netransponují, ani se nevymýšlí různé stylizace doprovodů, jako tomu bývá u jiných klavírních škol.

V dalších sešitech se lidové písňe objevují jen výjimečně. Jejich celkový počet je tedy velmi nízký, navíc zde nenajdeme žádnou známou lidovou píseň z Čech a Moravy. Pro naše české hudební vzdělání, kde je lidová píseň stále velmi důležitá (nejen kvůli zachování tradice a české národní hudby, ale také z důvodu vývoje hudebnosti v naší

kultuře, která z lidových písní pramení) je tedy po této stránce *Veselá klavírní škola* nedostačující a je nutné ji doplnit o jiný český materiál, podobně jako u ostatních škol ze zahraničí, které sice můžou být pro výuku velmi inspirativní a bohaté z jiných úhlů pohledu, české lidové písně v nich však chybí.

Graf č. 66 – Srovnání počtu zařazených lidových a dětských písní a říkadel ve vybraných klavírních školách

Improvizace a hra z listu

V této klavírní škole bohužel není žádný předem určený prostor k improvizaci, ani zde nenajdeme žádná cvičení na hru z listu.

4.7 Představa ideální klavírní školy

Jak jsem zmínil v úvodní části své práce, o „ideální klavírní škole“ se tvrdí, že neexistuje a mnoho pedagogů je toho názoru, že ani existovat nemůže. Podle mě ale záleží na tom, jak se na pojem „ideální“ díváme. Klavírní školy se od jejich historie značně změnily a stále se vyvíjí. Učitelé většinou považují klavírní školu za bohatou sbírku metodicky progresivně seřazeného notového materiálu. Když se podíváme na nejstarší klavírní školy, snadno zjistíme, že tomu tak kdysi opravdu bylo, jenže dnes existuje nespočet notového materiálu, který je mnohem snazší získat. Samozřejmě není žádoucí, aby všichni žáci jednoho učitele hráli stále ty samé skladby. Myslím si, že právě toto je jeden z důvodů, proč je nutné klavírní školy kombinovat. Já na klavírní školy nahlížím jinak než z pohledu repertoáru. Právě proto, že je možné repertoár vybírat každému žákovi na míru, klavírní školu považuji spíš za žákova průvodce světem klavírní hudby a jeho výuky. Nejde však o žádný nový průlomový objev. O klavírních školách napsal v roce 2012 úvahu PhDr. MgA. Vít Gregor, Ph.D., který na ně nahlíží takto: *„Klavírní škola by měla být uceleným a smysluplným studijním materiálem, který umožňuje (nikoli zaručuje) dosažení určité úrovně klavírní hry.“*⁵³ K tomu je dobře vybraný repertoár samozřejmě potřebný a neobejde se bez přípravných cvičení, která učitelům ušetří čas i práci s vymýšlením vlastních. Zároveň je podle mě nutné propojovat hru na nástroj s hudební naukou, aby žáci uměli všechny teoretické znalosti využít i v praxi při hře, rozboru skladeb nebo při improvizaci apod. *„Obecně lze říci, že dobrá učebnice je ta, která nutí k myšlení i k přemýšlení o dané problematice.“*⁵⁴ V neposlední řadě by neměla chybět ani cvičení na hru z listu.

Zkrátka klavírní škola by podle mého názoru měla být v dnešním slova smyslu žákovým průvodcem, který mu nabídne progresivním způsobem nahlédnout do všech elementárních problémů klavírní hry a hudebních souvislostí. Pochopitelně by tedy mělo jít o jediný sešit/díl/svazek, který bude žák muset nosit na hodiny a se kterým bude pracovat i doma. A právě to by měla být ta „ideální klavírní škola“, kterou hledám. Měla by žákům nabídnout nejdůležitější informace a zajímavosti z hudební teorie nebo i dějin hudby, formou různých cvičení a příkladů by měla žáky motivovat k další práci.

⁵³ GREGOR, Vít. *Instruktivní klavírní literatura I.: O klavírních školách (obecná úvaha)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, s. 33

⁵⁴ GREGOR, Vít. *Instruktivní klavírní literatura I.: O klavírních školách (obecná úvaha)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, s. 34

Myslím si, že čím víc se toho žák dozví, tím víc ho bude hudba zajímat a hra na nástroj bavit. Ideální klavírní škola by měla žákům nabídnout i stručný repertoár, u kterého ale nebude nutné přehrát jej všechen. Počítá se samozřejmě s tím, že právě o instruktivní i repertoárové skladby bude učitel klavírní školu doplňovat podle potřeb, chuti a směru žáka. A to je další faktor, který považuji za důležitý.

Mnoho hudebních škol v Čechách vychází z tradiční výuky klasické hudby, což určitě není nic, co by se jim mělo vyčítat, ba naopak. Dnešní děti se do styku s klasickou hudbou dostanou jen velmi obtížně, protože k takové hudbě nejsou vedeny. A právě základní umělecké školy a další podobné instituce jsou v tomto směru pro děti velkou nadějí. Na druhou stranu by ale žáci měli mít možnost seznámit se s celým širokým spektrem hudebních stylů a žánrů. Každý žák je individuální osobností a je velká škoda, když nemá možnost studovat hudbu, potažmo hru na hudební nástroj jen proto, že ho zrovna klasická hudba neoslovila. Ideální klavírní škola by měla myslet i na to, aby žákům nabídla hudbu ze všech stylových období a nezastavila se u romantismu nebo aby se záměrně nevyhýbala jiným stylům, které by mohly žáka oslovit a pozitivně ho ovlivnit v jeho dalším hudebním i osobním vývoji. Považuji za velmi vhodné, když má žák možnost seznámit se i s hudbou z jiných koutů světa nebo když škola nabízí kromě lidových písní i hru populárních (avšak melodických) písní, které zároveň žáka naučí harmonizovat a doprovázet. I to je něco, co by žáci v budoucnu rádi ocenili, ale když mu takovou zkušenost nenabídne učitel, jen těžko ji získá sám. Když něco takového nebude chybět v klavírní škole, nezapomene na to ani učitel, který v pozdějších letech může výuku lépe přizpůsobit na míru svému žákovi. *„Klavírní škola v tištěné podobě je věc jedna, konkrétní práce s ní věc druhá. Nicméně, již výběr skladeb vřazených do takového svazku leccos napovídá.“*⁵⁵

V dnešní době je možné ve výuce využívat i moderních technologií, které mohou výuku zpestřit. Ještě nedávno byl u klavírních škol oblíbeným doplňkem přiložené CD s nahrávkami skladeb a různých doprovodů. Nové školy už by mohly využívat i tabletů nebo jiných mobilních zařízení, které jsou téměř nepřetržitě připojeny k internetu, což nabízí obohacení klavírní školy o nejnovější aktualizace a stále další rozšíření a nápady.

⁵⁵ GREGOR, Vít. *Instruktivní klavírní literatura I.: O klavírních školách (obecná úvaha)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, s. 34

ZÁVĚR

Ideální klavírní škola neexistuje, ale mohla by. Staré klavírní školy měly úplně jiný význam než školy dnešní. Šlo o velké sbírky technických cvičení a instruktivních skladeb, které byly často jediným zdrojem žáka a učitele k výuce klavírní hry. Za dobu vývoje klavírních škol jich vyšlo velké množství, nejvíc ze všech hudebních nástrojů. Každý autor se snaží svou klavírní školu nějak odlišit (především vlastním metodickým postupem), většinou jde ale o velmi podobné materiály s odlišným výběrem skladeb. Dnešní doba si žádá nový pohled na klavírní školu. Žádná z dosud vydaných klavírních škol nesplňuje představu ideální klavírní školy, a proto mezi učiteli všeobecně panuje názor, že žádná škola nemůže být ideální a vždy je nutné je kombinovat. Pro žáky je ale velmi nepraktické přenášet z domova na hodiny několik klavírních škol nebo se vyznat v několika různých nesjednocených kopiích od učitele. Vhodný výběr jediné klavírní školy, se kterou bude žák v průběhu svého vzdělávání pracovat, je tedy velmi důležitý.

Cílem této práce bylo představit *Veselou klavírní školu* a srovnat ji s vybranými školami od nás i ze světa. Porovnal jsem celkem 30 nejrozšířenějších klavírních škol z celého světa. Nejvíc mě zaujaly německé školy, které se té „ideální“ škole přibližují nejvíc, protože nabízí dobrý poměr mezi písničkami, technickými cvičeními a instruktivními skladbami, hru poutavou formou propojují s hudební naukou a mnohdy nabízí i hru podle akordických značek nebo jiné nápady na improvizaci, která u dětí rozvíjí jejich hudebnost. Výběr skladeb u těchto škol bývá žánrově a stylově pestrý.

Nejnovější klavírní školy, které vznikly přibližně od roku 2010, buď navazují na své předchůdce, nebo se soustředí na jednu konkrétní oblast. Např. *Rockschool Piano Method*, které se vůbec nevěnuje klasické hudbě, *Bastien New Traditions – All in One Piano Course* je nové vydání školy *Bastien Piano Basics* přepracované dcerami Jamesa Bastiena, metodický postup je ale stejný a škola nenabízí žádnou závratnou novinku. Stále více materiálů k výuce hry na klavír si vytvářejí soukromí učitelé, kteří je nabízí buď formou e-booku na svém blogu nebo jako tištěnou školu většinou prostřednictvím Amazonu. Mezi takové školy patří např. WunderKeys manželského páru T. a A. Dow nebo *Cascade method* mladé klavírní pedagožky Tary Boykin.

Ani *Veselá klavírní škola* nesplňuje představu ideální klavírní školy. Mohla by být dobrým repertoárovým doplňkem k výuce, svým zpracováním se přibližuje jiným

evropským školám a díky členění obsahu do kapitol podle technických problémů, které se v nich procvičují, učitel vždy snadno najde vhodná cvičení a skladbičky na míru svému žákovi. Mnoho požadavků na kvalitní klavírní školu v ní však chybí, takže není dostačující jako jediná škola k výuce. Skladbičky, které pro školu napsal György Orbán, nejsou podle mého názoru tak zajímavé, jejich melodika i harmonie jsou zvláštní, ne příliš atraktivní. Po metodické stránce jsou ale zpracovány důkladně, vždy se snaží, aby žáci měli možnost procvičit všechny probírané technické problémy.

Veselá klavírní škola velmi zdařile zařazuje cvičení prstové techniky, zapomíná ale na improvizaci i sluchová cvičení nebo jakékoliv jiné možnosti rozvíjení sluchové představy. „*At' pracujeme s jakoukoli školou, musí být od začátku vše vázáno na zvuk, hudba bez zvuku neexistuje. Vycházíme-li z faktu, že vynikajícími interprety jsou lidé s mimořádnou hudební představivostí, je i u žáků nutno tuto představivost od začátku rozvíjet a podporovat.*“⁵⁶

Dalších méně známých klavírních škol existuje určitě nespočet. Porovnání těch nejnovějších by zabralo klidně celou další takovou práci, stejně jako by se dalo dlouze uvažovat nad tím, jak by ideální klavírní škola mohla vypadat. Věřím ale, že se jednou dočkáme takového materiálu, o kterém budeme moct říct, že je skvělým průvodcem žáka na cestě klavírním uměním.

⁵⁶ GREGOR, Vít. *Instruktivní klavírní literatura I.: O klavírních školách (obecná úvaha)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, s. 35–36

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

FIBICH, Zdeněk a MALÁT, Jan. *Velká theoreticko-praktická škola pro piano*. 16. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek a synové, 1883

BALOGHOVÁ, Dagmar. *Metodika klavírní hry – I*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 1990

NEJGAUZ, Genrich, Gustavovič. *O umění klavírní hry*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 1983

FIBICH, Zdeněk a MALÁT, Jan. *Velká theoreticko-praktická škola pro piano*. 16. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek a synové, 1883

GREGOR, Vít. *O klavírních školách (obecná úvaha)*. In: *Instruktivní klavírní literatura I*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta, 2012

TICHÁ, Libuše. *Slyšet a myslet u klavíru: Práce na rozvoji talentu interpreta – klavíristy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze, 2009

POHL, Richard. Distanční výuka. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2020

HANČILOVÁ, Zuzana. Sluchová představa v klavírní výuce v souvislosti s teoretickými poznatky (1. díl). *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1

HANČILOVÁ, Zuzana. Sluchová představa v klavírní výuce v souvislosti s teoretickými poznatky (1. díl). *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1

HANČILOVÁ, Zuzana. Se Zuzanou Hančilovou nejen o Klavihrátkách. *Pianissimo*. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2019–2020, roč. 5., č. 2

SAJDLOVÁ, Zdeňka. Co jsem se naučila v USA o výuce klavíru. In: *zdenka-piano.com* [online]. 25. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.zdenka-piano.com/co-jsem-se-naucila-v-usa-o-vyuce-klaviru/>. Janáčkova akademie múzických umění. Hudební fakulta. Metodické centrum, 2013, roč. 0., č. 1

VLASÁKOVÁ, Alena. *Klavírní pedagogika*. První kroky na cestě ke klavírnímu umění. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, Hudební fakulta, 2003

JUDOVINA-GALPERINA, Taťána Borisovna. *U klavíru bez slz aneb jsem pedagog dětí*. 1. vyd. Praha: Lynx, 2000

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Výsledky dotazníku

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Ukázka prstokladu ve škole L'art de toucher Le Clavecin	13
Obrázek č. 2 – Obálka Velké theoreticko-praktické školy pro piano	14
Obrázek č. 3 – Přeměny klíčů ve Velké theoreticko-praktické hry na piano	15
Obrázek č. 4 – Ukázka písně Šel tudy, měl dudy	15
Obrázek č. 5 – Melodie z původního vydání Beyerovy školy	17
Obrázek č. 6 – Upravená melodie v českém vydání Beyerovy školy	17
Obrázek č. 7 – Ukázka cvičení v obou klíčích ve škole The Junior Illustrated Piano Method	18
Obrázek č. 8 – Postavení ruky	24
Obrázek č. 9 – První tóny pro hru z not	28
Obrázek č. 10 – Ukázka použití barevné klaviatury v Me and My Piano	37
Obrázek č. 11 – Ukázka použití čtvrtové a půlové noty	41
Obrázek č. 12 – Ukázka použití notace „na schodech“	41
Obrázek č. 13 – Ukázka použití notace s názvy not a naznačeným směrem melodie ..	57
Obrázek č. 14 – Ukázka ilustrace z Piano Adventures, Lesson Book (Primer Level) ...	63
Obrázek č. 15 – Ukázka použití not podle směru melodie písně (Piano Lessons, Book 1)	64
Obrázek č. 16 – Diagram znázorňující přecházení mezi díly jednotlivých řad klavírních škol	66
Obrázek č. 17 – Obálka prvního sešitu Veselé klavírní školy	80
Obrázek č. 18 – Obálka druhého sešitu Veselé klavírní školy	83
Obrázek č. 19 – Obálka třetího sešitu Veselé klavírní školy	85
Obrázek č. 20 – Obálka čtvrtého sešitu Veselé klavírní školy	87
Obrázek č. 21 – Ukázka ilustrace použité ve 4. sešitu na str. 9	90

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Využití českých klavírních škol u pedagogů v ČR.....	23
Graf č. 2 – Analýza obsahu Klavírní školy pro začátečníky.....	25
Graf č. 3 – Analýza obsahu Klavírní prvouky	27
Graf č. 4 – Analýza obsahu 1. dílu Nové klavírní školy	29
Graf č. 5 – Využití zahraničních klavírních škol u pedagogů v ČR.....	32
Graf č. 6 – Srovnání využití českých a zahraničních klavírních škol u pedagogů v ČR	33
Graf č. 7 – Analýza obsahu Ruské klavírní školy.....	34
Graf č. 8 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Piano Time	36
Graf č. 9 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Time.....	36
Graf č. 10 – Analýza obsahu školy Me and My Piano, Part 1–2	38
Graf č. 11 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Chester’s Easiest Piano Course.....	38
Graf č. 12 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Chester’s Easiest Piano Course	39
Graf č. 13 – Analýza obsahu všech dílů Evropské klavírní školy.....	39
Graf č. 14 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Evropské klavírní školy	40
Graf č. 15 – Analýza obsahu všech dílů Klavierspielen mit der Maus.....	42
Graf č. 16 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Klavierspielen mit der Maus.....	43
Graf č. 17 – Analýza obsahu všech dílů základní řady Piano Kids	44
Graf č. 18 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů základní řady Piano Kids.....	44
Graf č. 19 – Analýza obsahu obou dílů Little Amadeus – Klavierschule	46
Graf č. 20 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Little Amadeus – Klavierschule	46
Graf č. 21 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Tastenzauberei Klavierschule.....	47
Graf č. 22 – Analýza obsahu 1.–4. dílu Tastenzauberei Klavierschule	48
Graf č. 23 – Analýza obsahu 1.–2. dílu John Thopson’s Modern Piano Course	50
Graf č. 24 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Michael Aaron Piano Course	51
Graf č. 25 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Michael Aaron Piano Course	51
Graf č. 26 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů John W. Schaum Piano Course	52
Graf č. 27 – Analýza obsahu prvních čtyř dílů John W. Schaum Piano Course.....	53
Graf č. 28 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Leila Fletcher Piano Course	54
Graf č. 29 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Leila Fletcher Piano Course	54
Graf č. 30 – Analýza obsahu The Music Tree (díly „Time to Begin“, „Part 1“, „Part 2A“, „Part 2B“ a „Part 3“).....	55

Graf č. 31 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů The Music Tree.....	56
Graf č. 32 – Analýza obsahu všech pěti sešitů Bastien Piano Basics – PIANO	56
Graf č. 33 – Srovnání obsahu jednotlivých sešitů Bastien Piano Basics – PIANO	58
Graf č. 34 – Analýza obsahu 1.–4. dílu Denes Agay's Learning to Play Piano	60
Graf č. 35 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Denes Agay's Learning to Play Piano	60
Graf č. 36 – Analýza obsahu knížky Začínáme hrát na klavír.....	61
Graf č. 37 – Analýza obsahu prvních šesti sešitů Piano Adventures (Lesson Books: Primer Level – Level 3B).....	62
Graf č. 38 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Adventures (Lesson Books)	63
Graf č. 39 – Analýza obsahu 1.–3. dílu Hal Leonard Piano Lessons.....	65
Graf č. 40 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Hal Leonard Piano Lessons	65
Graf č. 41 – Analýza obsahu 1.–4. dílu (Level 1A–3) Alfred's Basic Piano Course – Lesson Books	67
Graf č. 42 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Alfred's Basic Piano Course – Lesson Books	67
Graf č. 43 – Analýza obsahu Alfred's Premier Piano Course (Lesson Books Level 1A–3)	69
Graf č. 44 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Alfred's Premier Piano Course (Lesson Books)	69
Graf č. 45 – Analýza obsahu Piano Discoveries do dílu „Level 3“	70
Graf č. 46 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Discoveries.....	71
Graf č. 47 – Analýza obsahu všech dílů Piano Town	72
Graf č. 48 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Piano Town.....	73
Graf č. 49 – Analýza obsahu všech dílů The All-In-One Approach to Succeeding at the Piano	74
Graf č. 50 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů The All-In-One Approach to Succeeding at the Piano.....	74
Graf č. 51 – Analýza obsahu 1.–4. dílu Suzuki Piano School.....	76
Graf č. 52 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Suzuki Piano School	76
Graf č. 53 – Analýza obsahu všech dílů Poco Piano for Young Children.....	77
Graf č. 54 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Poco Piano for Young Children	77
Graf č. 55 – Analýza obsahu prvního sešitu Veselé klavírní školy	83

Graf č. 56 – Analýza obsahu druhého sešitu Veselé klavírní školy	85
Graf č. 57 – Analýza obsahu třetího sešitu Veselé klavírní školy	87
Graf č. 58 – Analýza obsahu čtvrtého sešitu Veselé klavírní školy	88
Graf č. 59 – Analýza obsahu 1.–4. sešitu Veselé klavírní školy	91
Graf č. 60 – Srovnání obsahu jednotlivých dílů Veselé klavírní školy	91
Graf č. 61 – Srovnání počtu zařazených písní vhodných ke hře podle sluchu ve vybraných klavírních školách	92
Graf č. 62 – Srovnání počtu zařazených etud a technických cvičení ve vybraných klavírních školách	93
Graf č. 63 – Srovnání počtu zařazených skladeb autorů vybraných klavírních škol	94
Graf č. 64 – Srovnání počtu zařazených skladeb různých autorů ve vybraných klavírních školách	95
Graf č. 65 – Srovnání počtu zařazených úprav klasických melodií ve vybraných klavírních školách	96
Graf č. 66 – Srovnání počtu zařazených lidových a dětských písní a říkadel ve vybraných klavírních školách	97